

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

ANAMARIJA KRPIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

UČINKOVITOST STRUKTURNIH INSTRUMENTOV ZA
REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE

Ljubljana, april 2006

ANAMARIJA KRPIČ

IZJAVA O AVTORSTVU IN MENTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA

Študentka Anamarija Krpič izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Andreja Kumarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
1.1. Problematika magistrskega dela	1
1.2. Namen in cilji magistrskega dela	2
1.3. Metode raziskovanja magistrskega dela	2
1.4. Struktura magistrskega dela	3
2. STRATEŠKI DOKUMENTI REGIONALNE POLITIKE	4
2.1. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije	4
2.2. Strategija regionalnega razvoja Slovenije	8
2.2.1. Operativni cilji v programskem obdobju 2001–2006	9
2.2.2. Operativni cilji in program dela področja razvoja v letu 2005	10
2.3. Strategija spodbujanja skladnega regionalnega razvoja	13
2.4. Državni razvojni program	16
2.4.1. Priprava Državnega razvojnega programa za obdobje 2007–2013	17
2.5. Enotni programski dokument 2004–2006	18
2.6. Programsko dopolnilo Enotnega programskega dokumenta 2004–2006	23
3. REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE	24
3.1. Regionalni razvoj v Sloveniji	24
3.2. Kazalci regionalnega razvoja Slovenije	29
3.3. Regionalna razvojna politika v Sloveniji	32
3.4. Institucije regionalne politike	36
3.4.1. Regionalne razvojne agencije	36
3.4.2. Javna agencija RS za regionalni razvoj	38
3.4.3. Svet za strukturno politiko	39
3.4.4. Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja	40
4. INSTRUMENTI STRUKTURNEGA RAZVOJNEGA FINANCIRANJA EVROPSKE UNIJE V SLOVENIJI	41
4.1. Opredelitev in namen strukturnih instrumentov	41
4.2. Evropski sklad za regionalni razvoj	49
4.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj v Sloveniji	50
4.2.2. Razpoložljiva sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj v Sloveniji	57
4.3. Evropski socialni sklad	59

4.3.1.	<i>Evropski socialni sklad v Sloveniji</i>	59
4.4.	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad	63
4.4.1.	<i>Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad v Sloveniji – usmerjevalni del</i>	65
4.4.2.	<i>Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad v Sloveniji – jamstveni del</i>	70
4.5.	Finančni instrumenti za usmerjanje razvoja ribištva	72
4.5.1.	<i>Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva v Sloveniji</i>	73
4.6.	Izvajanje politike uporabe sredstev strukturnih skladov v Sloveniji	75
5.	ANALIZA UČINKOVITOSTI STRUKTURNIH INSTRUMENTOV ZA REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE	78
5.1.	Pregled razpoložljivih in dobljenih sredstev strukturnih skladov v letu 2004	78
5.1.1.	<i>Pridobljena sredstva 1. prednostne naloge: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti</i>	80
5.1.2.	<i>Pridobljena sredstva 2. prednostne naloge: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje</i>	85
5.1.3.	<i>Pridobljena sredstva 3. prednostne naloge: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva</i>	89
5.1.4.	<i>Pridobljena sredstva 4. prednostne naloge: Tehnična pomoč</i>	91
5.2.	Analiza doseženih rezultatov po posameznih regijah	91
5.3.	Problemi in absorpcijska sposobnost	94
5.4.	Vidiki regionalnega razvoja v prihodnosti	98
6.	SKLEP	101
	LITERATURA	105
	VIRI	110

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Dosedanji in novi razvojni model družbenega razvoja, sprejet junija 2005

Tabela 2: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost NUTS regij merjeno s številom prebivalcev

Tabela 3: Makroekonomski kazalniki

Tabela 4: Položaj Slovenije glede na strukturne kazalnike

Tabela 5: Proračun strukturnih skladov Evropske unije v obdobju 2000–2006 v milijardah evrov

Tabela 6: Sredstva EU za strukturni razvoj Slovenije za obdobje 2004–2006 v tekočih milijardah SIT ter v povprečni letni vrednosti

Tabela 7: Primerjava sredstev EU za strukturni razvoj v Sloveniji in sosednji Madžarski za obdobje 2004 - 2006 v milijonih evrov

Tabela 8: Strukturni skladi po posameznih ciljeh

Tabela 9: Dodeljena sredstva evropskih strukturnih skladov in nacionalne udeležbe po posameznih skladih za Slovenijo in Madžarsko v obdobju 2004 – 2006 v milijonih evrov

Tabela 10: Namenska sredstva EU za 1. prednostno nalogo EPD v milijonih SIT

Tabela 11: Skupaj sredstva strukturnih skladov 1. prednostne naloge EPD in nacionalne udeležbe v milijonih SIT

Tabela 12: Porazdelitev evropskih finančnih strukturnih sredstev 3. prednostne naloge EPD po letih in po posameznih ukrepih

Tabela 13: Prikaz v odstotkih dodeljenih strukturnih finančnih sredstev v letu 2004

Tabela 14: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 1. prednostne naloge

Tabela 15: Realizacija 2. prednostne naloge

Tabela 16: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 2. prednostne naloge

Tabela 17: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 3. prednostne naloge

Tabela 18: Obseg dodeljenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije in nacionalne udeležbe po skupinah regij za vse tri prednostne naloge, vključno z neopredeljeno

Tabela 19: Struktura dodeljenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije in nacionalne udeležbe po skupinah regij za vse tri prednostne naloge, vključno z neopredeljeno

Tabela 20: Obseg dodeljenih sredstev na prebivalca po skupinah regij za 1., 2. in 3. prednostno nalogo

Tabela 21: Ocena zdajšnje in trendne srednjeročne absorpcijske sposobnosti Slovenije

SEZNAM SLIK

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike

Slika 2: Sredstva EU za strukturni razvoj Slovenije za obdobje 2004–2006 v tekočih milijardah SIT (zgornja vrednost) ter v % celotne vrednosti (spodnja vrednost)

Slika 3: Shematski prikaz institucij vključenih v izvajanje SS v Sloveniji

KRATICE

AKTRP	Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja
ARR	Javna agencija RS za regionalni razvoj
ARSKTRP	Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
BDP	Bruto domači proizvod
COREPER	Committee of Permanent Representatives (Odbor stalnih predstavnikov)
DRP	Državni razvojni program
DRP	Državni razvojni program?
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund
EIB	Evropska investicijska banka
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
EPD	Enotni programski dokument
ERDF	European regional Development Fund
ESF	European Social Fund
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
FIFG	Financial Instrument for Fisheries Guidance
FIUR	Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva
ISAAR	Informacijski sistem agencije za regionalni razvoj
JARR	Javna agencija za regionalni razvoj
JSMG	Javni sklad RS za razvoj malega gospodarstva
LAU	Local administrative units (lokalne administrativne enote)
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MID	Ministrstvo za informacijsko družbo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MSP	Mala in srednja podjetja
MSS	Ministrstvo za šolstvo in šport
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
MZP	Ministrstvo za promet
MzP	Ministrstvo za promet
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
PCMG	Pospeševalni center za malo gospodarstvo
PD	Programsko dopolnilo
PS	Programski svet
PSO	Ožja pogajalska skupina

RRA	Regionalna razvojna agencija
RRP	Regionalni razvojni program
SGRS	Strategija gospodarskega razvoja Slovenije
SKOP	Slovensko kmetijsko okoljski program
SKP	Skupna kmetijska politika
SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
SOPS	Sporazum o obmejnem prometu in sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško
SPD	Single Programming Document
SRRS	Strategija regionalnega razvoja Slovenije
SS	Strukturni skladi
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj
SVRP	Sektor za strukturno politiko
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1. UVOD

1.1. Problematika magistrskega dela

Strukturna politika, ki se v Evropski uniji izvaja z vrsto regionalnih in sektorskih politik ter finančnih instrumentov, si prizadeva za gospodarski in socialni razvoj ter medsebojno približevanje držav oziroma regij v razvitosti, njena osnova pa sta 158. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije, ki pravi: "Da bi Skupnost pospešila svoj vsesplošni skladni razvoj, razvija in izvaja tiste svoje dejavnosti, ki vodijo h krepitvi njene ekonomske in socialne kohezije. Skupnost si še posebno prizadeva zmanjšati neskladje med stopnjami razvitosti različnih regij in zaostalosti regij ali otokov z najbolj omejenimi možnostmi, tudi podeželja." in 159. člen, ki pravi: "Države članice vodijo in usklajujejo svojo gospodarsko politiko tako, da dosegajo tudi cilje, navedene v členu 158. Pri oblikovanju in izvajanju politik in dejavnosti Skupnosti ter vzpostavljanju notranjega trga upoštevajo cilje iz člena 158, s čimer prispevajo k njihovem uresničevanju. Skupnost podpira uresničevanje teh ciljev tudi z delovanjem v okviru strukturnih skladov (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad, Usmerjevalni oddelek; Evropski socialni sklad; Evropski sklad za regionalni razvoj), Evropske investicijske banke in drugih obstoječih finančnih instrumentov. Komisija vsaka tri leta predloži Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij poročilo o napredku, doseženem pri uresničevanju ekonomske in socialne kohezije, in o tem, kako so k temu pripomogle v tem členu predvidena sredstva." Namen evropske strukturne in kohezijske politike je uravnoteženje razvoja Evrope kot celote, da bo Evropska unija lažje in učinkoviteje konkurirala na globalnem trgu, torej prispevanje k razvoju in poglobljanju evropskega notranjega trga. Pri izvajanju te politike pa pomoč skladov dopolnjujejo in podpirajo še politike in ukrepi držav samih.

V Sloveniji so bili postavljeni temelji regionalne politike že v sedemdesetih letih (Pečar, 2000, str. 11). Od takrat si Slovenija prizadeva za pospešen regionalni razvoj in zmanjševanje ekonomskih in socialnih razlik med regijami. S pomočjo strukturnih skladov Evropske unije se bodo razlike v regionalnem razvoju hitro zmanjšale, kar bo vplivalo na vsesplošno blaginjo države in njenih prebivalcev (Kenney, 2003, str. 17).

V magistrskem delu želim predstaviti problematiko regionalnega razvoja Slovenije in ugotoviti, ali bodo strukturni instrumenti Evropske unije pripomogli k hitrejšemu regionalnemu razvoju Slovenije. Teza, ki se pojavlja v okviru zastavljenega problema je: Ali je Slovenija absorpcijsko sposobna, kajti Slovenija ne pridobiva strukturnih sredstev v takšnem obsegu kot bi jih lahko, kje se pojavljajo problemi in kakšni problemi nastajajo na določenih ravneh pridobivanja finančnih sredstev strukturnih skladov Evropske unije ter kako sredstva strukturnih skladov učinkujejo na regionalni razvoj Slovenije.

1.2. Namen in cilji magistrskega dela

Namen magistrskega dela je predstaviti regionalno politiko in strategije regionalnega razvoja, strateške dokumente, ki zajemajo naloge in ukrepe za skladen regionalni razvoj Evropske unije in Slovenije, strukturne sklade Evropske unije, njihov namen in razpoložljivost sredstev strukturnih skladov v Sloveniji ter izvajanje same strukturne razvojne politike. Prav tako želim ugotoviti, ali so pridobljena sredstva črpana v takšnem obsegu, kot bi lahko bila, ali sredstva strukturnih skladov dejansko vplivajo na regionalni razvoj Slovenije, opisati razloge in vzroke, zakaj prihaja do razhajanj med razpoložljivimi sredstvi in dejansko pridobljeni sredstvi strukturnih skladov Evropske unije. Na podlagi ugotovljenih rezultatov želim opisati vidike za nadaljnji razvoj in pridobivanje strukturnih sredstev Evropske unije še v naslednjih letih programskega obdobja 2004–2006.

Cilj magistrske naloge je preučiti vse možne razpoložljive vire sredstev strukturnih skladov, ki so na razpolago za potrebe financiranja regionalnega razvoja v Sloveniji. Ugotoviti želim, koliko je bilo razpoložljivih sredstev strukturnih skladov in dejansko pridobljenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije. Na podlagi doseženih rezultatov bom podala, kakšni problemi in vzroki so se pojavljali in se pojavljajo pri pridobivanju sredstev iz strukturnih skladov Evropske unije za hitrejši in skladnejši regionalni razvoj Slovenije. Osrednji cilj magistrskega dela je podati konkretne rezultate glede pridobivanja sredstev strukturnih skladov Evropske unije in analizirati dejansko učinkovitost strukturnih instrumentov na regionalni razvoj Slovenije. Teza, ki jo bom preverjala pri svoji magistrski nalogi je, ali je Slovenija absorpcijsko sposobna in ali dejansko pridobljena sredstva strukturni skladov Evropske unije vplivajo na hitrejši regionalni razvoj Slovenije.

1.3. Metode raziskovanja magistrskega dela

Pri izdelavi magistrskega dela, preučevanju problema ter predstavitvi učinkovitosti strukturnih instrumentov na regionalni razvoj Slovenije sem uporabila številne znanstvene metode: metodo deskripcije, metodo kompilacije, komparativno metodo, empirično metodo, induktivno in deduktivno metodo, metodo analize in sinteze, statistično metodo.

Pri izbiri metodološkega dela se bom naslonila na strokovno literaturo tujih in domačih avtorjev, vire, prispevke in članke z najnovejšimi teoretičnimi spoznanji s področja regionalne politike in strukturnih instrumentov. V nalogi bodo vključene tudi informacije pristojnih institucij regionalne politike in strukturnih instrumentov, informacije, pridobljene iz strokovnih poročil ter informacije iz internetnih virov. Vse ugotovitve in spoznanja ter lastno znanje, pridobljeno tekom študija na magistrskem programu bom vključila v magistrsko delo.

1.4. Struktura magistrskega dela

V prvem delu, **Uvodu**, je definiran problem magistrskega dela s podano tezo, namenom in cilji magistrskega dela. Predstavljene so znanstvene metode, ki sem jih uporabila ter struktura magistrskega dela.

V drugem delu, z naslovom **Strateški dokumenti regionalne politike**, bom opredelila vse pomembne strategije, v katerih so opredeljeni vsi ukrepi in cilji ter podane naloge, ki bodo vplivale na regionalni razvoj ter zmanjšanje ekonomskih in socialnih razlik med regijami. Podani bodo konkretni operativni cilji za programsko obdobje 2004–2006. Predstavljen bo Državni razvojni program, ki je izvedbeni dokument in vsebuje konkretne programe, ukrepe in projekte ter ima vlogo osrednjega dokumenta razvojnega načrtovanja v Sloveniji. Opisana bo priprava Državnega razvojnega programa za obdobje 2007–2013. Vsebine, ki jim je Slovenija namenila sredstva strukturnih skladov, so opredeljene v Enotnem programskem dokumentu Republike Slovenije za programsko obdobje 2004–2006, Programsko dopolnilo pa vsebuje podrobne elemente na ravni ukrepov izvajanja strategije in prednostnih nalog pomoči, kar bom opisala v tem delu.

V tretjem delu, z naslovom **Regionalna politika Slovenije**, želim opredeliti regionalni razvoj v Sloveniji, opisati in predstaviti statistične regije ter predstaviti dilemo, ali bomo imeli dve ali tri regije, kar pa je pogojeno s pravico do pridobivanja finančnih sredstev strukturnih skladov Evropske unije. Podani bodo kazalci regionalnega razvoja in opredelitev regionalne politike Slovenije. Predstavila bom naloge in poslanstva posameznih institucij regionalne politike.

V četrtem delu, z naslovom **Strukturni instrumenti Evropske unije v Sloveniji**, bom opredelila namen strukturnih elementov. Podrobneje bom opisala posamezne štiri strukturne sklade ter podala njihovo uresničevanje v Sloveniji, predstavila bom, katere aktivnosti in ukrepi se bodo financirali v okviru določene prednostne naloge ter kateri cilji se bodo pri tem uresničevali. Opisala bom, kdo so nosilci proračunske postavke in končni upravičenci ter predstavila izvajanje strukturnih skladov v Sloveniji.

V petem poglavju, z naslovom **Analiza učinkovitosti strukturnih instrumentov za regionalni razvoj Slovenije**, ki je osrednji del celotne magistrske naloge bom analizirala pridobljena in razpoložljiva finančna sredstva strukturnih skladov. Podala bom podrobno analizo pridobljenih sredstev strukturnih skladov po opredeljenih prednostnih nalogah in po posameznih regijah. Opisala bom rezultate, ugotovitve in nastale probleme, ki se pojavljajo pri pridobivanju sredstev, ter kje in kakšni se problemi pojavljajo, da sredstva niso črpana v takšnem obsegu, kot bi lahko bila. Analizirala bom konkretne ugotovitve, kako učinkovita so

bila sredstva strukturnih skladov na regionalni razvoj Slovenije in navedla vidike nadaljnjega razvoja v prihodnosti.

Magistrsko delo bom zaključila s sklepom, kjer bom strnila vse ugotovljene rezultate.

2. STRATEŠKI DOKUMENTI REGIONALNE POLITIKE

Regionalna politika temelji na strateških programskih dokumentih, ki so osnova za usklajevanje, oblikovanje in izvajanje regionalne politike. Ti strateški programski dokumenti so: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, Strategija regionalnega razvoja Slovenije, Strategija spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, Državni razvojni program, Enotni programski dokument, Programsko dopolnilo Enotnega programskega dokumenta ter regionalni razvojni programi.

2.1. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije

Za zagotavljanje stabilnega razvoja države v prihodnjem srednjeročnem obdobju je potreben kakovosten premik v razvojni politiki, ki bo nadgradil dosedanje osredotočenje na makroekonomsko stabilizacijo, tranzicijske reforme in oblikovanje institucionalnega okvira tržnega gospodarstva v skladu s pravili Evropske unije. Strategija gospodarskega razvoja ponuja konceptualno osnovo za takšen razvojni premik, podaja osnovne mehanizme in usmeritve ukrepanja države ter številčno izraža ambiciozen, a dosegljiv razvojni scenarij.¹ Prav tako predstavlja strateški okvir za pripravo predloga proračuna in se kot usmeritev upošteva pri določanju državnih razvojnih prioritet ter makrofiskalnih okvirov javnih financ.

Julija 2001 je vlada sprejela Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), kot glavni nacionalni strateški dokument. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije poudarja, da je trajnostni razvoj pogoj za kakovosten preskok v razvojni politiki. Pogoja za izvajanje Strategije gospodarskega razvoja Slovenije sta zaključek tranzicijskih reform in krepitev makroekonomske stabilnosti. Glavna vloga je pripisana strukturni in razvojni politiki.

Razlogi, ki sestavljajo oblikovanje novega razvojnega koncepta, imenovanega nova razvojna paradigma, so:

1. izčrpanost dosedanjega razvojnega vzorca in spremenjen pomen razvojnih dejavnikov,
2. integralna opredelitev razvojnih dejavnikov,

¹ UMAR: Slovenija v Evropski uniji, Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, str. 1.

3. spremenjeno mednarodno okolje (vstop v Evropsko unijo, poglobljanje procesov globalizacije).

Osnovni cilj Strategije gospodarskega razvoja Slovenije je trajnostno povečanje blaginje prebivalcev Slovenije. Trajnostni razvoj naj dolgoročno uravnoteženo izboljša vse tri sestavine razvoja – gospodarsko, socialno in okoljsko. Ob zagotavljanju trajnostnega razvoja naj bi se zmanjšale razvojne razlike tako na okoljskem kot socialnem področju in se zagotovil napredek v vseh delih države. Posebna pozornost je posvečena tudi regijsko uravnoteženemu razvoju.

Strategija gospodarskega razvoja Slovenije je opredelila tudi glavne smernice na področju socialnega in okoljskega razvoja. Na področju socialnega razvoja je potrebno ohraniti in razvijati socialne standarde in doseženo raven razvitosti. Glavni mehanizmi so socialna zavarovanja, javne storitve na področju socialnega varstva ter usposabljanje ljudi za gospodarsko aktivnost in s tem preprečitev njihove socialne izključenosti. Na področju okoljskega razvoja je potrebno podpreti povečanje prispevka domačega okoljskega kapitala k razvoju, uvesti okoljska merila pri ocenjevanju razvojnih programov in sektorskih politik, povečati učinkovitost javnih vlaganj v okolje ter intenzivirati reforme okoljskih taks.

Vlada Republike Slovenije je na svoji redni 30. seji 23. junija 2005 sprejela novo Strategijo razvoja Slovenije, ki opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije ter pet razvojnih prioritet z akcijskimi načrti. Strategija, pri kateri je v ospredju blaginja vsakega posameznika, se osredotoča na vsa gospodarska, socialna okoljska, politična, pravna in kulturna vprašanja. Po svoji vsebini je tudi strategija trajnostnega razvoja, ki hkrati pomeni prenos ciljev Lizbonske strategije² v nacionalno okolje. Štirje temeljni cilji razvoja Slovenije so (Povzeto po Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 7–11):

1. **Gospodarski razvojni cilj.** V desetih letih naj bi presegli povprečno raven ekonomske razvitosti³ Evropske unije in povečali zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije.
2. **Družbeni razvojni cilj.** Pomeni izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vsakega posameznika.⁴
3. **Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj.** Pomeni uveljavljanje načela trajnosti, kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva.

² Lizbonska strategija na področju izobraževanja in usposabljanja, ki jo je Evropski parlament sprejel marca 2000, je EU prinesla nov strateški cilj, da do leta 2010 postane »najbolj konkurenčno in dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bo uživalo polno zaposlenost ter ekonomsko in socialno kohezijo«. Izbrani cilji Lizbonske strategije so: zaposlovanje, na znanju temelječa družba, notranji trg, podjetniške spodbude, socialna vključenost, varstvo okolja/trajnostni razvoj. Na goteburškem vrhu leta 2001 je bila strategija dopolnjena z usmeritvami na okoljskem področju in doseganjem bolj vzdržnih smernic razvoja.

³ Povprečna raven ekonomske razvitosti je merjena v BDP na prebivalca v pariteti kupne moči.

⁴ Kakovost življenja in blaginja sta merjeni s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti.

4. **Razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju.** Slovenija mora s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in angažiranim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država.

Zastavljene cilje bo Slovenija dosegla le s pripravo in izvedbo temeljitih strukturnih reform in s spremembo svojega dosedanjega razvojnega vzorca. Slovenija več ni tista država članica EU, ki najhitreje zmanjšuje svoj razvojni zaostanek za EU. Začela je izgubljati globalno konkurenčnost zaradi počasnih sprememb, dohitevajo in prehitevajo jo druge države v tranziciji. Slovensko gospodarstvo je preveč regulirano, birokratizacija poslovnega okolja omejuje podjetniški razvoj, počasno prestrukturiranje gospodarstva se kaže v skromni inovativnosti, šibki podjetniški aktivnosti, ohranjanju visokega deleža delovno intenzivne industrije, prenizki tehnološki zahtevnosti izvoza, počasni rasti tržnih storitev in finančnega posredništva ter neučinkovitem nemenjalnem sektorju gospodarstva. Doseženo raven socialne blaginje lahko ogrozijo negativni demografski trendi, staranje prebivalstva in neprilagojeni socialni modeli.

Slovenija mora bistveno izboljšati globalno konkurenčnost, če želi izboljšati svoj sedanj položaj in se uvrstiti med najbolj razvite države EU, kar pa zahteva korenite strukturne reforme. Nova politično ekonomska vizija Slovenije je socialno tržno gospodarstvo, ki bo povežalo bolj liberalno in tržno gospodarstvo z bolj ekonomsko učinkovito in prilagodljivo, toda socialno partnersko državo.

Tabela 1: Dosedanji in novi razvojni model družbenega razvoja, sprejet junija 2005

<i>Dosedanji razvojni model</i>	<i>Vizija novega modela družbenega razvoja</i>
Regulacija in birokratizacija trgov	Deregulacija in liberalizacija trgov
Omejevalno podjetniško okolje	Spodbujanje nastajanja in rasti podjetij
Relativna zaprtost finančnih trgov	Odprtost finančnih trgov in konkurence
Nezadostna prilagodljivost trga dela	Večja prožnost trga dela
Kolektivni sistemi socialne varnosti	Individualne potrebe in odgovornost
Korporativizem velikih socialnih partnerjev	Odprto in široko partnersko sodelovanje
Birokratsko-hierarhični sistem javne uprave	Decentralizacija in javno zasebno partnerstvo
Poudarek makroekonomskemu in socialnemu ravnovesju	Poudarek trajnostnemu razvoju in temelju strukturnih reform in večje družbene dinamike

Vir: UMAR, Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 8.

Ključni nacionalni razvojni cilji v obdobju 2006–2013 so:

- trajnostno povečanje blaginje in kakovosti življenja vseh posameznikov in posameznikov;

- izboljšanje možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in aktivno življenje z vlaganji v učenje, izobrazbo, zdravje, kulturo, bivalne pogoje in druge vire za uresničevanje osebnih potencialov;
- oblikovanje bolj dinamične in prilagodljive družbe, ki se bo sposobna hitreje odzivati na izzive globalizacije in enotnega evropskega trga;
- vzdržno povečanje gospodarske rasti in zaposlenosti na temelju načel trajnostnega razvoja in dolgoročnega ohranjanja ekonomskih, socialnih in okoljskih ravnovesij;
- povečanje globalne konkurenčnosti s spodbujanjem inovativnosti in podjetništva, razširjanjem uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije ter z učinkovitim posodabljanjem in vlaganjem v učenje, izobraževanje, usposabljanje, raziskave in razvoj;
- povečanje učinkovitosti države in zmanjšanje njene neposredne vloge v gospodarstvu;
- zmanjšanje socialnih tveganj za najbolj ranljive skupine, zmanjševanje revščine in socialne izključenosti;
- ustvarjanje pogojev za trajno obnavljanje prebivalstva;
- hitrejši razvoj vseh regij in zmanjševanje zaostanka najmanj razvitih;
- trajnostni okoljski in prostorski razvoj;
- krepitev vseh oblik varnosti, dosledno spoštovanje človekovih pravic, preprečevanje diskriminacije in aktivno zagotavljanje enakih možnosti.

Dohitevanje povprečne razvitosti razširjene EU do leta 2013 zahteva, da v obdobju 2006–2013 v povprečju presegamo stopnjo rasti razvitejših članic EU za tri odstotne točke.

Pet ključnih razvojnih prioritet za zagotavljanje zastavljenih ciljev je:

1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast, ki zajema spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti, povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, podporo internacionalizaciji gospodarstva, povečanje konkurenčne sposobnosti storitev ter uspešno vključitev v evropski tečajni mehanizem ERM 2⁵ in prevzem evra.
2. Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni tok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta, ki zajema povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj ter izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanja vseživljenjskega učenja.

⁵ Vstop v ERM 2 (Exchange Rate Mechanism 2) med drugim pomeni, da je v dogovoru s pristojnimi evropskimi institucijami za omenjeni tečaj določen centralni tečaj, ki znaša 239,640 SIT za 1 EUR. Tečaj lahko okrog centralne paritete niha v dogovorjenih mejah, ki znašajo $\pm 15\%$. Namen vključitve v ERM 2 je zagotoviti stabilnost tečaja EUR/SIT kot enega od maastrichtskih kriterijev. ERM je bil ustanovljen z resolucijo Evropskega sveta 16. junija 1997 in je naslednik tečajnega mehanizma ERM, ki je obstajal v obdobju od leta 1979 do leta 1997. Osnovna dejavnika v ERM 2 sta centralni tečaj in razpon nihanja okoli njega. Centralni tečaj je fiksno razmerje med valuto države, ki sodeluje v ERM 2 in evrom. Vstop v ERM 2 pomeni pripravo in je pogoj za prevzem evra.

3. Učinkovita in cenejša država, ki zajema povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovite države, razvojno prestrukturiranje javnih financ ter zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema.
4. Moderna socialna država in večja zaposlenost, ki zajema izboljšanje prilagodljivosti trga dela, modernizacijo sistemov socialne zaščite ter zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti.
5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja, ki zajema trajno obnavljanje prebivalstva, skladnejši regionalni razvoj, zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje, izboljšanje gospodarjenja s prostorom, integracijo okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce ter razvoj nacionalne identitete in kulture.

2.2. Strategija regionalnega razvoja Slovenije

Strategijo regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) opredeljuje Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja kot dolgoročni strateški dokument države, ki v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Strategijo prostorskega razvoja Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999, 4. člen).

Strategija regionalnega razvoja Slovenije je bila sprejeta leta 2001 in predstavlja osnovni strateški dokument slovenske regionalne politike. Temelji na Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in njegovih podzakonskih aktih, Beli knjigi o regionalnem razvoju v Sloveniji (»White Paper on Regional Development in Slovenia«, januar 1999), Predhodnem državnem razvojnem programu za obdobje 2000–2002, raziskavi konzorcija slovenskih raziskovalnih inštitutov pod vodstvom Inštituta za ekonomska raziskovanja (»Priprava strokovnih podlag za Strategijo regionalnega razvoja Slovenije«) in Tezah SRRS iz julija 2000 (Pečar, 2002, str. 14–18).

SRRS je sestavljena iz strateškega in analitičnega dela. V strateškem delu je predstavljena vizija regionalnega razvoja v Sloveniji, ki stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu ob optimalnem izrabljanju vseh potencialov v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij. Osnovni dolgoročni cilj SRRS je zmanjševanje razvojnega zaostanka Slovenije in slovenskih regij za povprečjem Evropske unije ob doseganju visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev v vseh slovenskih regijah.

Z dvigom konkurenčnosti Slovenije in njenih regij se bo zmanjšal razvojni zaostanek za povprečjem Evropske unije. Dvig konkurenčnosti je dolgotrajen proces. V Strategiji regionalnega razvoja Slovenije je kot dolgoročni cilj opredeljeno doseganje visokega

življenjskega standarda in kvalitetnega življenja ter boljšega zdravja prebivalcev v vseh slovenskih regijah s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva z uveljavljanjem načel policentrizma in regionalizma.

Zastavljene cilje bo mogoče doseči:

- s konkurenčnim gospodarstvom (dvig bruto dodane vrednosti na zaposlenega, dvig inovativnosti v podjetjih, povečanje R&R izdatkov (sredstva, zaposleni v R&R), povezovanje podjetij, dvig ravni znanja v podjetjih, informatizacija podjetij, okoljski pristop, nastop na najzahtevnejših trgih),
- z izboljšanjem človeškega kapitala v slovenskih regijah (dvig izobrazbene ravni in znanja prebivalstva in zaposlenih, izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev, dvig zaposlenosti)
- z izboljšanjem infrastrukture (lokalne in medregionalne prometne povezave, ustrezna telekomunikacijska infrastruktura, rešitev prostorskih vprašanj obstoječih in novih podjetij, izgradnja regionalne razvojne infrastrukture (inkubatorji, tehnološki parki, podjetniške cone, izboljšanje komunalne infrastrukture)),
- z ustrezno institucionalno organiziranostjo, tako da se bo ustvarila razvojna mreža organizacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki bo s kombiniranjem državnih in civilno družbenih organizacijskih struktur sposobna: (i) celovito, dolgoročno in strateško mobilizirati in usmerjati razvojne potenciale v regiji (kar pomeni vključevanje ključnih osebnosti, ki imajo strokovno, politično in osebno avtoriteto in ugled), (ii) povezovati razvoj regij z nacionalnimi razvojnimi programi ter z mednarodnimi programi in projekti na bilateralni ali multilateralni ravni (visoka strokovnost, dobra informiranost, ustrezna finančna sredstva, ustrezni programi in projekti).

2.2.1. Operativni cilji v programskem obdobju 2001–2006

V Strategiji regionalnega razvoja Slovenije do leta 2006 so določeni naslednji operativni cilji:

- Zaustaviti povečevanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem razvoju mest, ki so nosilci regionalnega razvoja v povezavi s podeželjem. Kvantifikacija cilja: najmanj ohranitev razlike v kupni moči BDP na prebivalca na ravni SKTE-3 na razmerju 1,7 : 1 med najbolj in najmanj razvito regijo.
- Trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Kvantifikacija cilja: dvig absolutne ravni kupne moči BDP na prebivalca in zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti v vseh statističnih regijah na ravni SKTE-3.

- Ohraniti minimalne poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Kvantifikacija cilja: neto medregijski selitveni saldo v nobeni slovenski statistični regiji na ravni SKTE-3 ne bo večji od -0,5 prebivalca na 1000 prebivalcev.
- Izboljšati relativni položaj slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji. Kvantifikacija cilja: hitrejši razvoj Osrednjeslovenske, Goriške in Obalno-kraške regije od italijanskih obmejnih regij; dohitevanje avstrijskih manj razvitih regij s strani ostalih slovenskih statističnih regij.
- Zmanjšati razlike v zdravju med regijami kot posledico slabših razvojnih možnosti (slabše gospodarske in družbene razvitosti) in slabše dostopnosti do zdravstvene službe. Kvantifikacija cilja: zmanjševanje razlik v pričakovanem trajanju življenja in splošni ter specifični umrljivosti; zmanjševanje razlik v deležu dejavnikov tveganja.

2.2.2. Operativni cilji in program dela Področja regionalnega razvoja v letu 2005

- 1. CILJ – Povečanje učinkovitosti institucij regionalnega razvoja** z dopolnitvijo pravnega okvira za izvajanje regionalne politike (sprejet bo nov zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in izdani podzakonski akti), vzpostavitev regionalnih razvojnih svetov in njihovih odborov (za gospodarstvo, razvoj človeških virov, prostor, infrastrukturo in okolje ter razvoj podeželja), s krepitvijo regionalnih izpostav Javne agencije RS za regionalni razvoj ter razvojem enote za projektno financiranje pri Javnem skladu RS za regionalni razvoj.

Aktivnosti:

- Razvoj projektnega financiranja
 - Nadzor delovanja Javnega sklada Republike Slovenije za regionalni razvoj
 - Spremljanje delovanja Družbe za spodbujanje razvoja območja Julijskih Alp, d.d.
- 2. CILJ – Okrepljena pomoč prednostnim območjem regionalne politike** s povečanjem realnega obsega dodeljenih neposrednih in posrednih regionalnih spodbud ter povečanjem deleža dodeljenih posrednih regionalnih spodbud v regijah A in B. Uvedene bodo dodatne spodbude za razvoj regionalne prometne in komunalne infrastrukture, ki je pogoj za konkurenčnost in hitrejši razvoj območij, ki razvojno zaostajajo. Povečan bo obseg pomoči območjem, na katerih živi italijanska in madžarska narodna skupnost ter obseg pomoči romskim naseljem. Povečan bo tudi obseg pomoči obmejnemu območju in še posebej območju ob zunanji meji EU z Republiko Hrvaško. Okrepljeno bo čezmejno razvojno povezovanje in obseg dodeljenih sredstev za izvajanje programov Interreg ter razvite nove oblike in programi poslovnega in znanstveno raziskovalnega sodelovanja s Slovenci iz sveta.

Aktivnosti:

- Priprava in spremljanje državnega proračuna na področju regionalnega razvoja
- Program sofinanciranja regionalnih razvojnih programov
- Program prestrukturiranja Zasavske regije
- Program spodbujanja razvoja v Posočju
- Aktivnosti za spodbujanje razvoja romske etične skupnosti
- Aktivnosti spodbujanja razvoja območij avtohtonih narodnih skupnosti
- Prenos poslovno nepotrebnega državnega premoženja lokalnim skupnostim
- Izvajanje Enotnega programskega dokumenta 2004–2006
- Medresorska komisija za blažitev posledic opuščanja meje z Italijo, Avstrijo in Madžarsko ter vzpostavljanje schengenske meje z Republiko Hrvaško
- Čezmejne turistične cone in mali projekti ob meji s Hrvaško
- Politika razvojnega povezovanja z zamejskimi Slovenci
- Projekt poslovnega in znanstveno-raziskovalnega sodelovanja s Slovenci iz sveta

3. **CILJ – Pospešitev razvoja človeških virov za upravljanje z razvojem in spodbujanje razvoja v regijah**, ki najbolj zaostajajo v razvoju s povečanim realnim obsegom sofinanciranja zaposlenih v regionalnih razvojnih agencijah, povečanjem deleža zaposlenih v regionalnih izpostavah Javne agencije RS za regionalni razvoj, povečanjem števila organiziranih usposabljanj kadrov v regionalnih razvojnih agencijah in prenosov dobrih praks med regionalnimi razvojnimi agencijami in iz razvojnih institucij v razvitih evropskih državah.

Aktivnosti:

- Priprava in spremljanje državnega proračuna na področju regionalnega razvoja
- Nadzor delovanja Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj
- Nizozemska tehnična pomoč PSO projekt »Regional Development Influenced by the New Schengen Border Regime and by Improved Transportation Networks« (Regionalni razvoj na katerega vpliva nov režim schengenske meje in izboljšana transportna omrežja)
- Regionalna nagrada in Slovenski regionalni dnevi
- Sodelovanje pri vzpostavitvi predstavništva regij in lokalnih skupnosti iz Slovenije v Bruslju

4. **CILJ – Povečanje učinkovitosti regionalnih spodbud z boljšo koordinacijo sektorskih razvojnih politik** s pripravo in sprejemom letnih izvedbenih načrtov regionalnih razvojnih programov na regionalnih razvojnih svetih in pripravo ter sprejemom letnih programov sofinanciranja regionalnih razvojnih programov na Vladi Republike Slovenije.

Aktivnosti:

- Program sofinanciranja regionalnih razvojnih programov
- Politika povezovanja s področjem ohranjanja narave
- Razvojno aktiviranje kulturne dediščine
- Koordinacija prostorskih vsebin regionalnega razvoja
- Projekt novih termalnih virov, kot iniciatorjev gospodarske aktivnosti v razvojno omejevanih okoljih
- Razvojni projekt Julijske Alpe
- Projekt »Poti miru v Posočju«
- Razvojni program »Inovacijski preboj Primorske regije IN-PRIME«

5. CILJ – Povečanje števila in obsega regijskih razvojnih instrumentov in shem z vzpostavljanjem novih regijskih mikrokreditnih in garancijskih shem, regijskih visokošolskih središč, regijskih štipendijskih shem, regijskih inkubatorjev in tehnoloških parkov ter poslovnih con regijskega pomena.

Aktivnosti:

- Program sofinanciranja regionalnih razvojnih programov
- Izvajanje Enotnega programskega dokumenta 2004–2006

6. CILJ – Povečanje učinkovitosti regionalnih spodbud z izboljšanjem sistema spremljanja in vrednotenja učinkov regionalne politike ter zaostritvijo nadzora nad uporabo sredstev. V informacijski sistem Javne agencije RS za regionalni razvoj bodo povezana vsa ministrstva, ki dodeljujejo regionalne spodbude in vse regionalne razvojne agencije. Nadzor namenskosti porabe sredstev in njihovih učinkov bo opravljen na terenu za vse programe regionalne politike, ki so se izvajali v letu 2003. Za obravnavo v Parlamentu bo pripravljeno Poročilo o izvajanju regionalne politike 2005. S strani nevladne institucije bo opravljena evaluacija učinkovitosti dosedanje uporabe sredstev za program Soča 2006.

Aktivnosti:

- Poročilo o izvajanju regionalne politike 2005
- Poročilo o dodeljeni državni pomoči
- Aktivnosti za kontinuirano spremljanje dogajanj v regijah
- Razvoj informacijskega sistema Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj

7. CILJ – Izvedba priprav za uspešno izvajanje regionalne politike v naslednjem programskem obdobju 2007–2013 z nadaljevanjem pogajanja z EU o pogojih vključevanja Slovenije v kohezijsko politiko EU, pripravo osnutka Strategije regionalnega razvoja Slovenije do leta 2013 in osnutka Državnega razvojnega programa 2007–2013.

Aktivnosti:

- Aktivnosti, povezane s pogajanjem z Evropsko unijo o teritorialni členitvi ozemlja Republike Slovenije na ravni statistične klasifikacije teritorialnih enot NUTS-2
- Aktivnosti, povezane z Lizbonsko strategijo
- Priprava strategije regionalnega razvoja do leta 2013
- Priprava Državnega razvojnega programa 2007–2013
- Raziskave in ekspertize

8. CILJ – Okrepitev partnerstva z nevladnim sektorjem skozi delovanje regionalnih razvojnih svetov in vladnega Sveta za trajnostni razvoj ter njegovega Sekretariata.

Aktivnosti:

- Aktivnosti za delovanje Sveta za trajnostni razvoj in Sekretariata Sveta
- Aktivnosti, povezane z nevladnimi organizacijami
- Sodelovanje v medresorski skupini za sodelovanje Republike Slovenije z OECD

9. CILJ – Oblikovanje makroevroregije s sedežem v Sloveniji s preseganjem sedanje pasivne situacije z aktivno slovensko pobudo za institucionalizacijo evromakroregije s sedežem v Sloveniji kot središčem. Poiskali bomo skupni imenovalac med različnimi pobudami za oblikovanje evroregije. Oblikovanje evroregije bo naravno nadaljevanje čezmejnega sodelovanja v Delovni skupnosti Alpe-Jadran.

Aktivnosti:

- Oblikovanje pobud za vzpostavitev makroevroregije s sedežem v Sloveniji
- Sodelovanje v delovni skupnosti Alpe-Jadran
- Sodelovanje v meddržavni mešani komisiji po SOPS
- Sodelovanje v meddržavni mešani komisiji za gospodarsko sodelovanje s Hrvaško
- Sodelovanje v meddržavni komisiji za gospodarsko sodelovanje s Furlanijo in Julijsko krajino
- Sodelovanje v kvadrilateralu
- Sodelovanje v kontaktnem komiteju Slovenija-Koroška

2.3. Strategija spodbujanja skladnega regionalnega razvoja

Nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je bil sprejet leta 1999 (Ur.l. RS, št. 60/99), temu pa so v letu 2000 in 2001 sledili še naslednji podzakonski akti: Sklep o ustanovitvi, organizaciji in nalogah sveta za strukturno politiko (Ur.l. RS, št. 59/00 in št. 17/01); Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in

določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Ur.l. RS, št. 59/00); Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 44/00, št. 58/01 in št. 60/01); Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00 in št. 44/01); Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00 in št. 44/01); Navodilo o minimalni obvezni metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00 in št. 44/01); Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja pobud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 44/01); Pravilnik o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči ter regionalnih razvojnih pobud samoupravnim lokalnim skupnostim in regionalnim razvojnim agencijam (Ur.l. RS, št. 62/01, št. 76/01 in št. 108/02).

Z uvedbo Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja so bili sprejeti kazalci za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. S podzakonskim aktom, Uredbo o vrednostih meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, so bila merila in občine še natančneje določena. Uredba določa tudi, da je enkrat letno potrebno preverjati izpolnjevanje posameznih meril in ustrezno predlagati spremembe Uredbe. V okviru območij s posebnimi razvojnimi problemi ločimo tri tipe (Pečar, 2001, 14–15):

➤ **Ekonomsko šibka območja**

Kot ekonomsko šibka območja so določena območja občin, ki so leta 1997 dosegle največ 80 % bruto osnove za dohodnino na prebivalca glede na državno povprečje ali pa gre za občine, ki se jim je v obdobju 1991–1999 zmanjšalo število prebivalcev tako, da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Ta pogoj izpolnjuje 91 občin, ki dosegajo 32,6 % površine in 22,4 % prebivalstva Slovenije.

➤ **Območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo**

Kot območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo so določene občine, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 za več kot 20 % presegla državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 63 občin, obsegajo pa 24,1 % površine in 27,9 % prebivalstva Slovenije. Kot območja s strukturnimi problemi so določene tudi občine, kjer je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva za več kot 20 % presegel državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 97 občin s 43,0 % površine in 28,2 % prebivalstva Slovenije.

➤ **Razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki**

Za razvojno omejevana obmejna območja štejemo občine ob meji z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in Hrvaško, če leži več kot polovica površine občine v desetkilometrnem obmejnem pasu in če je število prebivalstva v občini v obdobju 1991–1999 upadlo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Tako omejevana obmejna območja obsegajo 48

občin kar predstavlja 23,7 % površine in 13,4 % prebivalstva Slovenije. Razvojno omejevana območja so tudi območja občin, ki so opredeljena kot območja z omejevanimi dejavniki, če je najmanj polovica površine občine v tako opredeljenem območju ob hkratnem upadanju števila prebivalstva v občini v obdobju 1991–1997, tako da znaša indeks rasti manj kot 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8,7 % površine in 4,6 % prebivalstva Slovenije.

Nekatere občine dosegajo hkrati več meril, tako da ni mogoče podatkov seštevati. Skupaj predstavljajo območja s posebnimi razvojnimi problemi 129 občin, kar znaša 57,2 % površine in 48,7 % prebivalstva Slovenije.

Temeljna strategija bo učinkovito izkoriščanje razvojnih možnosti regij in razpoložljivih finančnih virov, bodisi javnih, zasebnih, mednarodnih, namenjenih spodbujanju skladnega regionalnega razvoja ter koordinacija sektorskih in področnih politik.

Regionalne spodbude se bodo pretežno dodeljevale v obliki:

- Investicijskih in drugih transferjev občinam. Ta oblika bo med najbolj uporabljenimi predvsem pri dodeljevanju regionalnih spodbud za lokalno in regionalno gospodarsko infrastrukturo ter podjetniško razvojno infrastrukturo regij. Iz državnih virov sofinancirane regionalne infrastrukture bodo predane v lastništvo občinam. Država ne bo lastniško vstopala v regionalne institucije. Kjer že ima lastniške deleže, jih bo postopoma prenesla na druge lastnike (občine, podjetja, ...).
- Ugodnih posojil občinam za zaključevanje finančnih konstrukcij projektov skupne regionalne gospodarske in razvojne infrastrukture.
- Prenosov državnega premoženja v last ali upravljanje lokalnim skupnostim z namenom vlaganja tega premoženja v regionalne razvojne projekte. Prenosi bodo opravljeni v primerih, ko se bo izkazalo, da je to bolj gospodarno od trenutne uporabe državnega premoženja, in sicer odplačano s popustom ali kot neodplačani prenos s sklepom Vlade Republike Slovenije in ob poprejšnji obravnavi posameznih primerov na Svetu za strukturno politiko. Takšni prenos premoženja bodo izvedeni na pobudo lokalnih skupnosti ali pristojnega ministrstva in le kot del širših razvojnih načrtov, ki bodo zagotavljali produktivno uporabo državnega premoženja.
- Subvencij podjetjem v primerih spodbujanja začetnih investicij in z njimi povezanih delovnih mest ter izjemoma tudi operativnih stroškov poslovanja podjetij. Ta oblika bo uporabljena pri dodeljevanju regionalnih spodbud na prednostnih območjih. Še posebej je primerna za obmejna območja, ki so razvojno prizadeta z opuščanjem državne meje zaradi vstopa v Evropsko unijo oz. vzpostavljanjem ostrejšega režima s Hrvaško in za območja, kjer bivata madžarska in italijanska narodna skupnost ter romska etnična skupnost.
- Ugodnih posojil gospodarskim družbam, zadrugam oz. zvezam zadrug, samostojnim podjetnikom, obrtnikom in fizičnim osebam, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo.

- Poroštev gospodarskim družbam, zadrugam oz. zvezam zadrug, samostojnim podjetnikom, obrtnikom in fizičnim osebam, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo.
- Kapitalskih vložkov v posamezne projekte po sklepih Vlade Republike Slovenije.

2.4. Državni razvojni program

Zakon o javnih financah Republike Slovenije opredeljuje vlogo in kontekst Državnega razvojnega programa (DRP).⁶ Državni razvojni program je indikativen izvedbeni dokument Strategije gospodarskega razvoja Slovenije, saj spremeni strateške prednostne naloge v konkretne programe, ukrepe in projekte, kar mu daje vlogo osrednjega dokumenta razvojnega načrtovanja v Sloveniji. Glavni cilj Strategije gospodarskega razvoja Slovenije je rast blaginje, medtem ko DRP zasleduje cilje večje gospodarske in socialne kohezije tako v nacionalnem kot evropskem merilu. Pri uveljavitvi temeljnega cilja DRP opredeljuje dva glavna cilja, in sicer nadaljnje zmanjšanje zaostanka Slovenije za Evropsko unijo na področju gospodarske in socialne razvitosti ter zaustavitev rastočih notranjih razvojnih neravnotežij med slovenskimi regijami.

V okviru DRP za obdobje 2001–2006 se bo Slovenija osredotočila na naslednje dejavnosti, ki so združene v pet prednostnih nalog (Wostner EPD 2004–2006, str. 80):

- a) Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti:** dejavnosti v okviru te prednostne naloge so namenjene izboljšanju konkurenčnosti gospodarstva, kar je glavni razvojni cilj države na področju podjetniškega sektorja. To pomeni (i) doseganje gospodarske strukture, primerljive z evropsko (predvsem večjega deleža delovne sile, zaposlene v malih in srednjih podjetjih ter večjega dela panog z višjo dodano vrednostjo) in (ii) izboljšanje konkurenčnosti obstoječih podjetij (zlasti z manjšanjem zaostanka produktivnosti za povprečjem Evropske unije).
- b) Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje:** osnovno razvojni cilj v okviru te prednostne naloge je izboljšanje možnosti zaposlitve in preprečevanje prihodnjih težav na trgu dela z večjimi vlaganji v človeške vire, kar je predpogoj za to, da bo država lahko uresničila strateški cilj prehoda v na znanju temelječo družbo.
- c) Informacijska družba, infrastruktura in kakovost življenja:** glavna cilja v okviru te prednostne naloge sta dva. Prvi cilj je vzpostaviti ustrezno infrastrukturo in ugodno okolje za oblikovanje informacijske družbe. Drugi glavni cilj je nadaljnje izboljševanje državne infrastrukture v energetske in transportnem sektorju, gradnji stanovanj, ravnanju z odpadki in varovanju okolja, tako da bo dosegla standarde, veljavne v Evropski uniji.

⁶ (Ur.l. RS, št. 79/99, št. 124/00, št. 79/01).

- d) Prestrukturiranje razvoja kmetijstva in podeželja:** glavni cilji v okviru te razvojne prednostne naloge so povezani z izboljšanjem konkurenčnosti sektorja, s spodbujanjem trajnostne rabe naravnih virov ter spodbujanjem ekonomsko in socialno zdržnih podeželskih skupnosti.
- e) Spodbujanje skladnega regionalnega razvoja:** ta prednostna naloga je usmerjena v večjo konkurenčnost, kakovost življenja in večjo ekonomsko ter socialno kohezijo vseh slovenskih regij. Ukrepi politike se nanašajo na krepitev regionalnih gospodarstev in izboljšanje prometnih povezav, s čimer bo mogoče izkoristiti prednosti bližine trans-evropskih prometnih koridorjev.

Vlada Republike Slovenije je določila za vsako prednostno nalogo nosilno ministrstvo, ki je zadolženo za koordinacijo priprave posameznega prioritetnega programa. Ministrstvo za gospodarstvo je nosilno ministrstvo za prvo in peto prednostno nalogo, za drugo prednostno nalogo je to Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo je nosilno za tretjo prednostno nalogo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pa je nosilno ministrstvo za četrto prednostno nalogo.

2.4.1. Priprava Državnega razvojnega program za obdobje 2007–2013

Za pripravo in uskladitev DRP je odgovorna Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, vključeni pa so tudi sveti regij in druge nacionalne institucije, katerih naloga je priprava projektov, ki bodo kandidirali za evropska sredstva. Projekt priprave DRP za obdobje 2007–2013 poteka od julija 2004. V opredeljenem časovnem okviru naj bi do konca junija 2005 dokončali strokovno gradivo, do konca leta 2005 naj bi se pripravili operativni programi in maja 2006 naj bi se dokument dokončno pripravil. V letu 2006 bi potekala pogajanja z Evropsko unijo za evropske programske dokumente in akreditacije institucij, ki so vključene v izvajanje kohezijske politike Evropske unije v Sloveniji. Tako bi bili s 1. januarjem 2007 pripravljeni na črpanje sredstev Evropske unije iz nove finančne perspektive 2007–2013. Načrt priprave DRP bo služil kot podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja, programi DRP pa bodo uporabljeni kot podlaga za pripravo operativnih programov za obdobje 2007–2013.

Program priprave DRP izhaja iz prioritet Strategije razvoja Slovenije in je njen izvedbeni dokument. Prioritete v načrtu priprave državnega razvojnega programa 2007–2013 so naslednje:

- **Prva razvojna prioriteta: Učinkovito ustvarjanje, prenos in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta**

- Povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj
- Izboljšanje kakovosti terciarnega izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja
- Druga razvojna prioriteta: **Konkurenčno gospodarstvo**
 - Spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti
 - Povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb
 - Podpora internacionalizaciji gospodarstva
 - Uspešna vključitev v evropski tečajni mehanizem ERM 2 in prevzem evra
- Tretja razvojna prioriteta: **Učinkovita in cenejša država**
 - Povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države
 - Razvojno prestrukturiranje javnih financ
 - Zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema
- Četrta razvojna prioriteta: **Moderna socialna država in večja zaposlenost**
 - Izboljšanje prilagodljivosti trga dela
 - Modernizacija sistemov socialne zaščite
 - Zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti
- Peta razvojna prioriteta: **Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja**
 - Trajnostni obseg in struktura prebivalstva
 - Skladnejši regionalni razvoj
 - Zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje
 - Izboljšanje gospodarjenja s prostorom
 - Integracija okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošnikove vzorce
 - Razvoj nacionalne identitete in kulture

2.5. Enotni programski dokument 2004–2006

Za črpanje sredstev evropskih Strukturnih skladov je Republika Slovenija skladno z zakonodajo Evropske unije dolžna pripraviti enotni programski dokument (EPD) oz. Single Programming Document. EPD je opredeljen kot »dokument, ki ga odobri Komisija v soglasju z zadevno državo članico potem, ko je bila izdelana ocena načrta, ki ga je predložila država

članica ter vsebuje strategijo in prednostne naloge za delovanje Skladov in države članice, njihove posebne cilje, prispevek posameznih Skladov in drugih finančnih virov».⁷

EPD je že vključen v slovenski zakonodajni okvir, in sicer v okviru Zakona o javnih financah. Na njegovi podlagi sprejeta Uredba o podlagah in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna opredeljuje EPD kot »dokument države članice Evropske skupnosti, s katerim država članica predstavi strategijo razvoja države in je osnova za izvajanje dolgoročne razvojne politike ter dolgoročnega proračunskega načrtovanja«.⁸ Na strani EU so vloga EPD in pravila delovanja strukturnih skladov opredeljeni v Uredbi Sveta, št. 1260/1999 z dne 21. junija 1999, ki predpisuje splošna določila za strukturne sklade. Pri načrtovanju EPD so bila v celoti upoštevana: določila omenjene uredbe, programske smernice Evropske komisije za obdobje 2000–2006, smernice o strukturnih skladih in njihove koordinacije s kohezijskim skladom pri programih v obdobju 2000–2006, prav tako pa nadaljnje okvirne smernice za države kandidatke, izdane marca 2003.

EPD vsebinsko izhaja iz Državnega razvojnega programa Republike Slovenije 2001–2006, ki predstavlja izvedbeni dokument Strategije gospodarskega razvoja Slovenije kot glavnega strateškega dokumenta države. Za razliko od Državnega razvojnega programa in Strategije gospodarskega razvoja Slovenije, ki sta indikativnega značaja, ima Enotni programski dokument po uskladitvi Republike Slovenije in Evropske komisije status mednarodne pogodbe.

Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj je bila koordinator priprave EPD, pred njeno ustanovitvijo pa je proces usklajevala Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj. Republika Slovenija je prvi osnutek EPD pripravila novembra 2002, v katerem je bil osrednji poudarek na predvidenih ukrepih, ki naj bi jih v obdobju 2004–2006 sofinancirali iz evropskih strukturnih skladov. Z zaključkom pogajanj decembra 2002 v Kopenhagenu ter pridobitvi komentarjev na prvi osnutek EPD Evropske komisije je bilo potrebno še enkrat preveriti strateška izhodišča, ker je bilo potrebno skržiti obseg predvidenih aktivnosti zaradi razpoložljivega obsega sredstev. Priprava EPD je potekala v tesnem sodelovanju in posvetovanju med resornimi ministrstvi.

Osnovni cilj EPD je povečanje konkurenčnosti Slovenije in gospodarska krepitev regij. V skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Državnega razvojnega programa želi Slovenija strukturno pomoč Evropske unije uporabiti za nadaljnje približevanje ravni gospodarskega in socialnega razvoja Slovenije ravni Evropske unije ter za odpravljanja notranjih neravnotežij v Sloveniji. Osnovni cilji EPD so naslednji:⁹

⁷ (Uradni prevod Regulative EU 1260/99).

⁸ Ur. l. RS, št. 45/2002.

⁹ Rojec, Enotni programski dokument za začetnike 2004–2006, str. 26–27.

Povprečna letna rast BDP bo višja kot v skupini EU-15, kar se bo odrazilo v postopnem zmanjševanju zaostajanja BDP na prebivalca za povprečjem Evropske unije. Na podlagi modelskih ocen naj bi vstop v Evropsko unijo pospešil rast BDP v obdobju 2004–2006 za dodatnih 0,49 do 1,05 odstotnih točk glede na osnovno stopnjo rasti, od česar je približno 7 odstotkov mogoče pripisati strukturnim skladom.

Rast zaposlenosti. Gospodarska rast se bo odrazila tudi v ustvarjanju novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih. Modelske ocene kažejo, da se bo zaradi članstva v Evropski uniji skupno število zaposlenih (po metodologiji SNA¹⁰) povečalo za 0,81 do 1,45 odstotnih točk nad izhodiščno raven, od česar je približno 9 odstotkov mogoče pripisati EPD. Konkreten kvantificiran cilj s podporo ukrepov strukturnih skladov je, da Slovenija ustvari vsaj 4.000 novih neto delovnih mest v obdobju 2004–2006.

Skladen regionalnih razvoj se bo uresničeval s prostorsko (regionalno) usmerjenim pristopom, ki naj zagotovi, da bo rast povečala blaginjo tudi v manj razvitih, pretežno obrobni regijah. Glavni cilj Strategije regionalnega razvoja Slovenije in tudi EPD v obdobju do leta 2006 je preprečiti nadaljnje povečevanje razlik med regijami, merjeno kot razmerje BDP na prebivalca po pariteti kupne moči med najbolj in najmanj razvito regijo, ki je leta 2001 znašalo 1 : 1,9.

Pomoč EU bo usmerjena predvsem na naslednja štiri prednostna področja:¹¹

Prednostna naloga, št. 1: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti

Za pospešitev gospodarskega razvoja je potrebna polna uveljavitev ključnih elementov konkurenčnih prednosti v podjetniškem sektorju. Dejavnosti v okviru te razvojne prednostne naloge bodo usmerjene v: zvišanje konkurenčnosti, izboljšanje ravni inovacijske in tehnološke kompleksnosti proizvodov in proizvodnih procesov, večjo fleksibilnost in bolj učinkovito organizacijo podjetij, razvoj podjetništva in spodbujanje investicij ter razvoj sposobnosti za upravljanje.

Prednostna naloga sledi naslednjim specifičnim ciljem:

- razvoj inovacijskega okolja, infrastrukture in pogojev za ustvarjanje različnih oblik sodelovanja med gospodarstvom in znanstvenimi ter izobraževalnimi ustanovami;
- spodbujanje razvoja organizacijskih struktur za skupno načrtovanje, razvoj in trženje turističnih destinacij ter spodbujanje naložb v turistično infrastrukturo, kot sestavnega dela turističnih proizvodov destinacij;
- izboljšanje dostopa podjetnikov in podjetij do informacij, znanja in virov financiranja, usmerjeno v podporo hitrejšemu nastajanju in uspešnemu razvoju malih in srednje velikih podjetij.

¹⁰ SNA – Statistika nacionalnih računov. Po definiciji SNA se obveznosti vrednotijo po tržnih cenah, tržne cene mnogih finančnih aktiv pa so ocenjene z njihovimi pričakovanimi ekonomskimi koristmi.

¹¹ EPD, 2004, str. 10–11.

Dejavnosti bodo potekale v okviru petih ukrepov, ki bodo financirani iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Predvideni ukrepi, ki jih bo financiral ESRR:

- spodbujanje razvoja inovacijskega okolja,
- spodbujanje razvoja turističnih destinacij,
- izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo,
- gospodarska infrastruktura in javne storitve.

Prednostna naloga, št. 2: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje

Prednostno nalogo določajo naslednji ključni cilji: vlaganje v znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje z namenom ustvarjanja kakovostnih delovnih mest, boj proti nezaposlenosti, spodbujanje socialnega vključevanja oseb s posebnimi potrebami, vseživljenjsko učenje in razvoj spretnosti ter prilagodljivosti človeških virov in nadaljnje usposabljanje delavcev v perspektivnih sektorjih ter sektorjih, ki se prestrukturirajo.

Specifični cilji ukrepov in aktivnosti v okviru te prednostne naloge so:

- višanje stopnje delovne aktivnosti in zniževanje stopnje brezposelnosti, s posebnim poudarkom na preprečevanju dolgotrajne brezposelnosti in pomoči brezposelnim pri njihovi integraciji na trgu dela;
- pospeševanje socialnega vključevanja skupin prebivalstva s posebnimi potrebami in tistih, pri katerih obstaja tveganje izključitve s trga dela;
- razvoj programov in dostopnosti sistemov izobraževanja in usposabljanja z vgrajevanjem dejavnikov vseživljenjskega učenja in krepitvijo kakovosti teh programov;
- zviševanje izobrazbene in kvalifikacijske ravni zaposlenih in njihove prilagodljivosti novim oblikam organizacije dela.

Aktivnosti bodo potekale v okviru štirih ukrepov, ki bodo financirani iz Evropskega socialnega sklada (ESS):

- razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela,
- pospeševanje socialnega vključevanja,
- vseživljenjsko učenje,
- spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti.

Prednostna naloga, št. 3: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva

Javne spodbude za povečanje konkurenčnosti v agroživilskem sektorju, učinkovito izrabo virov v gozdarstvu in ribištvu ter spodbude za podporo celostnega razvoja podeželja oblikujejo posebno prednostno nalogo v okviru EPD. Bistvo slovenskega razvoja podeželja in tudi splošnega gospodarskega in socialnega razvoja je optimalna izraba virov in obenem njihovo ohranjanje ter zaščita narave in naravnih virov ob upoštevanju večnamenske vloge kmetijstva v družbi. Celosten pristop bo prav tako prispeval k širše zastavljenim ciljem politike zagotavljanja pogojev za ohranjanje poseljenosti na podeželju. Zaradi njihovega pomena v gospodarskem in širšem socialno ekonomskem kontekstu, prednostna naloga upošteva tudi strukturno podporo v sektorjih gozdarstva in ribištva.

Prednostna naloga, ki zadeva prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva, si bo prizadevala v smeri naslednjih ciljev:

- izboljšanje gospodarske učinkovitosti in konkurenčnosti kmetijstva, gozdarstva in ribištva;
- uspešna prilagoditev zahtevam skupnega trga;
- spodbujanje alternativnih virov dohodkov na podeželju;
- spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov;
- vzdrževanje in trajnosti razvoj gozdov.

Dejavnosti bodo potekale v okviru petih ukrepov, ki bodo sofinancirani iz Usmerjevalnega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) in dveh ukrepov, ki sta sofinancirana iz Finančnega instrumenta za usmerjanje razvoja ribištva (FIUR):

Predvideni ukrepi, podprti s strani Usmerjevalnega oddelka EKUJS:

- izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
- naložbe v kmetijska gospodarstva,
- diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu (alternativni dohodkovni viri),
- investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov,
- trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov.

Predvideni ukrepi, podprti s strani FIUR:

- posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov,
- ribogojstvo, predelava in trženje.

Tehnična pomoč

Dejavnosti v okviru te prioritete naloge bodo služile za podporo vodenju in spremljanju programa, zlasti na področju informacijskega sistema, komunikacije in informiranja javnosti za podporo raziskavam ter pri pripravi projektov.

Prednostne naloge in ukrepe EPD je potrebno ovrednotiti tudi v povezavi s sprejetimi horizontalnimi strategijami, ki svoje cilje dosegajo v okviru celotnega programa. Ta področja so:

- enake možnosti, ki bodo upoštevane v programskih dokumentih in v načrtovanju, izvajanju, spremljanju in vrednotenju vseh aktivnosti;
- trajnostni razvoj, ki bo zagotavljal ravnotežje med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki ter prispeval k večji blaginji;
- informacijska družba, katere ukrepi bodo podpirali uvajanje znanih najboljših praks, zlasti tistih, ki bodo prispevale k vključevanju v e-prostor, h konkurenčnemu poslovnemu okolju, k vseživljenjskemu učenju in rasti ustvarjalne in inovacijske kulture v Sloveniji.

- skladen regionalni razvoj, ki je eden osrednjih ciljev z namenom zagotavljanja rasti blaginje prebivalcev v vseh slovenskih regijah ter ciljem preprečevanja nadaljnega povečevanja razvojnih razlik med slovenskimi regijami.

V skladu s Programskim dopolnilom RS 2004–2006 so upravičene aktivnosti za sredstva tehnične pomoči tiste, ki se izvajajo v okviru naslednjih štirih sklopov aktivnosti: obveščanje javnosti, študije in vrednotenja, upravljanje in izvajanje programa ter računalniški sistemi za spremljanje in vrednotenje.

2.6. Programsko dopolnilo Enotnega programskega dokumenta 2004–2006¹²

Programsko dopolnilo (PD) je izvedbeni dokument EPD, ki podrobneje opredeljuje elemente na ravni ukrepa za izvajanje prednostnih naloge iz EPD. Ukrepi so konkretne aktivnosti, ki so jim namenjena sredstva strukturnih skladov in se izvajajo v obliki programov, javnih razpisov in javnih povabil.¹³

Programsko dopolnilo mora biti predloženo Evropski komisiji v vednost najpozneje tri mesece po sprejemu EPD. Država članica tako prevzame odgovornost za programsko vsebino na ravni ukrepov in za merjenje doseganja ciljev. PD mora vsebovati naslednje elemente:

- ukrepe, s katerimi se uresničujejo prioritete programskih dokumentov,
- predhodno vrednotenje čim bolj kvalificiranih kazalnikov ,
- opredeljene kazalnike z njihovimi želenimi vrednostmi, s katerimi spremljamo izvajanje,
- opis upravičenih aktivnosti izvajanja ukrepov,
- seznam končnih upravičencev ukrepov,
- utemeljitve glede upoštevanja horizontalnih vsebin,
- izborna merila in način izbora projektov oz. izvajalcev,
- načrt financiranja z upoštevanje podrobne celotne finančne strukture (proračunski in ostali viri),
- opis postopkov za sofinanciranje ukrepov,
- geografsko območje upravičenosti ,
- aktivnosti za zagotavljanje javnosti izvajanja programa.

¹² Programsko dopolnilo Enotnega programskega dokumenta 2004–2006 najdete na internetni strani: <http://www.gov.si/svrp/3str/1s-3-2.html>.

¹³ Strukturni skladi EU v Sloveniji, 2005, str. 11.

3. REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE

Nobenega dvoma ni, da je regionalna politika tudi v Sloveniji izrednega pomena, saj država teži k čim bolj enakomerni razvitosti svojega ozemlja. Spodbujanje skladnejšega regionalnega razvoja in zmanjševanje razlik med posameznimi območji krepi ekonomsko in socialno kohezijo ter tako pomaga enakomernejšemu razvoju celotnega ozemlja ne glede na razlike, ki izhajajo iz različne razpoložljivosti naravnih, gospodarskih, socialnih in drugih virov na posameznih področjih (Mrak, 2004, str. 113).

3.1. Regionalni razvoj v Sloveniji

Gospodarski razvoj označuje v nasprotju z gospodarsko rastjo, ki jo merimo z naraščanjem družbenega proizvoda na prebivalca, kakovostne spremembe. Gospodarski razvoj obravnava vprašanje materialnih osnov za izboljšanje življenjskega standarda ljudi. Pri tem gre tako za količinsko kakor za kakovostno izboljšanje življenjskega standarda. Zato se gospodarski razvoj ukvarja s problematiko bogastva in revščine, s proizvodnjo in z razdelitvijo, z razlago in s politiko razvoja. Razvoj je po eni strani cilj, po drugi strani sredstvo, po tretji strani spremljajoči pojav človekove dejavnosti (Filej, 2004, 8).

Osnovni kazalec razvitosti je bruto nacionalni dohodek na prebivalca. Ker pa le ta ne zajame vseh pomembnih vidikov življenjske ravni, se porabljajo še drugi dodatni razvojni kazalci za merjenje gospodarske razvitosti kot so demografski kazalci, kazalci diferenciacije življenjske ravni, kazalci o delovnih razmerah, kazalci o družbenih razmerah.

Pojem regionalnega razvoja opredeljujemo kot dejavnost usmerjanja takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega in drugega razvoja Slovenije, ki bo imel pozitivne sinergijske učinke na učinkovitost ter skladnost razvoja narodnega gospodarstva države kot celote in njenih posameznih (regionalnih) delov. Usmerjanje učinkovitega in skladnejšega regionalnega razvoja vključuje tudi izbor ustreznih razvojnih strategij, politik ter ukrepov, s katerimi se ustvarjajo ustrezni pogoji in okolje za čim manj moteno delovanje tržnih zakonitosti, ki naj pospešujejo zaželeno razvojne procese (Gulič, 1998, str. 52–53).

Že v sedemdesetih letih so bili postavljeni temelji regionalne politike skupaj s konceptom policentričnega razvoja. Od takrat je regionalizem stalnica državnih strateških dokumentov in programov političnih strank ter ena pomembnejših vrednot v Sloveniji. V zgodnjih sedemdesetih letih je bil sprejet Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij, ki je na osnovi treh kriterijev določil občine, ki so veljale za manj razvite in za

katere so bili predvideni posebni ukrepi. Ti trije ukrepi so bili: narodni dohodek na prebivalca, delež kmečkega prebivalstva in delež zaposlenega prebivalstva. Manj razvita območja so takrat obsegala 18,9 % površine in 18,2 % prebivalstva Slovenije. Kriteriji so se nato spreminjali vsakih pet let. Konec leta 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji, ki je bil usmerjen predvsem na reševanje demografskih problemov. Zakon je opredelil strnjena demografsko ogrožena območja na osnovi dveh demografskih kriterijev, in sicer indeksa staranja in indeksa rasti prebivalstva. Po sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61 % površine in 24,6 % prebivalstva Slovenije. Obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, se je močno povečal. Leta 1999 je bil sprejet nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Pečar, 2001, str. 14).

Narejena je bila SWOT analiza o regionalnem razvoju. Podani so naslednji razvojni potenciali in priložnosti ter slabosti in nevarnosti (Rojec, 2004, str. 13):

PREDNOSTI:

- prebivalstvo ima močan občutek regionalne pripadnosti in občutek za varovanje svoje kulture in jezika;
- pretirano razvitih območij ni – vsa imajo možnosti ali priložnosti za razvoj;
- dolga zgodovina spodbujanja policentričnega razvoja;
- vezi med prebivalstvom so pretežno regionalne (lokalne), kar omogoča nastajanje sinergij z usklajenim delovanjem;
- izvajanje regionalnega razvojnega načrtovanja od spodaj navzgor, kar regijam omogoča, da svoje programe vključujejo v nacionalni okvir;
- uravnoteženo vključevanje v izobraževanje v kohezijskih regijah.

POMANKLJIVOSTI:

- nerazvita infrastruktura in storitveni sektor v manj razvitih in bolj obrobni regijah;
- regionalni centri bolj obrobni regij nimajo kritične mase za hitrejši razvoj;
- znatne razlike med regijami glede brezposelnosti;
- podjetniška kultura v Sloveniji je na splošno slabo razvita. To še posebej velja za manj razvite, obrobne regije, kjer je problem povezan z javnim nezadovoljstvom, odporom in nepripravljenostjo na nadaljnje reforme in potrebne prilagoditve na nove okoliščine;
- nizka zastopanost študentov iz manj razvitih regij v visokošolskem izobraževanju;
- oblikovanje lokalne samouprave še ni izključeno, regije, kot druga raven samouprave še niso bile oblikovane in preveč pristojnosti je centraliziranih na nacionalni ravni;
- kulturni dogodki, ustvarjalnost in izobraževanje se čedalje bolj koncentrirajo v urbanih območjih.

PRILOŽNOSTI:

- trenutna specializacija regij, kot dobra osnova za izboljšanje konkurenčnosti v regijah, oblikovanje grozdov in skupnega prodora na tuje trge;
- reformirani sistem spodbujanja regionalnega razvoja predstavlja dobro osnovo za spodbujanje notranjega razvojnega potenciala v regijah;
- povečan obtok tujih naložb, zlasti v manj razvita območja;
- trdnejše gospodarsko in splošno sodelovanje s sosednjimi regijami, tako z EU kot s Hrvaško;
- regionalne institucionalne strukture, ki so učinkovite in povezane s svojim socialnim in gospodarskim okoljem.

NEVARNOSTI:

- asimetričen vpliv pristopa k EU (različne konkurenčne zmogljivosti in gospodarske strukture v regijah);
- neugodni populacijski trendi za manj razvite regije;
- pretirana koncentracija socialnega in gospodarskega razvoja v urbanih področjih – grožnja za slovensko identiteto v odmaknjenih področjih;
- delovanje regionalnih razvojnih institucij je treba učinkovito nadzorovati – nevarnost »iskanja zvez«;
- slaba udeležba gospodarskega in javnega sektorja v regionalnem načrtovanju;
- nadaljnja drobitev občin bi lahko omejila ali celo izničila učinke regionalne politike.

Leta 2000 je vlada sprejela Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (SKTE), s katero se je standardna klasifikacija teritorialnih enot uvedla kot obvezni nacionalni standard za evidentiranje, zbiranje, obdelovanje, analiziranje, posredovanje in izkazovanje podatkov o teritorialni razdelitvi države. Po SKTE je celotni teritorij razdeljen na enajst ravni. Prvih pet ravni je vsebinsko smiselno razčlenjenih tako, da ustreza tudi evropski nomenklaturi NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics), ki jo države članice Evropske unije uporabljajo za izkazovanje regionalnih statistik. Povezava slovenske klasifikacije SKTE z evropsko NUTS je naslednja (Pečar, 2005, 12–17):

SKTE 0 = NUTS 0: država v celoti

SKTE 1 = NUTS 1: država v celoti

SKTE 2 = NUTS 2: dve enoti – Ljubljanska urbana regija in preostala Slovenija, kar pa Evropska komisija ni nikoli sprejela in SURS na tej ravni ne izkazuje statističnih podatkov. Pogajanja o dokončni razdelitvi NUTS 2 potekajo in se bodo zaključila predvidoma do konca leta 2006.

SKTE 3 = NUTS 3: 12 statističnih regij, kjer se Osrednjeslovenska regija povsem pokriva z Ljubljansko urbano regijo na ravni SKTE 2, bivša Dolenjska regija pa se razširi z občinami Kočevje, Loški Potok, Osilnica, Ribnica, Kostel in Sodražica. Ostale regije so identične že do sedaj uveljavljenim statističnim regijam, nekdanjim planskim regijam.

SKTE 4 = LAU¹⁴ 1 (NUTS 4): 58 upravnih enot
SKTE 5 = LAU 2 (NUTS 5): 193 občin

NUTS je v začetku leta 1970 opredelil Eurostat (Statistični urad Evropskih skupnosti), katerega namen je bil določiti skladen sistem za delitev evropskega ozemlja, kot osnovo za oblikovanje regionalnih statistik Skupnosti. NUTS klasifikacija dolgo ni imela legalne osnove v evropskem pravnem redu, katerega sestavni del je postala leta 2003 s sprejetjem prve uredbe, ki ureja področje NUTS klasifikacije – Uredba (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS). NUTS klasifikacija je namenjena: i) zbiranju, razvoju in harmonizaciji regionalnih statistik Skupnosti; ii) socio-ekonomskim analizam regij in iii) oblikovanju regionalne politike Skupnosti – regije ravni NUTS 2 se uporabljajo za oceno upravičenosti do pomoči iz strukturnih skladov. Gre za regije, ki zaostajajo v razvoju (cilj 1). Območja, upravičena do drugih ciljev so v glavnem določena na ravni NUTS 3.

NUTS klasifikacija temelji na naslednjih načelih:

1. NUTS klasifikacija daje prednost institucionalnim regionalnim delitvam
2. NUTS klasifikacija daje prednost regionalnim enotam splošnega značaja
3. NUTS klasifikacija je petnivojska hierarhična klasifikacija (tri regionalni nivoji in dva lokalna nivoja)
4. Minimalni in maksimalni prag za velikost NUTS regij: zgornja in spodnja meja povprečne velikosti NUTS regij se določa glede na število prebivalcev v njej in je razvidna iz naslednje tabele:

Tabela 2: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost NUTS regij merjeno s številom prebivalcev

Raven	Spodnji prag	Zgornji prag
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Vir: Pečar, 2005, str. 14.

Slovenija, ki še nima določene ravni NUTS 2, se lahko na tej ravni deli na največ dve regiji, na ravni NUTS 3 pa na največ 13 regij.

Slovenija ni zadovoljna s členitvijo na ravni NUTS 2 po klasifikaciji NUTS, dogovorjeni na pristopnih pogajanjih leta 2002, ki je podlaga za ugotavljanje upravičenosti do pomoči iz strukturnih skladov Evropske unije. Do največ sredstev iz strukturnih skladov Evropske unije

¹⁴ LAU – Local Administrative units (lokalne administrativne enote).

so upravičene tiste regije, katerih razvitost je pod 75 odstotki povprečja Evropske unije. Ker je Slovenija v Evropski uniji obravnavana kot ena sama regija, bo kmalu prestopila to povprečje. Na zasedanju COREPER¹⁵ 21. marca 2005 je bila sprejeta deklaracija Evropske komisije, ki določa členitev Slovenije na ravni NUTS 2 in jo bo morala Slovenija v kratkem tudi sprejeti.

Vlada je konec junija 2005 sprejela predlog zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki predvideva delitev Slovenije na dve kohezijski regiji, med drugim pa bo služil kot podlaga za pogajanja z Brusljem. Predlagani sta dve kohezijski regiji, vsaka s svojim razvojnim svetom. Razvojni svet kohezijske regije bo sestavljen iz predstavnikov vključenih razvojnih regij in bo opravljal naloge nadzornega odbora pri izvajanju programov Evropske unije. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko bi postala organ upravljanja za vse programe Evropske unije. V tako imenovano »Zahodno in severno Slovenijo« bi se povezale Gorenjska, Obalno-kraška in Osrednjeslovenska razvojna regija. Vse druge razvojne regije: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Zasavska, Spodnjeposavska in tudi Notranjsko-kraška bi se povezale v »Vzhodno in južno Slovenijo«. Nov predlog z razširjeno Vzhodno Slovenijo predstavlja sprejemljiv kompromis med različico treh in dveh kohezijskih regij. Predlog je zdaj skladen z določbami Uredbe Evropske unije o NUTS, ki kot kriterij določa povprečno 800.000 prebivalcev za obseg teritorialnih enot NUTS 2.

V začetku novembra 2005 je bil Evropski komisiji s strani vlade posredovan nov predlog dveh kohezijskih regij, ki ju želi Slovenija uveljaviti z letom 2007. Nova členitev je naslednja: v *vzhodno Slovenijo* naj bi se po predlogu vlade uvrstile Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska regija, Jugovzhodna Slovenija, Zasavska, Spodnjeposavska in Notranjsko-kraška regija. Središče regije, ki je po podatkih iz leta 2002 dosegla le 62 odstotkov povprečne razvitosti EU, bi naj bil Maribor. V *zahodno Slovenijo* s središčem v Ljubljani pa vlada predlaga Gorenjsko, Goriško, Obalno-kraško in Osrednjeslovensko regijo. Zahodna Slovenija je v letu 2002 dosegla 89,3 odstotka povprečne razvitosti Evropske unije. Če se bo sprejem nove finančne perspektive zamaknil v leto 2006, bo podlaga za ugotavljanje povprečne evropske razvitosti obdobje 2001–2003, v katerem bo Slovenija po zdaj znanih statističnih podatkih presegla 75 odstotkov povprečja EU in tako izpadla iz kroga upravičenk do največjega kosa evropskih sredstev. Če se bodo pogajanja zaključila še leta 2005, bo Slovenija v obdobju 2007–2013 še naprej kot ena regija upravičena do kohezijskih sredstev. Z

¹⁵ COREPER: Committee of Permanent Representatives – Odbor stalnih predstavnikov. COREPER je francoska kratica za Permanent Representatives Committee, sestavljen je iz stalnih predstavnikov držav članic (ambasadorjev) in je pri uvodnih pogajanjih odgovoren za pomoč Svetu EU pri soočanju s točkami na dnevnem redu (predlogi in osnutki dokumentov, ki jih je predložila Komisija). Zaseda ključni položaj pri odločanju Skupnosti, ki je hkrati forum za dialog in telo, ki izvaja politični nadzor. Razdeljen je na dva dela: COREPER I, ki je sestavljen iz namestnikov stalnih predstavnikov in COREPER II, ki je sestavljen iz stalnih predstavnikov.

novim predlogom dveh regij je zadovoljen Maribor, medtem ko se Gorenjska regija ne strinja s podanim predlogom razvite regije.¹⁶

3.2. Kazalci regionalnega razvoja Slovenije

Po stopnji ekonomske razvitosti, merjeni v BDP na prebivalca po kupni moči, je Slovenija med vsemi tranzicijskimi državami najbolj razvita in je tudi najbolj zmanjšala zaostanek za povprečjem držav Evropske unije. Slovenski BDP na prebivalca po kupni moči je leta 2004 znašal 79 % povprečne vrednosti Evropske unije.

Tabela 3: Makroekonomski kazalniki

	2002	2003	2004	2005 Q3
Realni BDP	3,4	2,6	4,2	3,7
<i>(letne stopnje rasti v %)</i>				
<i>Poraba gospodinjstev</i>	1,3	3,4	3,2	3,4
<i>Poraba države</i>	3,2	1,7	2,9	3,1
<i>Bruto investicije</i>	1,5	7,6	6,5	-4,4
<i>Izvoz blaga in storitev</i>	6,7	3,1	12,4	8,5
<i>Uvoz blaga in storitev</i>	4,7	6,7	13,1	4,6
<i>Prispevek menjave s tujino*</i>	1,1	-2,2	-0,1	2,6
Dodana vrednost	3,9	2,7	4,1	3,6
<i>(prispevki v odstotnih točkah)</i>				
<i>Kmetijstvo</i>	0,4	-0,6	0,3	0,0
<i>Industrija</i>	1,5	1,2	1,3	0,6
<i>Poslovne storitve</i>	1,6	1,5	2,0	2,5
<i>Javne storitve</i>	0,5	0,6	0,8	0,7

*v odstotnih točkah

Vir: Prva statistična objava, 2005, str. 1-2.

V tretjem četrtletju leta 2005 se je BDP medletno povečal za 3,7 %, njegova četrletna rast pa je znašala 0,7 %. Statistični urad je v začetku decembra objavil podatke o gospodarski rasti v tretjem četrtletju, pri čemer je navzgor popravil tudi stopnji rasti BDP v prvih dveh četrtletjih. V prvem četrtletju 2005 se je BDP medletno tako povečal za 2,7 % (po prejšnjih ocenah za 2,6 %), v drugem pa za 5,5 % (prejšnja ocena je bila 5,2 %). Skladno s pričakovanji sta se v tretjem četrtletju zmanjšala pozitivni prispevek menjave s tujino h gospodarski rasti, ki je

¹⁶ Glej internetna stran, <http://www.delo.si>.

dosegel 2,4 odstotne točke (v drugem četrtnetju 4,8 odstotne točke), in negativni prispevek spremembe zalog, ki je dosegel –1,5 odstotne točke (v drugem četrtnetju –3,1 odstotne točke). Relativno močni sta bili v tretjem četrtnetju trošenje gospodinjstev (medletni porast 3,4 %) in države (3,1 %). Od pričakovanj je najbolj odstopala medletna rast bruto investicij, ki je bila že tretje četrtnetje zapored negativna, tokrat v višini –4,4 %. Poleg že omenjenega zmanjševanja zalog je bilo v letu 2005 precej bolj umirjeno tudi investiranje v osnovna sredstva, kar deloma lahko pripišemo pospešenemu investiranju v predhodnih dveh letih. Med investicijami v osnovna sredstva nizki stopnji rasti beležita gradnja nestanovanjskih zgradb in objektov ter investicije v opremo in stroje, medtem ko se gradnja stanovanjskih zgradb od zadnjega četrtnetja 2004 povečuje z medletnimi stopnjami rasti nad 10 %. Zaradi izrazito negativnih pogojev menjave je bil implicitni deflator BDP v tretjem četrtnetju negativen, in sicer je znašal –0,3 %.

Rast dodane vrednosti se je v tretjem četrtnetju med pomembnejšimi dejavnostmi najhitreje povečevala v finančnem posredništvu, transportu in trgovini. Finančno posredništvo že od začetka leta 2004 beleži izjemno visoke stopnje rasti, lani v tretjem četrtnetju tako 12,6 %. V dejavnosti transporta najhitreje rasteta zračni promet in prevoz blaga po morju, medtem ko povečevanje dodane vrednosti v trgovini odseva visoko rast prodaje v trgovini na drobno. Dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih se je v tretjem četrtnetju medletno povečala za 2,3 %, kar je nekoliko manj kot v drugem četrtnetju (5,2 %) in v skladu s podatki o industrijski proizvodnji (Bilten BS, 2005, 6).

Pomanjkljivosti pri drugih kazalcih lahko ovirajo razvoj Slovenije v prihodnje:

- nedokončane strukturne reforme, počasno prestrukturiranje gospodarstva in šibkost na znanju temelječe konkurenčnosti upočasnjujejo rast mednarodne konkurenčnosti,
- stanje v zdravstvu in sistemu socialne varnosti,
- na področju okolja skrbi neugodna gospodarska struktura, predvsem povečevanje energetske intenzivnosti BDP,
- regionalni razvoj. V nasprotju z deklariranimi cilji zmanjševanja razlik med bolj in manj razvitimi deli države so se neskladja celo povečala.

Strukturne težave, ki so opisane v Enotnem programskem dokumentu RS za programsko obdobje 2004–2006, so še vedno prisotne, kar je razvidno iz strukturnih kazalnikov.

Tabela 4: Položaj Slovenije glede na strukturne kazalnike

STRUKTURNI KAZALNIKI LIZBONSKEGA PROCESA POLOŽAJ SLOVENIJE IN SPREMEMBA GLEDE NA PREDHODNO LETO		
	Slovenija se uvršča bolje ali okrog povp. EU-25	Slovenija zaostaja za povprečjem EU-25
Izboljšanje (glede na predhodno leto)	❖ Stopnja izobrazbe mladine¹, 2003 SLO: 90,7 % EU-25: 76,7 % EU-15: 73,8 % ❖ Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih, 2001 SLO: 11,9 %² EU-25: 15 % EU-15: 15 % ❖ Stopnja dolgotrajne brezposelnosti, 2003 SLO: 3,4 % EU-25: 4 % EU-15: 3,3 % ❖ Poslovne naložbe³, 2003 SLO: 21,1 % BDP EU-25: 16,8 % BDP EU-15: 16,7 % BDP	❖ BDP p.c. PPS⁴, 2003 (EU-25 = 100) SLO: 76,8 EU-15: 109,2 ❖ Produktivnost dela v PPS, 2004 (EU-25 = 100) SLO: 75,6 EU-15: 106,4 ❖ Relativna raven cen, 2002 (EU-25 = 100) SLO: 75,5 EU-15: 103,8
Poslabšanje (glede na predhodno leto)	❖ Obseg tovarnega prometa glede na BDP, 2002 (1995 = 100) SLO: 93,3 EU-25: 99,7 EU-15: 100,6	❖ Bruto domači izdatki za RRD⁵, 2002 SLO: 1,53 % BDP EU-25: 1,93 % BDP EU-15: 1,99 % BDP ❖ Stopnja zaposlenosti, 2003 SLO: 62,6 % EU-25: 62,9 % EU-15: 64,4 % ❖ St. zaposlenosti starejših oseb, 2003 SLO: 23,5 % EU-25: 40,2 % EU-15: 41,7 % ❖ Emisije toplogrednih plinov, 2002 (1990 = 100) SLO: 98,7 EU-25: 91 EU-15: 97,1 ❖ Energetska intenzivnost gospodarstva, 2002 SLO: 342,8 kgoe⁶/1000 EUR EU-25: 209,3 kgoe/1000 EUR EU-15: 191,1 kgoe/1000 EUR

Opomba: Za kazalnik medregionalne variacije v stopnji zaposlenosti za Slovenijo ni podatka.

¹: Delež populacije med 20 in 24 letom, ki je dokončala vsaj srednjo šolo

²: Pri izračunu te stopnje dohodki v naravi niso vključeni. V kolikor upoštevamo dohodke v naravi, je stopnja tveganja revščine 10,6 %

³: Delež bruto domačega proizvoda, ki ga zasebni sektor nameni za investicije

⁴: Pariteta kupne moči

⁵: Raziskovalno-razvojna dejavnost

⁶: Kilogram ekvivalenta nafte

Vir: Murn, 2005, str. 61.

3.3. Regionalna razvojna politika v Sloveniji

V Strategiji regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) je opredeljena vizija regionalnega razvoja Slovenije, ki naj bi temeljila na uravnoteženih gospodarskih, socialnih, zdravstvenih, kulturnih, prostorskih in okoljskih vidikih razvoja v vseh slovenskih regijah. Uravnotežen razvoj naj bi zagotovil visoko življenjsko raven, kakovost zdravja in bivalnega okolja.

Da bi uresničili vizijo in zadane cilje, bo **regionalna politika** v Sloveniji temeljila na naslednjih načelih:

1. *Celovitost izvajanja regionalne politike:*

to načelo pomeni, da se bo koncept regionalne politike izvajal na celotnem ozemlju Republike Slovenije s poudarkom na diferenciranem spodbujanju razvoja regij in območij s posebnimi razvojnimi problemi.

2. *Partnerstvo:*

to načelo uveljavlja potrebo po partnerstvu med lokalnimi skupnostmi in državo ter socialnimi partnerji in institucijami civilne družbe. Uveljavitev tega načela zahteva uvedbo novih institucij in usposabljanje obstoječih, pri čemer kratkoročno še posebej izstopa potreba po oblikovanju racionalne mreže regionalnih razvojnih agencij.

3. *Subsidiarnost:*

uveljavljanje načela subsidiarnosti v Sloveniji zahteva postopno teritorialno decentralizacijo z določitvijo izvirmih pristojnosti regij (bodočih pokrajin) in prenašanjem nalog države in občin na regije v vseh tistih primerih, ko je to iz ekonomskih in upravno-političnih razlogov smiselno.

4. Usklajevanje:

gre za usklajevanje aktivnosti med ministrstvi, kakor tudi med državo, lokalnimi skupnostmi in Evropsko unijo. Pri usklajevanju med resorji ima ključno vlogo vladni Svet za strukturno politiko.

5. Programsko usmerjanje:

to načelo določa izvajanje regionalne politike na podlagi razvojnih in prostorskih dokumentov. Posamezne regije so pripravile regionalne razvojne programe, usklajene s Strategijo regionalnega razvoja Slovenije in Prostorskim planom Slovenije, vlada pa je sprejela Državni razvojni program do leta 2006 in Prostorski plan Slovenije. Ti dokumenti so ena od podlag za pripravo letnih državnih in občinskih proračunov in za pogajanja z Evropsko unijo o sofinanciranju razvojnih programov.

6. Spremljanje in vrednotenje učinkov:

z uvajanjem tega načela v izvajanje regionalne politike se zagotavlja njena večja uspešnost in učinkovitost. Za razvoj in uvajanje celovitega sistema spremljanja in vrednotenja učinkov državnega razvojnega programa in regionalnih razvojnih programov je pristojna Agencija RS za regionalni razvoj. Tudi zakon o javnih financah nalaga vsem proračunskim uporabnikom vzpostavitev sistemov spremljanja in vrednotenja njihovih programov z uvajanjem kvantificiranih indikatorjev doseganja zastavljenih ciljev.

7. Sofinanciranje:

financiranje različnih programov in projektov bo mogoče le v obliki sofinanciranja. To pomeni, da bodo tudi lokalne skupnosti, podjetja in drugi prejemniki regionalnih razvojnih spodbud morali zagotoviti ustrezen delež lastnih sredstev.

Temeljni instrumenti politike za krepitev skupne konkurenčnosti Slovenije obsegajo aktivne ukrepe strukturne in razvojne politike na naslednjih petih področjih:¹⁷

- a) **Prehod v na znanju temelječo družbo.** Ta sklop ukrepov je usmerjen na povečevanje znanja v družbi kot ključne sestavine konkurenčnosti gospodarstva in s tem skupne konkurenčnosti države. Natančneje, reforme obsegajo:
 1. politiko razvoja človeških virov, zlasti formalnega in neformalnega izobraževanja in usposabljanja;
 2. politiko trga delovne sile in politiko zaposlovanja, ki bo uveljavila večjo fleksibilnost trga dela in mobilnost delovne sile ter prestrukturirala ponudbo delovne sile;
 3. razvoj informacijske in komunikacijske infrastrukture ter novih storitev;
 4. politiko raziskav in razvoja ter tehnološkega razvoja.
- b) **Krepitev konkurenčnosti gospodarstva.** Dejavnosti na področju krepitve konkurenčnosti gospodarstva obsegajo reforme in politike v treh segmentih

¹⁷ Wostner, Enotni programski dokument 2004-2006, 78-79.

gospodarstva, in sicer v segmentu podjetij, finančnem sistemu in segmentu gospodarske infrastrukture. Kot osrednja dejavnost krepitve skupne mednarodne konkurenčnosti države zajemajo procesi krepitve konkurenčnosti gospodarstva:

1. oblikovanje konkurenčnega podjetniškega sektorja s sposobnostjo hitrega odzivanja na spremembe v tehnologiji in na svetovnem trgu, ki bo konkurenčnost dosegal z uporabo visoko usposobljenih človeških virov in ob manjši porabi energije in naravnih virov;
2. internacionalizacijo podjetniškega sektorja;
3. povezovanje malih in srednjih podjetij;
4. razvoj učinkovitega finančnega sistema, ki bo učinkovito posredoval med neto varčevalci in neto vlagatelji v gospodarstvu z ukrepi, kakršni so zaostrovanje konkurence med izvajalci storitev, nadaljnje prestrukturiranje izvajalcev storitev in krepitev nadzora v tem sektorju;
5. oblikovanje učinkovitega javnega sektorja s povečanjem vloge zasebnih ponudnikov storitev ter individualizacijo ponudbe;
6. oblikovanje učinkovitega nemenjalnega sektorja s cenovno regulacijo, licenciranjem in koncesijami.

Pogoj za krepitev konkurenčnosti so vlaganja v gospodarsko in okoljsko infrastrukturo.

- c) **Izboljšanje učinkovitosti države.** Država mora s svojo organizacijo in delovanjem podpreti procese krepitve konkurenčnosti podjetniškega sektorja. Zato je potrebno oblikovati prilagodljivo in učinkovito državo, ki bo sposobna izboljšati skupno nacionalno konkurenčnost. Bistveni elementi izboljšanja učinkovitosti države so:
1. reforma javne in državne uprave;
 2. nadaljnja depolitizacija in profesionalizacija uprave ter zmanjšanje vloge države v upravljanju podjetij;
 3. zagotavljanje večje razvojne vloge javnih financ, zlasti s prestrukturiranjem proračunske porabe.
- d) **Učinkovito izvajanje politik v okviru pravil notranjega trga Evropske unije,** s čimer naj se ustvarijo kar najboljše razmere za konkurenčno delovanje gospodarstva v okviru pravil notranjega trga Evropske unije. Te politike so:
1. politika konkurence,
 2. politika državnih pomoči in
 3. politika ekonomskih odnosov s tujino.
- e) **Skladen regionalni in prostorski razvoj.** Za preprečitev nadaljnjega povečevanja razvojnih razlik med deli države potrebuje Slovenija aktivno regionalno razvojno politiko. Cilj te politike je rast blaginje prebivalcev v vseh regijah, prednostno pa v regijah, kjer je danes zaostajanje največje. Politika bo temeljila na notranjih razvojnih dejavnikih, tj. na boljši izrabi domačih razvojnih virov v regijah v kombinaciji z zunanjimi mehanizmi. Krepitev vloge domačih potencialov v regionalnem razvoju

terja nadaljnjo decentralizacijo države. Dejavnosti spodbujanja regionalnega razvoja obsegajo široko paleto politik, med drugim:

1. krepitev regionalnih središč nacionalnega pomena,
2. vključevanje v evropsko regionalno politiko,
3. krepitev vloge prostorskega načrtovanja kot dejavnika gospodarskega razvoja,
4. izraba lege Slovenije na križišču vseevropskih koridorjev V in X,
5. nadaljevanje začete reforme kmetijske politike v smeri razvoja podeželskega prostora,
6. uvedba lokalne samouprave in oblikovanje regij.

Slovenska regionalna politika bo temeljila na vzpostavljanju ustreznih pogojev za razvoj, medtem ko bosta regionalna in lokalna pobuda predstavljali gonilno silo razvoja. Regionalna politika bo spodbujala razvoj regionalnih središč/somestij v skladu s Prostorskim planom Slovenije in delitev posameznih funkcij med njimi, ob spodbujanju partnerskega odnosa med mesti in podeželjem.

Spodbude, pomembne za skladni regionalni razvoj, bodo sestavljala nepovratna in povratna sredstva ministrstev ter sredstva javnih skladov in agencij. Spodbude se bodo usklajevale in načrtovale v okviru Državnega razvojnega programa Republike Slovenije 2001–2006 in v postopku priprave državnega proračuna. Spodbude so: neposredne regionalne spodbude, ki bodo usmerjene v prednostna območja delovanja regionalne politike in jim bo primarni cilj zmanjševanje regionalnih razvojnih razlik; posredne regionalne spodbude, ki bodo primarno zasledovale druge cilje in spodbujale razvoj vseh regij.

V obdobju do leta 2006 bo regionalna politika Vlade Republike Slovenije usmerjala razvojne spodbude v naslednje prednostne naloge:

- A. Pomoč regionalnim razvojnim agencijam pri njihovem usposabljanju. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj bo s svojimi programi sistematično skrbela za prenos znanj ter razvoj in krepitev mreže regionalnih razvojnih agencij. V njihovo usposabljanje bo usmerjena tudi tehnična pomoč Evropske unije in pomoč zainteresiranih regij držav članic Evropske unije.
- B. Pomoč regijam pri pripravi in usklajevanju regionalnih razvojnih programov. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj bo sofinancirala pripravo regionalnih razvojnih programov, in sicer diferencirano, odvisno od relativne stopnje razvitosti in drugih značilnosti regije (števila občin, števila prebivalstva, površine, ...) in regionalnega razvojnega programa (kvaliteta, iznajdljivost,...). Skrbela bo za pripravo potrebnih metodoloških pripomočkov ter spodbujala pripravo podatkovnih in raziskovalnih podlag na področju regionalnega razvoja. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj bo dajala strokovna mnenja v času priprave regionalnih razvojnih programov in skrbela za pretok informacij med pristojnimi ministrstvi in institucijami regij.

- C. Sofinanciranje priprave projektne dokumentacije za projekte iz izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov s ciljem povečanja ponudbe projektov in s tem njihove medsebojne konkurenčnosti. Namen tega dela spodbud je tudi povečanje absorpcijske sposobnosti Slovenije za črpanja sredstev iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada Evropske unije.
- D. Sofinanciranje izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov, pri čemer bo večja pozornost namenjena prednostnim območjem regionalne politike.

Sofinanciranje manjših inovativnih, pilotnih projektov, katerih namen je promocija regionalne politike in iskanje novih smeri njenega delovanja. V ta okvir sodi tradicionalna slovenska regionalna nagrada Štefana Smeja. Njen namen je nagraditi razvojne projekte, ki presegajo meje običajnega in so zgled za strokovno delo na področju regionalnega razvoja.

3.4. Institucije regionalne politike

Regionalno strukturno politiko izvajajo v skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja naslednje institucije: regionalne razvojne agencije, Javna agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Svet za strukturno politiko in Javni sklad Republike Slovenije za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja.

3.4.1. Regionalne razvojne agencije

S sprejetjem novega Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in reformo strukturne regionalne politike so se oblikovale institucije na nacionalni in lokalni ravni. Na območju ene ali več statističnih regij se ustanovi regionalna razvojna agencija (RRA), ki opravlja razvojne naloge za to regijo. Regionalno razvojno agencijo ustanovijo občine ter osebe javnega in zasebnega prava. V letu 2001 je bil zaključen proces oblikovanja regionalnih razvojnih agencij in tako imamo v Sloveniji dvanajst regionalnih razvojnih agencij:

1. RRA Mura (na območju Pomurske statistične regije),
2. Mrežna RRA Podravje – nosilna MRA Maribor (na območju Podravske statistične regije),
3. A.L.P. Peca (na območju Koroške statistične regije),
4. RRA Celje (na območju Savinjske statistične regije, razen občine Radeče),
5. RRA Zagorje (na območju Zasavske statistične regije, vključuje še območje občin Litija in Radeče),
6. RPC Posavje (na območju Spodnjeposavske statistične regije),
7. PC Novo mesto (na območju statistične regije Jugovzhodna Slovenije),

8. RRA Ljubljanska urbana regija (na območju Osrednjeslovenske statistične regije, razen občine Litija),
9. RRA Gorenjske – nosilna BSC Kranj (na območju Gorenjske statistične regije),
10. RRA Notranjsko-kraške regije (na območju Notranjsko-kraške statistične regije, razen občine Ilirska Bistrica),
11. Mrežna S Primorska RRA – nosilna ICRA Idrija (na območju Goriške statistične regije),
12. RRA J Primorska – nosilna RRC Koper (na območju Obalno-kraške statistične regije, vključuje še območje občine Ilirska Bistrica).

Na svetih občin je bilo prav tako sprejetih dvanajst regionalnih razvojnih programov v vseh razvojnih regijah. Območja delovanja RRA so skladna z območji statističnih regij, razen v štirih regijah. Štiri RRA so organizirane kot mrežne agencije (na Gorenjskem, Goriškem, v Obalno-kraški regiji in v Podravju), kjer je pogodbeno povezanih več razvojnih agencij, ena od njih pa je nosilna.

Osnovni instrument pospeševanja regionalnega razvoja v regijah in pridobivanja spodbud za te namene ter ena od osnovnih razvojnih nalog RRA je priprava razvojnega programa. Sklep o pripravi regionalnega razvojnega programa (RRP) z navedbo območja priprave in zadolžitvami vključenih institucij sprejme organ upravljanja regionalnih razvojnih agencij, prav tako pa ustanovi programski odbor, ki je odgovoren za programsko usmerjanje RRP. RRP je temeljni in izvedbeni programski dokument, ki se praviloma pripravi za območje statistične regije in s katerim si regija začrta razvoj v prihodnje. Dokument vsebuje razvojne prednosti regije, finančno ovrednotene programe, podprograme in projekte za posamezna področja regije. Minimalna obvezna vsebina je določena v Navodilu o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa. Za reševanje posameznih zadev skupnega interesa na območju več občin se lahko pripravi tudi skupni razvojni program, ki je izvedbeni akt na medobčinski ravni.

Z ustanovitvijo Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj so se naloge ARR usmerile na:

1. izvajanje nacionalne regionalne politike prek programskega financiranja izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov,
2. programiranje in izvajanje programov Phare (prekomejno sodelovanje in ekonomska ter socialna kohezija),
3. izvajanje ukrepov Evropskega regionalnega sklada in Programov pobude Skupnosti INTERREG III A in C,
4. razvoj informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje razvojnih politik.

ARR je vezni člen med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organizacijami ter institucijami Evropske unije. Vsebina dela Agencije se deli na izvajanje programov spodbujanja skladnega regionalnega razvoja in strokovno analitične ter usklajevalne naloge pri izvajanju strukturne in kohezijske politike Evropske unije. Agencija se delovno povezuje z regionalnimi razvojnimi agencijami, ki so se oblikovale na ravni dvanajstih slovenskih statističnih regij, spodbuja njihovo delovanje in pripravo razvojnih programov ter dodeljuje regionalne razvojne spodbude.

ARR vodi direktor, ki je imenovan s strani vlade za obdobje petih let – sedanji mandat bo trajal do leta 2009. ARR se deli na področje izvajanja programov in na področje za razvoj informacijskega sistema ter nadzora in ocenjevanja izvajanja ukrepov. Področje izvajanja programov je razdeljeno na tri sektorje:

- Sektor za regionalni razvoj
- Sektor za čezmejno sodelovanje in pobudo skupnosti INTERREG
- Sektor za ekonomsko in socialno kohezijo

Znotraj teh treh oddelkov se izvajajo osnovne aktivnosti:

- dodeljevanje neposrednih regionalnih pobud prek programskega financiranja izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov,
- koordinacija programiranja in izvajanje čezmejnih programov z Italijo, Avstrijo, Madžarsko in s Hrvaško, podpora skupnim čezmejnimi strukturam (Skupni upravni in nadzorni odbori za vse štiri meje),
- koordinacija programiranja in izvajanja programov ekonomske in socialne kohezije.

Posebna pozornost je namenjena razvoju informacijskega sistema, ki se odvija v področju za ISARR, spremljanje in vrednotenje. Aktivnosti tega področja predstavljajo horizontalno podporo spremljanja procesov, ki jih izvaja ARR, kot izvajalska agencija ter predstavljajo servis Službi za lokalno samoupravo in regionalno politiko v njeni vlogi organa upravljanja. Informacijski sistem ARR (ISARR) je namreč namenjen spremljanju programskih dokumentov kot tudi sektorskih razvojnih politik.

3.4.2. Javna agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj

Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj (ARR) je bila ustanovljena leta 2000 na nacionalni ravni kot osrednja državna institucija za usklajevanje, promocijo in izvajanje regionalne strukturne politike za uravnotežen in trajnostni regionalni razvoj v Republiki Sloveniji kot organ v sestavi ministrstva, odgovornega za razvoj. ARR spodbuja medregijsko, čezmejno in medsektorsko sodelovanje. Agencija je bila v skladu s spremembo zakona o

spodbujanju skladnega regionalnega razvoja s 1. julijem 2003 preimenovana v Javno agencijo v skladu z zakonom o javnih agencijah. Vlada je imenovala svet javne agencije, ki je sestavljen iz predstavnikov petih ministrstev, gospodarstva in regionalne ravni. Vlogo ustanovitelja Vlade RS izvršuje organ pristojen za regionalno politiko – Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR), ki ima dve delovni področji. Na eni strani koordinira aktivnosti za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja, na drugi strani pa koordinira aktivnosti za izvajanje evropske strukturne in kohezijske politike.

Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj usklajuje, spremlja in vrednoti programe ministrstev, vladnih služb, javnih agencij ter drugih organov in služb, pripravlja strokovne podlage za določanje politike Vlade Republike Slovenije na področju spodbujanja skladnega regionalne razvoja, pripravlja strokovne podlage za odločanje na Svetu za strukturno politiko, spremlja uresničevanje sklepov Sveta za strukturno politiko ter poroča Vladi RS. Prav tako vodi pripravo Državnega razvojnega programa, spremlja njegovo uresničevanje in usklajuje razvojne politike ministrstev pri uresničevanju Državnega razvojnega programa (DRP) in usmerja pogajanja z Evropsko unijo na področju regionalne politike ter usklajuje dejavnosti na področju priprave na sistem strukturnih skladov in kohezijskega sklada v Republiki Sloveniji. SVRS je sodelovala pri pripravi in sprejetju Enotnega programskega dokumenta za obdobje 2004–2006, Programskega dopolnila k Enotnemu programskemu dokumentu. S sodelovanjem Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj zagotavlja delovanje informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje Državnega razvojnega programa, Enotnega programskega dokumenta in regionalne politike v celoti (Podpeskar, 2004, str. 37).

3.4.3. Svet za strukturno politiko

Svet za strukturno politiko je usklajevalni organ vlade, ki je odgovoren za usklajenost predlogov dokumentov za izvajanje regionalne strukturne politike na državni ravni, oblikovanje in usklajevanje državnih razvojnih spodbud ter mednarodnih finančnih pomoči. Člani sveta so ministri ali državni sekretarji, ki dodeljujejo spodbude, pomembne za skladen regionalni razvoj. Svet vodi minister, pristojen za razvoj. Administrativno in strokovno podporo svetu zagotavlja ministrstvo, pristojno za razvoj. Podrobnejše pogoje za sestavo, organizacijo in opravljanje nalog Sveta za strukturno politiko predpiše minister, pristojen za razvoj.¹⁸

Naloge Sveta za strukturno politiko:

¹⁸ Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. RS, št. 60/99, 15. člen).

- a) obravnava in z vidika skladnega regionalnega razvoja ter vključevanja Slovenije v mednarodno strukturno pomoč ureja in medresorsko usklajuje dokumente dolgoročnega razvojnega načrtovanja:
 - strategijo gospodarskega razvoja Slovenije,
 - razvojne strategije in nacionalne programe sektorjev in področij,
 - regionalne razvojne programe,
 - državni razvojni program Republike Slovenije;
- b) usklajuje pobude in vladi predlaga spremembe in dopolnitve dokumentov dolgoročnega razvojnega načrtovanja iz prejšnje točke, ministru, pristojnemu za prostor, pa predlaga pripravo oziroma spremembe ustreznih prostorskih aktov iz državne pristojnosti;
- c) na podlagi predhodnega mnenja Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj obravnava regionalne razvojne programe in jih medresorsko usklajuje;
- d) spremlja izvajanje Državnega razvojnega programa Republike Slovenije prek obravnavanih rednih poročil Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj in izrednih poročil, če tako narekujejo utemeljeni razlogi;
- e) obravnava in usklajuje izhodišča za pripravo proračunskega memoranduma v delu, ki se nanaša na izvajanje dokumentov dolgoročnega razvojnega načrtovanja z vidika uresničevanja teh dokumentov in vidika skladnega regionalnega razvoja;
- f) obravnava načrt razvojnih programov proračuna v delu, ki se nanaša na izvajanje Državnega razvojnega programa Republike Slovenije in z vidika uresničevanja tega programa;
- g) medresorsko usklajuje spodbude ter druge oblike pomoči in aktivnosti, pomembne za skladni regionalni razvoj;
- h) obravnava in medresorsko usklajuje pripravo mednarodnih pogodb o sofinanciranju Državnega razvojnega programa Republike Slovenije, v času izvajanja tega programa pa usklajuje tekoče odločitve ter politiko ministrstev in vlade do mednarodnih finančnih skladov in tujih donatorjev;
- i) opravlja druge naloge, povezane s strukturno in regionalno politiko.

3.4.4. Javni sklad Republike Slovenije za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja

Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja je finančna organizacija, ki je namenjena za trajnejše doseganje javnih ciljev na področju regionalne politike. Pri tem sklad zbira in dodeljuje sredstva za regionalno strukturno politiko. Sklad je pravna oseba. S statutom sklada se podrobneje določijo dejavnosti, ki jih opravlja sklad. Sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja se pri svojem delu povezuje z Agencijo za regionalni razvoj, Agencijo za kmetijske trge in razvoj

podeželja, Slovensko razvojno družbo in regionalnimi razvojnimi agencijami ter z drugimi organizacijami.¹⁹

Dejavnosti Javnega sklada za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti podeželja so: urejanje gospodarskih področij za učinkovitejše poslovanje, drugo kreditiranje in drugo finančno posredništvo. Organa sklada sta nadzorni svet in uprava sklada. Predsednik nadzornega sveta je minister, pristojen za razvoj. Člani so predstavniki ministrstev, pristojnih za razvoj, kmetijstvo in finance ter predstavnik Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj, regionalnih razvojnih agencij in strokovnih institucij, ki se aktivno ukvarjajo s problematiko regionalnega razvoja in regionalnih interesov. Uprava sklada ima dva člana, ki jo sestavljata predsednik uprave in njegov namestnik. Organizacijske enote sklada so: sektor za izvajanje spodbud, finančni sektor in splošna služba.

4. INSTRUMENTI STRUKTURNEGA RAZVOJNEGA FINANCIRANJA EVROPSKE UNIJE V SLOVENIJI

4.1. Opredelitev in namen strukturnih instrumentov

Evropska unija je sicer eno izmed najhitreje razvijajočih se gospodarskih območij na svetu, kljub temu pa so razlike med najbolj in najmanj razvitimi državami članicami precejšnje. Dejstvo postane še bolj očitno, če pod drobnogled vzamemo 250 evropskih regij. Bruto nacionalni proizvod desetih najbolj dinamičnih evropskih regij je namreč skoraj trikrat višji kot BNP desetih najrevnejših.

Da bi zmanjšala obstoječe razlike in zagotovila trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic Evropske unije in predvsem vseh svojih regij, je Unija oblikovala svojo regionalno politiko, katere del so tudi strukturni in kohezijski skladi. Regionalna politika Evropske unije skupaj s strukturnimi in kohezijskimi skladi predstavlja poglobljen instrument solidarnosti v EU, s pomočjo katerega članice EU prispevajo k skladnejšemu razvoju celotnega teritorija EU in premagovanju razvojnih razlik med regijami. Do sredstev iz skladov so upravičene tiste evropske regije, ki razvojno ne dosegajo povprečja Evropske unije in potrebujejo podporo za nastanek konkurenčnega okolja, ustvarjanja novih delovnih mest, spodbujanja izobraževanja za pridobitev kvalificirane delovne sile ter pospeševanja gospodarskega in socialnega razvoja. Z drugimi besedami, sredstva iz strukturnih skladov so namenjena glavnim vidikom razvoja regij, to pa so moderna infrastruktura, razvoj človeških virov in produktivnosti vseh sektorjev. Poseben poudarek je tudi na podpori malim in srednje velikim podjetjem, ki v lokalnem okolju lahko zagotovijo nova delovna mesta in spodbudno vplivajo na razvoj celotne regije.

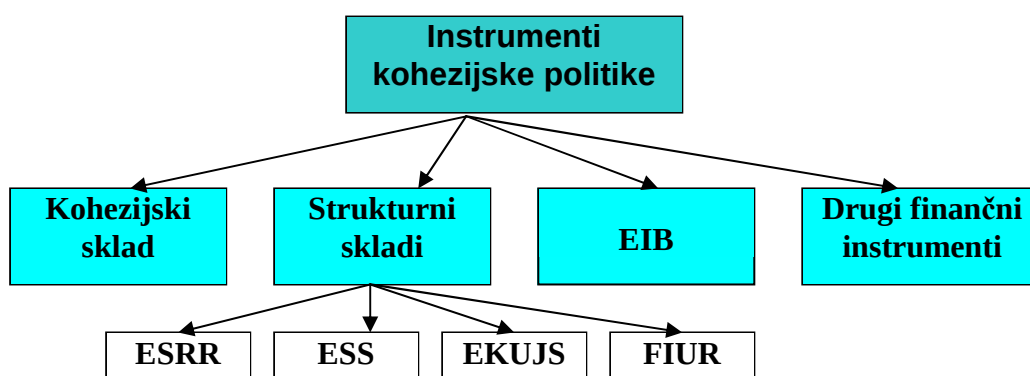
¹⁹ Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. RS, št. 60/99, 15. člen).

Da bi zmanjšali razvojne razlike, Evropska komisija za izvajanje strukturne politike porabi kar 35 odstotkov svojega letnega proračuna. Za izvajanje kohezijske politike in doseganje naštetih namenov v skladu z uredbami Sveta št. 1164/94, 1260/99, 1264/99, 1265/99 in 1447/01 skrbijo naslednji finančni instrumenti (Mrak, 2004, 34–37):

1. *Strukturni skladi* – štirje skladi v vseh državah članicah spodbujajo različne ekonomske in socialne faktorje konkurenčnosti, ki bodo prispevali gospodarskemu razvoju regije.
2. *Kohezijski sklad* – je poseben sklad, ki skrbi za financiranje projektov, namenjenih izboljšanju okolja ter razvoju prometne infrastrukture v državah članicah, katerih BNP na prebivalca je manjši od 90 odstotkov povprečja EU. Kohezijski sklad daje prednost nacionalnim in nadnacionalnim projektom.
3. *Evropska investicijska banka* – EIB je finančna institucija, ki s posojili in z delnim financiranjem investicijskih projektov, globalnimi posojili, garancijami in delnim financiranjem tehnične pomoči in študij za pripravo projektov spodbuja ekonomsko in socialni kohezijo ter trajnostni razvoj.
4. *Drugi finančni instrumenti* – gre predvsem za Evropski investicijski sklad in EURATOM²⁰, ki spodbujata ekonomsko in socialno kohezijo.

Razlika med Strukturnimi skladi, Kohezijskim skladom, EIB in ostalimi finančnimi instrumenti je v tem, da Strukturni skladi in Kohezijski sklad delujejo po načelu solidarnosti in manj razvitim regijam oz. državam nudijo nepovratna sredstva, medtem ko EIB in ostali finančni instrumenti nudijo pomoč zlasti v obliki ugodnih posojil.

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike

Vir: Mrak, 2004, str. 36.

²⁰ EURATOM - (angl. European Atomic Energy Community) Evropska skupnost za jedrsko energijo, ki je bila ustanovljena 25. marca 1957 s podpisom pogodbe v Rimu, v veljavo je stopila s 1. januarjem 1958.

Z vstopom v Evropsko unijo je Slovenija dobila pravico do polnopravne vključitve v sistem strukturne oz. kohezijske politike Evropske unije, s tem pa možnost pospešitve procesa realne konvergence v okviru Evropske unije. Kohezijska politika, kot jo poznamo danes, se je začela z reformo štirih strukturnih skladov leta 1988. Leta 1993 je bil z maastrichtsko pogodbo, kot dodatni instrument strukturne politike, ustanovljen še kohezijski sklad, ki pomaga državam z bruto domačim proizvodom na prebivalca, nižjim od 90 odstotkov povprečja Evropske unije. Z zadnjo širitvijo Evropske unije so se novim članicam, med njimi tudi Sloveniji, na široko odprla vrata do uporabe sredstev skladov Evropske unije. Slovenija si je od dodatnih 21,7 milijard evrov kohezijskih sredstev, ki jih je Evropska unija namenila novim članicam, v Kopenhagenu leta 2002 izpogajala skoraj 460 milijonov evrov (110 milijard SIT) za izpolnitev strukturnih ciljev v obdobju 2004–2006.

Tabela 5: Proračun strukturnih skladov Evropske unije v obdobju 2000–2006 v milijardah evrov

	<i>Cilj 1</i>	<i>Cilj 2</i>	<i>Cilj 3</i>	<i>INTER-REG</i>	<i>URBAN</i>	<i>EQUAL</i>	<i>LEADER</i>	<i>Ribo- lov</i>	<i>Sklad. solidar- nosti</i>	<i>SKUPAJ</i>
EU 15	137,80	22,04	24,05	4,875	0,70	2,85	2,02	1,106	18,00	213,441
EU+10	13,23	0,12	0,11	0,420	0,00	0,22	0,00	0,003	7,59	21,693
EU 25	151,03	22,16	24,16	5,295	0,70	3,07	2,02	1.109	25,59	235,134

Vir: Solidarnostna politika, http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm.

V tabeli 5 je predstavljen proračun strukturnih skladov Evropske unije v obdobju 2000–2006. Strukturni skladi potrošijo približno eno tretjino proračuna Evropske unije. Dotacija za obdobje 2000–2006 v petnajstčlanski Evropski uniji je 195 milijard evrov za strukturne sklade in 18 milijard evrov za kohezijski sklad, kar skupno znaša 213 milijard evrov strukturnih sredstev. K temu moramo prišteti še 15 milijard namenjenih za nove države članice za obdobje 2004–2006. Prispevek za Sklad solidarnosti za petindvajsetčlansko Evropsko unijo je 25,6 milijard evrov. Marca leta 2004 je Evropska komisija namenila dodatna sredstva v višini osem milijard evrov, torej 4 % od celotnih virov dohodkov, za vse uspešne programe (Cilj 1, Cilj 2, Cilj 3 in Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva). V tabeli je razvidno, koliko sredstev je Evropska unija namenila po posameznih ciljih za nove države članice Evropske unije. Od skupnih 21,7 milijard evrov namenjenih novim državam članicam Evropske unije, si je Slovenija izpogajala 460 milijonov evrov, kar predstavlja 2,12 % namenjenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije.

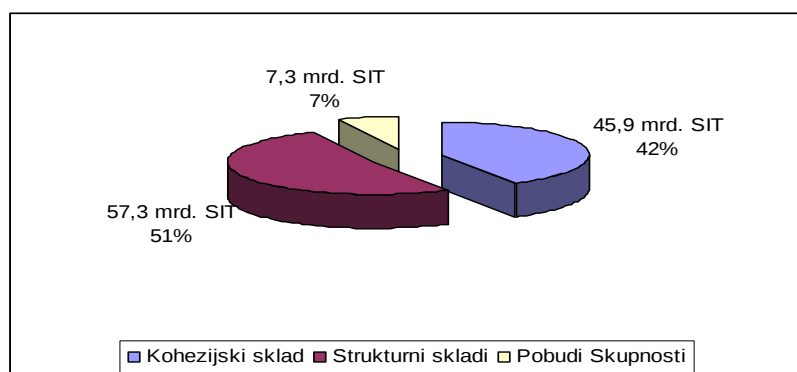
Tabela 6: Sredstva EU za strukturni razvoj Slovenije za obdobje 2004–2006 v tekočih milijardah SIT ter v povprečni letni vrednosti

Dodeljena sredstva	2004–2006 v milijardah SIT	Povprečna letna vrednost
Strukturni skladi	57	18,5
Kohezijski sklad	46	14,8
Interreg	5,7	1,8
Equal	1,5	0,503
SKUPAJ	110	35,8

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/finančna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html].

V tabeli 6 so prikazana sredstva strukturnih skladov Evropske unije po posameznih skladih in pobudah Skupnosti, ki so dodeljena Sloveniji v obdobju 2004–2006 v milijardah tolarjev. Iz strukturnih skladov je namenjenih 57 milijard tolarjev, kar znaša v povprečju 18,5 milijarde tolarjev ali 32,5 % strukturnih sredstev na posamezno leto v triletnem obdobju 2004–2006. Iz kohezijskega sklada je Sloveniji namenjeno 46 milijard tolarjev. Na posamezno leto v triletnem obdobju se tako v povprečju razdeli 14,8 milijarde tolarjev ali 32,2 % kohezijskih sredstev. Iz pobud Skupnosti Interreg in Equal je namenjeno 5,7 oz. 1,5 milijarde tolarjev sredstev. V povprečju je to na posamezno leto v triletnem obdobju za pobudo Skupnosti Interreg 1,8 milijarde tolarjev ali 32,6 % sredstev in za pobudo Skupnosti Equal 0,503 milijarde tolarjev ali 33,5 % sredstev. Tako je v obdobju 2004–2006 Sloveniji skupaj namenjeno 110 milijard tolarjev sredstev Evropske unije za strukturni razvoj ali 35,8 milijard tolarjev sredstev v povprečju na posamezno leto v triletnem obdobju.

Slika 2: Sredstva EU za strukturni razvoj Slovenije za obdobje 2004–2006 v tekočih milijardah SIT (zgornja vrednost) ter v % celotne vrednosti (spodnja vrednost)

Vir: Wostner, 2004, str. 102.

Strukturni skladi predstavljajo osrednji finančni instrument regionalne politike EU, s katero ta prispeva k zmanjševanju gospodarskih in socialnih razlik med regijami znotraj enotnega evropskega trga ter vzpodbuja njihov uravnotežen in trajnostni razvoj.

Zanimiva je primerjava s sosednjo Madžarsko, ki je prav tako nova država članica Evropske unije in je deležna enakih pogojev črpanja sredstev strukturnih skladov Evropske unije kot Slovenija. V spodnji tabeli so prikazana dodeljena sredstva Madžarski iz strukturnih skladov, kohezijskega sklada in pobud Skupnosti Interreg in Equal.

Tabela 7: Primerjava sredstev EU za strukturni razvoj v Sloveniji in sosednji Madžarski za obdobje 2004–2006 v milijonih evrov

Dodeljene pravice	SLOVENIJA obdobje 2004–2006 v milijonih evrov	MADŽARSKA obdobje 2004–2006 v milijonih evrov
Strukturni skladi	237,51	1.995,72
Kohezijski sklad	188,71	1.112,67
Interreg	23,65	68,68
Equal	6,44	30,29
SKUPAJ	456,31	3.207,36

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financa_pomoč/strukturni_skladi_eu.html] in Nevladne organizacije in strukturni skladi.

Kot je razvidno iz zgornje tabele je sosednja Madžarska iz posameznih skladov in pobud Skupnosti pridobila veliko več sredstev iz Evropske unije kot Slovenija. Če primerjamo sredstva strukturnih skladov je Madžarska prejela 8,4-krat več sredstev kot Slovenija in prav tako kot Slovenija spada v cilj 1, kajti na Madžarskem je BDP na prebivalca po kupni moči leta 2004 znašal le 60 % povprečne vrednosti Evropske unije. Skupno je Madžarska prejela približno 7-krat več strukturnih sredstev Evropske unije kot Slovenija. Če primerjamo Madžarsko s Slovenijo ugotovimo, da ima Madžarska čez 10 milijonov prebivalcev, letna stopnja rasti realnega BDP je leta 2004 znašala 2,5 %, v Sloveniji 4,2 %, decembrska inflacija je znašala v Sloveniji 3,3 %, na Madžarskem 5,5 %. BDP na prebivalca je po podatkih za leto 2004 v Sloveniji znašal 16.112 ameriških dolarjev, na Madžarskem v istem obdobju pa 10.118 ameriških dolarjev. Po podatkih glede na dodeljene pravice porabe na leto na prebivalca za regije, upravičene do cilja 1 ter do sredstev kohezijskega sklada (Bančni vestnik, 5/2004, 102) vidimo, da je Madžarska prejela za cilj 1 57,8 evrov na prebivalca, medtem ko je Slovenija prejela le 35,2 evra na prebivalca. Sredstva kohezijskega sklada so bila dodeljena na Madžarskem 32,5 evra na prebivalca, v Slovenije pa 28, 3 evra na

prebivalca. Tako je Madžarska skupaj prejela 90,3 evra na prebivalca, Slovenija pa 63,4 evra na prebivalca.

Strukturni skladi imajo na ravni Evropske unije natančno določene cilje, ki so temelj za razdelitev sredstev evropskega proračuna za namene strukturnih skladov v obdobju 2004–2006:

- **Cilj 1:** območjem, ki zaostajajo v razvoju, je namenjenih 70 odstotkov sredstev (135.900.000 EUR). Taka območja dobijo pomoč za izgradnjo infrastrukture, zaposlovanje in razvoj gospodarskega sektorja. Sem spadajo regije, katerih bruto družbeni proizvod na prebivalca je manjši od 75 odstotkov povprečja Evropske unije. V teh regijah, ki jih je približno petdeset, živi 22 odstotkov vseh prebivalcev Evropske unije. Ta cilj zajema območje celotne Slovenije.
- **Cilj 2:** za območja, ki imajo strukturne probleme kot so problemi prestrukturiranja, negativna gospodarska rast in visoka brezposelnost, je namenjenih 11,5 odstotka sredstev (22.500.000 EUR) za ekonomski in socialni razvoj. Približno 18 odstotkov celotnega prebivalstva Evropske unije je upravičenih do teh sredstev.
- **Cilj 3:** za spodbujanje izboljšav sistemov izobraževanja in usposabljanja ter ustvarjanja novih delovnih mest je namenjenih 12,3 odstotka sredstev (24.050.000 EUR). Ta cilj pokriva območje celotne Evrope razen tistih območij, ki so vključena v cilj 1.

Tabela 8: Strukturni skladi po posameznih ciljih

CILJ 1	CILJ 2	CILJ 3
ESRR	ESRR	
ESS	ESS	ESS
EKUJS	EKUJS	
FIUR		

Opombe: ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj

ESS – Evropski socialni sklad

EKUJS – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

FIUR – Finančni instrumenti za usmerjanje razvoja ribištva

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/finančna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html].

Poleg omenjenih strukturnih skladov k razvoju regij prispevajo še štiri pobude Skupnosti, ki

so del strukturnih skladov in se v tem okviru tudi financirajo (obsegajo dobrih pet odstotkov sredstev strukturnih skladov). So prav tako del regionalne politike Evropske unije ter inovativni ukrepi v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pobude so namenjene doseganju posebnih ciljev (Zalaznik, 2003, str. 9):

- Interreg III spodbuja čezmejno in medregionalno sodelovanje;
- Leader⁺ je usmerjen v izboljšanje življenja na podeželju;
- Equal deluje na področju doseganja enakosti in nediskriminacije ter trga dela;
- Urban II je namenjen za trajnostni razvoj in pomoč propadajočim mestnim okoljem.

Njihove vsebinske cilje v nasprotju s strukturnimi skladi postavlja komisija in ne država članica.

Strukturni skladi financirajo večletne programe, ki predstavljajo razvojno strategijo regije. Pri načrtovanju programov in porabi sredstev temeljijo strukturni skladi na pomembnih načelih:

- **Načelo koncentracije:** usmerjenost sredstev in ukrepov na regije in skupine, ki jih glede na natančno opredeljene cilje in stroga merila najbolj potrebujejo.
- **Načelo programiranja:** sredstev ni mogoče pridobiti za posamezne nepovezane investicije, ampak jih Evropska unija dodeli načrtovano, na osnovi razvojnih programov, ki so časovno omejeni.
- **Načelo partnerstva:** tesno sodelovanje in delitev odgovornosti pri načrtovanju in izvajanju med Evropsko komisijo, vladami držav članic, regijami in lokalnimi skupnostmi ter civilno družbo.
- **Načelo dodatnosti:** skladi zgolj dopolnjujejo finančna sredstva držav članic in jih ne nadomeščajo. V razvojnih programih je potrebno zagotoviti sofinanciranje iz državnih in lokalnih virov.
- **Načelo subsidiarnosti:** skladi posežejo na področjih, ki jih države članice in regije zaradi teže razvojnih razlik in omejenih finančnih sredstev ne zmorejo zadovoljivo rešiti same. Temu načelu sledi tudi organizacija upravljanja skladov, saj države članice in regije prevzemajo odgovornost za izvajanje.
- **Načelo učinkovitosti vrednotenja učinkov:** pomeni nadziranje učinkovitosti in uspešnosti porabe sredstev in prispeva k izboljšanju načrtovanja prihodnjih programov in k poenostavitvi sistema delovanja skladov v bodoče.

Dosedanje predpristopne instrumente kot so Phare, ISPA in SAPARD bodo zamenjali strukturni skladi in postali glavni vir financiranja razvojnih politik. Glavna razlika med predpristopno pomočjo in strukturnimi skladi je ta, da se bodo projekti v okviru strukturnih skladov financirali na podlagi večletnih programov, to je na podlagi Enotnega programskega dokumenta in ne več od projekta do projekta. Projekt, ki ga bo predlagal njegov izvajalec, se bo ocenil in odobril s strani organa upravljanja oz. določene institucije na nacionalni ravni. Za posamezne strukturne sklade so pristojni različni organi upravljanja oz. določene institucije.

Osnovni instrument izvajanja regionalne politike Evropske unije predstavljajo strukturni skladi:

1. Evropski sklad za regionalni razvoj – ESRR (European Regional Development Fund – ERDF)
2. Evropski socialni sklad – ESS (European Social Fund – ESF)
3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF)
4. Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva – FIUR (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG)

Tabela 9: Dodeljena sredstva evropskih strukturnih skladov in nacionalne udeležbe po posameznih skladih za Slovenijo in Madžarsko v obdobju 2004–2006 v milijonih evrov

	Slovenija	Madžarska
ESRR	174,44	1522,72
ESS	96,9	756,2
EKUJS +FIUR	49,5	422,8
SKUPAJ	320,84	2701,72

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html] in Nevladne organizacije in strukturni skladi.

Kot je iz zgornje tabele razvidno je sosednja Madžarska po posameznih strukturnih skladih prejela večje zneske sredstev evropskih strukturnih skladov. Skupno je Madžarska prejela 8,4-krat več strukturnih sredstev Evropske unije kot Slovenije. Nacionalna udeležba je pri posameznih skladih različna, kar je odvisno od potreb po financiranju v različne prednostne naloge. Madžarska je sredstva evropskih strukturnih skladov namenila v pet operativnih programov, in sicer v regionalni razvoj, v zaščito okolja in infrastrukturo, v konkurenčnost gospodarstva, človeške vire ter kmetijstvo in razvoj podeželja (Vercruysee, 2005, str. 25). Slovenija je sredstva strukturnih skladov Evropske unije razdelila v 3. prednostne naloge, ki jih bom predstavila v nadaljevanju. Po pisanju madžarskega časopisa Budapest Business Journal je tudi Madžarska izmed držav novih članic Evropske unije (EU 25) najbolj uspešna država v črpanju evropskih sredstev strukturnih skladov.

4.2. Evropski sklad za regionalni razvoj

Evropski sklad za regionalni razvoj je bil ustanovljen leta 1975 in predstavlja osrednji finančni instrument za zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti evropskih regij. Sredstva sklada so namenjena predvsem sofinanciranju produktivnih investicij, investicij v infrastrukturo ter zdravstvo in izobraževanje.

Govorimo lahko o naslednjih namenih sofinanciranja (Wostner et al., 2005, str. 34–35):

- produktivnih naložbah, namenjenih ustvarjanju in ohranjanju delovnih mest;
- naložbah v infrastrukturo,
 - ki v regijah cilja 1 prispevajo k povečanju ekonomskih možnosti, razvoju, strukturnemu prilagajanju, ustvarjanju ali ohranjanju trajnih delovnih mest v teh regijah, vključno z naložbami, ki prispevajo k vzpostavljanju in razvoju vseevropskih omrežij prometne, telekomunikacijske in energetske infrastrukture;
 - ki se v regijah in območjih, ki jih zajemajo cilj 1, cilj 2 ali pobude Skupnosti, nanašajo na obnovo in prilagajanje gospodarskih panog in območij, prenovo urbanih območij in revitalizacijo, boljšo dostopnost podeželskih območij in območij, odvisnih od ribištva;
 - na območjih, katerih posodobitev ali prenova sta pogoj za nastajanje ali razvoj gospodarskih dejavnosti, ki ustvarjajo delovna mesta, vključno z infrastrukturami povezave;
- razvoju endogenega potenciala s pomočjo ukrepov, ki spodbujajo in podpirajo lokalne razvojne in zaposlitvene pobude ter dejavnosti malih in srednje velikih podjetij.

Posebej se ESRR vključuje v :

- razvoj domačega potenciala: razvoj lokalnih ter malih in srednje velikih podjetij, pomoč pri razvoju storitev, zlasti na področjih upravljanja, tržnih raziskav ter raziskav in storitev, ki so namenjene več podjetjem;
- raziskave in razvoj: financiranje prenosa tehnologije, kamor sodijo zlasti zbiranje in širjenje informacij, skupne organizacije med podjetji in raziskovalnimi ustanovami in financiranje izvajanja inovacij v podjetjih;
- izboljšanje možnosti za podjetja pri pridobivanju finančnih sredstev in posojil z ustvarjanjem in razvojem primernih finančnih instrumentov, izboljševanje dostopnosti do financiranja;
- naložbe, povezane z okoljem in neposredna pomoč za naložbe, ko ne obstajajo sheme pomoči;

- zagotovitev infrastrukture v razsežnostih, ki ustrezajo lokalnemu razvoju in razvoju zaposlovanja;
- pomoč za izvajanje spremljajočih storitev za ustanavljanje novih delovnih mest, ki na lokalni ravni zagotavljajo storitve za ustvarjanje novih delovnih mest, razen za ukrepe, ki jih financira Evropski socialni sklad;
- sredstva sklada so namenjena tudi financiranju tehnične pomoči, ki omogoča lažje izvajanje in upravljanje programov in ukrepov.

Vlogo ESRR v okviru sistema strukturnih skladov v obdobju 2000–2006 določa Uredba (ES) št. 1783/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 1999, njegovo izvajanje pa sledi skupnim osnovnim pravilom za vse štiri sklade, ki so zajeta v paketu uredb, na čelu z Uredbo Sveta (ES) št. 1260/1999 z dne 21. junija 1999.

4.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj v Sloveniji

Slovenija si je z vstopom v Evropsko unijo zagotovila pravico črpanja sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, kar za državo pomeni nov instrument za vzpodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti, za podjetja in druge možne prejemnike sredstev pa dodaten vir sofinanciranja projektov.

V Enotnem programskem dokumentu (EPD) RS za obdobje 2004–2006 so opredeljene vsebine, ki jim je Slovenija za naslednje triletno obdobje namenila sredstva iz strukturnih skladov. Evropski sklad za regionalni razvoj je osredotočen na izvajanje 1. prednostne naloge »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti«, katere cilji, ukrepi in aktivnosti izhajajo predvsem iz Državnega razvojnega programa (DRP) RS 2001–2006, Programa ukrepov za pospeševanje konkurenčnosti za obdobje 2002–2006 ter Strategije slovenskega turizma 2002–2006. S pospeševanjem podjetništva, povečanjem investicij v znanje in tehnološki razvoj, z izboljševanjem turističnih produktov ter s poenostavitvijo dostopa do lokacij, podatkov in virov financiranja želimo povečati konkurenčnost podjetij in države.

S sofinanciranjem projektov, ki ustrezajo ukrepom in aktivnostim v okviru 1. prednostne naloge EPD »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti« bo Evropski sklad za regionalni razvoj prispeval k doseganju vrste pomembnih ciljev:

- ❖ **Dvig konkurenčnosti:** povečana konkurenca zahteva stalne tehnološke in organizacijske izboljšave, za katere so potrebne velike naložbe.
- ❖ **Zvišanje inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in proizvodov:** krepitev sposobnosti uporabe globalnega znanja in tehnologije je glavni vir nacionalne konkurenčne zmožnosti.

- ❖ **Povečanje fleksibilnosti in bolj učinkovita organizacija podjetij:** povečanje zmožnosti uvedbe tehnološke izboljšave, izboljšanje notranje organizacije in prilagajanje spreminjajočim se zahtevam trga.
- ❖ **Razvoj podjetništva:** vloga politike, usmerjanje v razvoj, je izboljšati pogoje za zagon novih podjetij in ustanov.

Sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v obdobju 2004–2006 so namenjena naslednjim ukrepom in aktivnostim, ki so opredeljena v 1. prednostni nalogi EPD »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti«:

- Ukrep 1.1.: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja (8,3 milijarde tolarjev)
- Ukrep 1.2.: Spodbujanje razvoja turističnih destinacij (8,3 milijarde tolarjev)
- Ukrep 1.3.: Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo (6,2 milijarde tolarjev)
- Ukrep 1.4.: Gospodarska infrastruktura in javne storitve (17,4 milijarde tolarjev)

Izbor projektov za sofinanciranje iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj bo potekal na osnovi javnih razpisov, programov oziroma javnih naročil.

Udeleženci, ki so vključeni v izvajanje 1. prednostne naloge »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti« izvajajo svojo vlogo v skladu z Uredbo o izvajanju postopkov pri porabi sredstev strukturne politike v Republiki Sloveniji (Ur.l. RS, št. 30/04 in št. 48/04) in Predlogom izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004–2006 »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti«.

Organ upravljanja je Sektor za strukturno politiko (SVRP), ki je bil ustanovljen kot notranja organizacijska enota v okviru Službe Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj. Organ upravljanje je v celoti odgovoren za pravilno upravljanje in izvajanje EPD in učinkovito ter pravilno črpanje sredstev iz strukturnih skladov v okviru EPD.

Posredniško telo za ESRR, ki je bilo kot notranja organizacijska enota ustanovljeno v okviru Ministrstva za gospodarstvo, je Projektna enota za Evropski sklad za regionalni razvoj. V skladu z usmeritvami organa upravljanja vodi medresorsko usklajevanje za izbor projektov EPD ali programov na nivoju 1. prednostne naloge, ki je predmet sofinanciranja s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj. Zagotavljati mora skladnost s horizontalnimi prednostnimi nalogami Evropske unije, merljivostjo učinkov in doseganjem zastavljenih ciljev.

Nosilec proračunske postavke je neposredni uporabnik državnega proračuna, ki ima v posebnem delu proračuna zagotovljena sredstva strukturne politike. Deluje v skladu z navodili organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa ter v skladu s sklenjenimi sporazumi in drugimi akti. Nosilci proračunskih postavk v prvi prednostni nalogi so:

- Ministrstvo za gospodarstvo
- Ministrstvo za šolstvo in šport
- Ministrstvo za kulturo
- Ministrstvo za informacijsko družbo
- Ministrstvo za promet

Končni upravičenec je neposredni ali posredni proračunski uporabnik v skladu s predpisom ministra, pristojnega za finance, ki odobri državno pomoč ali izvede projekt. Končni upravičenec je dolžan spoštovati sklenjene sporazume in druge akte. Končni upravičenci v 1. prednostni nalogi so določeni v Predlogu izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004–2006 »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti«.

Končni prejemnik je prejemnik sredstev strukturne politike. Za posamezni ukrep, ki je obrazložen v nadaljevanju, so navedeni možni končni prejemniki sredstev oziroma izvajalci projektov, ki se sofinancirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Ukrep 1.1. Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja

Ukrep je usmerjen v razvoj inovacijskega okolja, razvojne infrastrukture in pogojev za oblike povezovanja podjetij in institucij znanja, ki bodo pospešile in povečale učinkovitost prenosa znanja v produkte, storitve in procese ter okrepile prepoznavnost Slovenije, kot razvojnega partnerja na prepoznavnih področjih.

Specifični cilji ukrepa so:

- pospeševanje prenosa znanja med nosilci znanja (univerze, razvojno raziskovalne in izobraževalne institucije) in podjetji,
- pospeševanje zagona in razvoj novih tehnološko usmerjenih dinamičnih podjetij,
- povečanje vlaganj v raziskave in razvoj na prioritetnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja.

Upravičene aktivnosti so (Wostner et al., 2005, str. 39–40):

a) Naložbe v modernizacijo, gradnjo in opremo posrednikov:

- nakup, gradnja, prenova, oprema prostorov, oprema R&R (instrumenti, laboratorijska oprema, posebna strojna in programska oprema), nakup novih strojev in opreme.

b) Priprava strategij, programov in storitev posrednikov za krepitev njihove zmogljivosti za podporo podjetjem:

- stroški svetovanja in storitev, povezanih s projekti,
- režijski stroški izvajanja projektov.

c) Raziskovalni in razvojni projekti podjetij in izobraževalnih ustanov v okviru posrednikov in raziskovalnih centrov odličnosti:

- stroški dela (raziskovalcev, tehnikov, osebja) med izvajanjem določenega razvojnega projekta za dejavnosti, ki so vezane na projekt,
- stroški instrumentov, opreme, prostorov in zgradb, vezani na projekt,
- stroški raziskav trga, raziskovalnih študij, tehničnega znanja, licenc, znanja in patentov, neposredno povezani s projektom R&R,
- stroški svetovanja in drugih storitev, vključno z raziskovalci, s tehničnim znanjem in patenti, pridobljenimi iz zunanjih virov, ki so neposredno povezani s projektom R&R,
- režijski stroški izvajanja projekta.

Ukrep 1.1. se izvaja s skupnim javnim razpisom Ministrstva za gospodarstvo in Ministrstva za šolstvo in šport.

Ukrep 1.2. Spodbujanje razvoja turističnih destinacij

Cilji ukrepa prispevajo k realizaciji ciljev določenih v prvi prednostni nalogi, to je izboljšati konkurenčno sposobnost podjetij in zagotoviti pogoje za kakovosten razvoj turizma, kot pomembne dejavnosti z multiplikativnimi učinki, ki krepi gospodarsko osnovo regij in izrablja nove podjetniške priložnosti. Splošni cilj ukrepa je spodbuditi razvoj turističnih destinacij na temeljnih turističnih območjih, opredeljenih v Strategiji slovenskega turizma 2002–2006. Specifična cilja ukrepa sta:

- spodbuditi razvoj organizacijskih struktur za skupno planiranje, razvoj in trženje turističnih destinacij na glavnih geografskih in produktnih področjih, opredeljenih v Strategiji slovenskega turizma 2002–2006,
- spodbuditi naložbe v obnovo in modernizacijo obstoječe in gradnjo nove turistične infrastrukture (npr.: kongresnih centrov, izrabe termalnih voda, nastanitvenih objektov, golfišč, bazenov, marin, smučarskih žičnic, rekreacijskih objektov za turiste, ...).

Upravičene aktivnosti so (Wostner et al., 2005, str. 40):

a) Prenova, modernizacija in gradnja turističnih objektov:

- pridobivanje zemljišč,
- stroški komunalne opreme in infrastrukture,

- stroški gradnje ali pridobivanja prostorov,
- nakup novih strojev in opreme,
- stroški nematerialnih naložb, prenos tehnologij, nakup pravic za patente, licence, znanje in nepatentirano tehnično znanje,
- stroški priprave investicijskih študij in investicijskih projektov.

b) Podpora in priprava skupnih strateških načrtov za razvoj turističnih destinacij, marketinških načrtov, rezervacijskih sistemov, blagovnih znamk destinacij, informacijskih centrov, promocije:

- stroški raziskav in študij trga za projekt,
- svetovalni stroški, ki izhajajo iz izvajanja projekta,
- stroški promocijskega materiala, vezanega na projekt,
- stroški promocije izdelkov in storitev,
- stroški sodelovanja na trgovinskih sejmih in razstavah,
- nakup novih strojev in opreme,
- nakup patentov, licenc, znanja,
- zaščita patentov, znanja, licenc.

Ukrep se izvaja z javnim razpisom Ministrstva za gospodarstvo. Ministrstvo za gospodarstvo je 1. julija 2005 objavilo razpis, namenjen vsem zainteresiranim malim in srednje velikim podjetjem, ki se bo izvajal s pomočjo sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj na temelju Enotnega programskega dokumenta.

Ukrep 3.1. Razvoj podpornega okolja za podjetništvo

Ukrep »Razvoj podpornega okolja za podjetništvo« je namenjen mikro, malim in srednje velikim podjetjem, ki imajo investicijski program. Prav tako je namenjen posameznikom s podjetniško pobudo.

Cilj tega ukrepa je doseči tako strukturo gospodarstva, ki bo primerljiva z gospodarsko strukturo Evropske unije. Za spodbujanje novih podjetij, izboljšanja stopnje njihovega preživetja v prvih kritičnih letih, zagotavljanja uspešnejše rasti in večje konkurenčnosti ter produktivnosti je potrebno ustvariti učinkovito podporno okolje.

Upravičene aktivnosti so (Wostner et al., 2005. str. 41):

a) Subvencioniranje svetovalnih/posvetovalnih storitev za mala in srednja velika podjetja:

- stroški svetovalnih storitev za mala in srednje velika podjetja.

b) Podpora (v obliki premij) za investicijske projekte malih in srednje velikih podjetij:

- materialne naložbe (nakup zemljišča, komunalna oprema in infrastruktura zemljišča, gradnja in/ali nakup zgradb, nakup novih strojev in opreme),
- nematerialne naložbe (nakup patentov, licenc, znanja, tehničnega znanja),
- stroški svetovalnih storitev za pripravo investicijskih študij in projektov začetnih naložb.

c) Jamstva za investicijske kredite bank:

- materialne naložbe malih in srednje velikih podjetij (nakup zemljišča, komunalna oprema in infrastruktura zemljišča, gradnja in/ali nakup zgradb, nakup novih strojev in opreme),
- nematerialne naložbe (nakup patentov, licenc, znanja, tehničnega znanja).

Pospeševalni center za malo gospodarstvo (PCMG) izvaja prvo aktivnost s programom »Subvencioniranje svetovalnih storitev za MSP v okviru vavčerskega sistema svetovanja«, ki obsega subvencionirane storitve podjetniškega svetovanja in usposabljanja za potencialne podjetnike ter mikro, mala in srednja podjetja v fazi ustanavljanja ali delovanja. Javni sklad Republike Slovenije za razvoj malega gospodarstva (JSMG), ki izvaja drugo in tretjo aktivnost je objavil dva razpisa.

Ukrep 1.4. Gospodarska infrastruktura in javne storitve

Ukrep 1.4. je osredotočen na zagotavljanje investicij v javno infrastrukturo in z njimi povezanih storitev, ki bodo dopolnjevale investicije iz ostalih ukrepov prve prednostne naloge.

Splošni cilj ukrepa je povečati obseg javnih naložb v infrastrukturo in storitve z neposrednim ekonomskim učinkom na promocijo projektov, ki izhajajo iz prvega, drugega in tretjega ukrepa. Namen je ustvariti sinergije z zasebnimi projekti v poslovne cone, izobraževalne in razvojno raziskovalne programe ter turistične destinacije.

V skladu s cilji drugih ukrepov v 1. prednostni nalogi so določeni specifični cilji:

- razviti javno R&R in izobraževalno infrastrukturo ter okrepitev zmogljivosti univerz in javnih raziskovalnih ustanov za ustvarjanje in prenos znanja in novih tehnologij,
- razviti IKT infrastrukturo, ki bo omogočila hitro, širokopasovno internetno povezovanje za raziskovalna, izobraževalna in poslovna okolja,

- zagotoviti ustrezne lokacije za gospodarske dejavnosti v Sloveniji z namenom povečevanja domačih in tujih neposrednih naložb,
- povečati naložbe v javno infrastrukturo, promet, rekreacijske in kulturne objekte, ki bodo podpirali razvoj turističnih destinacij in kakovost turističnih proizvodov,
- z razvojem javnega prometa, komunalne infrastrukture in javnih storitev povečati kvaliteto in dostopnost infrastrukture, ki bo podpirala trajnostno mobilnost in omogočala lažji dostop do poslovnih con in turističnih destinacij.

Upravičene aktivnosti so (Wostner e tal., 2005, str. 41–42):

a) Prenova, obnova, modernizacija in izgradnja prostorov in opreme za javne raziskovalne in razvojne ustanove, javne poslovne objekte in javne turistične objekte (centri odličnosti, poslovne lokacije, multimedijski centri, centri vseživljenjskega učenja, objekti za šport in prosti čas, kulturna dediščina, ...):

- pridobivanje zemljišč,
- stroški nakupa, prenove, opremljanja in najemanje prostorov in opreme,
- stroški tehničnega in finančnega znanja, neposredno povezanega s projektom,
- stroški gradnje do pridobitve uporabnega dovoljenja.

b) Prenova, obnova, modernizacija, izgradnja javne in komunalne infrastrukture (čiščenje odpadnih voda, vodovodi, urbani prometni sistemi, ceste, železnice, sistem kanalizacije, telekomunikacije, kolesarke steze, elektrika, parki in druga naravna dediščina, kulturna dediščina, širokopasovne povezave):

- pridobivanje zemljišč,
- stroški nakupa, prenove, opremljanja javne komunalne infrastrukture,
- stroški tehničnega in finančnega znanja, neposredno povezanega s projektom,
- stroški gradnje do pridobitve uporabnega dovoljenja.

c) Študije in raziskave o ustanovitvi in izboljšavi javnih storitev (priprava in izvedba programov in strategij):

- stroški svetovanja, neposredno povezani s projektom.

V okviru ukrepa 1.4. »Gospodarska infrastruktura in javne storitve« bodo naslednja ministrstva izvajala javne razpise, programe oziroma javna naročila za pridobitev sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj:

- Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) je 14. maja 2004 v Uradnem listu RS št. 53/2004 objavilo javni razpis za projekte razvoja raziskovalne infrastrukture centrov odličnosti.

- Ministrstvo za kulturo (MK) je 21. maja 2004 v Uradnem listu RS št. 55/2004 objavilo javni razpis za podporo projektu multimedijskih centrov.
- Javna agencija za regionalni razvoj (JARR) bo izvedla javni razpis za prenovu, modernizacijo ter izgradnjo javne komunalne infrastrukture v okviru poslovnih con, Ukrep 1.4. »Gospodarska infrastruktura in javne storitve«.
- V okviru Ukrepa 1.4. bo Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) izbralo projekte športno turistične infrastrukture, ki bodo sofinancirani iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, z javnim razpisom oziroma na podlagi letnega programa MŠŠ.
- Ministrstvo za informacijsko družbo (MiD) bo v okviru Ukrepa 1.4. v sodelovanju z MŠŠ izvedlo več javnih naročil v obdobju 2004–2006 za vzpostavitev infrastrukture optičnih vlaken za izgradnjo širokopasovnih omrežij za povezovanje izobraževalnih, raziskovalnih in razvojnih okolij.
- Ministrstvo za kulturo bo v okviru Ukrepa 1.4. na osnovi Nacionalnega programa za kulturo 2004–2007 črpalo sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj za obnovo kulturnih spomenikov, ki so z zakonom o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (Uradni list RS št. 89/99) prešli v last države in s katerimi upravlja Ministrstvo za kulturo. Na osnovi 4. člena tega zakona minister za kulturo sprejme program aktivnosti na kulturnih spomenikih v lasti Republike Slovenije, ki se bodo izvajale v določenem proračunskem obdobju.
- Ministrstvo za promet (MzP) bo v okviru Ukrepa 1.4. črpalo sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj za program posodobitve objektov in opreme letališke infrastrukture.

4.2.2. *Razpoložljiva sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj v Sloveniji*

Slovenija ima za 1. prednostno nalogo EPD »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti« v obdobju 2004–2006 na voljo 31,175 milijard tolarjev iz naslova Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Tabela 10 prikazuje porazdelitev razpoložljivih sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj po ukrepih in letih. Pri tem velja, da je poraba letne alokacije možna do konca drugega leta po prevzemu obveznosti (pravilo $n + 2$). Pravilo $n + 2$ pomeni, da mora institucija (nosilec proračunske postavke), ki ji je dodeljen denar za določeno leto (npr. 2004), tega pravočasno izplačati končnemu upravičencu ali končnemu prejemniku ter posredovati zahtevek za povračilo na plačilni organ v roku, ki bo dopuščal, da bo plačilni organ posredoval zahteve za plačilo na Evropsko komisijo do konca $n + 2$ obdobja (npr. leta 2006).

Tabela 10: Namenska sredstva EU za 1. prednostno nalogo EPD v milijonih SIT

Ukrep	2004	2005	2006	Skupaj
1.1. Spodbujanje razvoja podjetništva in konkurenčnosti	1.421,0	2.088,0	2.726,1	6.235,1
1.2. Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	1.421,0	2.088,0	2.726,1	6.235,1
1.3. Razvoj podpornega okolja za podjetništvo	1.065,7	1.566,0	2.044,6	4.676,3
1.4. Gospodarska infrastruktura in javne storitve	3.197,2	4.697,9	6.133,7	14.028,8
Skupaj 1. prednostna naloga	7.105,0	10.439,8	13.630,5	31.175,3

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html].

V skladu z načelom dodatnosti sredstva strukturnih skladov Evropske unije le dopolnjujejo nacionalna razvojna sredstva. Sredstva iz strukturnih skladov Evropske unije se lahko črpajo le pod pogojem, da država članica Evropske unije zagotovi ustrezno udeležbo iz nacionalnih javnih virov. Sredstva iz strukturnih skladov in nacionalna javna sredstva se projektom dodeljujejo v razmerju približno 3 : 1. Če k sredstvom strukturnih skladov prištejemo še 9,884 milijard tolarjev iz naslova državnega in občinskih proračunov, dobimo skupaj predvidenih 42,079 milijard tolarjev. V okviru ukrepa 1.4. so v financiranju udeležene tudi občine, in sicer s 3,252 milijard tolarjev.

Tabela 11: Skupaj sredstva strukturnih skladov 1. prednostne naloge EPD in nacionalne udeležbe v milijonih SIT

Ukrep	2004	2005	2006	Skupaj
1.1. Spodbujanje razvoja podjetništva in konkurenčnosti	1.894,6	2.783,9	3.634,8	8.313,4
1.2. Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	1.894,6	2.783,9	3.634,8	8.313,4
1.3. Razvoj podpornega okolja za podjetništvo	1.420,9	2.087,9	2.726,1	6.235,1
1.4. Gospodarska infrastruktura in javne storitve	3.965,9	5.827,3	7.608,3	17.401,6
Skupaj 1. prednostna naloga	9.176,2	13.483,2	17.604,0	40.263,5

* občinska udeležba v ukrepu 1.4. ni upoštevana

Vir: Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html].

V okviru ukrepov 1.1., 1.2. in 1.3. se navedena sredstva dodeljujejo v obliki državnih pomoči, ki pokrije del finančne konstrukcije projekta, prejemnik pa mora zagotoviti zasebne vire za njeno zaprtje

4.3. Evropski socialni sklad

Za podporo izvajanja Evropske strategije zaposlovanja je najpomembnejši finančni instrument Evropski socialni sklad (ESS). Med strukturnimi skladi ima najdaljšo tradicijo, saj je bil ustanovljen leta 1958 na podlagi 123. člena Rimske pogodbe, katerega namen je izboljšati zaposlitvene možnosti s pospeševanjem zaposlovanja in povečanjem prostorske in delovne mobilnosti zaposlenih. Obseg dejavnosti Evropskega socialnega sklada se je z reformo strukturnih skladov leta 1998 še dodatno povečal. Za programsko obdobje 2000–2006 se je v skladu z Agendo 2000 reforma strukturnih skladov poenostavila in povečala količino ukrepov.

Vlogo Evropskega socialnega sklada v okviru sistema strukturnih skladov v obdobju 2000–2006 določa Uredba (ES) št. 1784/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 1999, njegovo izvajanje pa sledi skupnim osnovnim pravilom za vse štiri sklade, ki so zajeta v paketu uredb na čelu z Uredbo Sveta (ES) št. 1260/1999 z dne 21. junija 1999.

Zaradi visoke brezposelnosti v Evropi je bila podpisana Amsterdamska pogodba, katere cilj je bil spodbujanje zaposlovanja. Leta 1997 je bila tako oblikovana skupna usmeritvena politika zaposlovanja v Evropski uniji. Skupno politiko zaposlovanja določajo štiri osnovni stebri – strategije zaposlovanja: I. Povečanje zaposljivosti prebivalstva; II. Pospeševanje podjetništva in podjetniške miselnosti; III. Pospeševanje in spodbujanje prilagodljivosti posameznikov in podjetij in IV. Izenačevanje možnosti zaposlovanja moških, žensk in prizadetih skupin. Namen Evropskega socialnega sklada je podpora izvajanju strategij zaposlovanja (Povzeto po Wostner et al., 2005, str. 45).

Evropski socialni sklad spodbuja pet glavnih področij dejavnosti:

- Razvoj in spodbujanje aktivnih politik zaposlovanja;
- Spodbujanje enakih možnosti za vse, ki vstopajo na trg dela;
- Spodbujanje in izboljšanje usposabljanja, izobraževanja in svetovanja kot del politike vseživljenjskega učenja;
- Spodbujanje usposobljene in večje ter prilagodljive delovne sile, inovativnosti in prilagodljivosti podjetij ter razvoj podjetništva;
- Specifični ukrepi za izboljšanje dostopa žensk do trga dela.

4.3.1. Evropski socialni sklad v Sloveniji

V enotnem programskem dokumentu 2004–2006, v Državnem razvojnem programu 2000–2006 ter Programskem dopolnilu za obdobje 2004–2006 so opredeljeni ukrepi Evropskega

socialnega sklada. Evropski socialni sklad je uporabljen za financiranje 2. prednostne naloge »Znanje, razvoj človeški virov in zaposlovanje«, katere cilj je z vlaganjem v znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanja povečati število delovnih mest, zmanjšati brezposelnost, podpreti socialno vključenost oseb s posebnimi potrebami, spodbujati vseživljenjsko učenje z višjo kakovostjo in lažjo dostopnostjo izobraževanja in usposabljanja za življenje in delo, izboljšati usposobljenost in prilagodljivost delovne sile, zlasti v sektorjih v prestrukturiranju. Izhodišča za načrtovanje ukrepov Evropskega socialnega sklada so bila predvsem: visoka stopnja dolgotrajne brezposelnosti, visok delež starejših (nad 40) in mladih (prvih iskalcev zaposlitve) med brezposelnimi, neugodna izobrazbena struktura brezposelnih, naraščajoče število brezposelnih žensk (priliv iz sektorjev v prestrukturiranju), naraščajoče število brezposelnih invalidnih oseb in naraščajoče regionalne razlike v stopnji brezposelnosti. Drug sklop izhodišč za pripravo ukrepov Evropskega socialnega sklada je predstavljalo stanje na področju razvoja človeških virov, trga dela in zaposlovanja v Sloveniji, katerih ključni problemi so zlasti:

- razkorak med ponudbo (sistemi izobraževanja in usposabljanja) in povpraševanjem po delovni sili,
- nizek delež odraslih, ki so vključeni v programe izobraževanja in usposabljanja ter nizka izobrazbena raven, zlasti starejših generacij (funkcionalna nepismenost),
- nizka raven usposobljenosti delavcev (zlasti v sektorjih v prestrukturiranju),
- potrebe sektorjev v razvoju (storitve) po usposobljeni delovni sili in možnosti odpiranja novih delovnih mest,
- marginalizacija in socialna izključenost oseb s posebnimi potrebami.

V okviru druge prednostne naloge »Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanja« so opredeljeni štirje ukrepi:

Ukrep 2.1. Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela

Za ukrep 2.1. je namenjenih 30 % vseh sredstev sklada. Končni upravičenec je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, končni prejemniki pa so brezposelne osebe. Ukrep je namenjen povečanju stopnje zaposlenosti in zmanjšanju brezposelnosti. Zanj je namenjenih 7 milijard tolarjev sredstev.

Namen ukrepa je:

- izboljšati zaposlenost brezposelnih oseb,
- zmanjšati delež dolgotrajno brezposelnih,
- zmanjšati delež mladih brezposelnih in brezposelnih žensk,
- zmanjšati delež brezposelnih oseb, starejših od 50 let (moški) oz. 40 let (ženske).

Upravičene aktivnosti so:

a) Usposabljanje s ciljem povečanja usposobljenosti brezposelnih oseb

- institucionalni programi usposabljanja,
- usposabljanje na delovnem mestu in integrirani programi usposabljanja.

b) Izobraževanje s ciljem dviga izobrazbene ravni brezposelnih oseb

- formalno izobraževanje,
- nacionalne poklicne kvalifikacije.

Ukrep 2.2. Pospješevanje socialne vključenosti

Za ukrep 2.2. je namenjenih 10 % vseh sredstev sklada, kar znaša 2,3 milijarde tolarjev. Končni upravičenec je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Namenjen je zvišanju udeležbe ljudi s posebnimi potrebami in težavami pri dostopu do trga dela. Končni prejemniki so tako dolgotrajno brezposelni, brezposelni invalidi, etične skupine in mladi, ki so opustili šolanje.

Namen ukrepa je:

- spodbujanje socialne vključenosti brezposelnih oseb s posebnimi potrebami in izboljšanje možnosti za njihovo zaposlitev,
- **posebna pozornost:** invalidne osebe, mladi, ki so opustili šolanje, so brezposelni in se soočajo z večvrstnimi težavami (npr. nizka izobrazbena raven, telesne in duševne motnje itn.),
- izboljšanje dostopa do trga dela osebam, ki jim grozi socialna izključenost.

Upravičene aktivnosti so:

a) Poti do vključenosti

- pot do vključenosti (informiranje, svetovanje, usmerjanje, usposabljanje in izobraževanje socialno izključenih oseb),
- delovna vključenost invalidov.

b) Pomoči za zaposlovanje

- Spodbujanje prehajanja osebnega dopolnilnega dela v redne oblike zaposlitve (programi za zaposlovanje brezposelnih oseb, ki se soočajo s težavami pri dostopu do trga dela).

Ukrep 2.3. Vseživljenjsko učenje

Za ukrep 2.3. je namenjenih 30 % vseh sredstev, kar znaša 7 milijard tolarjev. Končni upravičenec je Ministrstvo za šolstvo in šport. Namenjen je doseganju usmerjenega vlaganja.

Končni prejemniki so ustanove in subjekti (pravni in zasebni), ki se ukvarjajo z izobraževanjem in usposabljanjem, izvajalci usposabljanj (učitelji, mentorji, delodajalci itd.) in udeleženci formalnega in neformalnega izobraževanja in usposabljanja.

Predvidene aktivnosti ukrepa so:

a) Izobraževanje izobraževalcev

- izobraževalne aktivnosti usmerjene v izobraževanje učiteljev, izvajalcev in organizatorjev izobraževanja odraslih, mentorjev/tutorjev praktičnega izobraževanja in svetovalcev za poklicno svetovanje.

b) Posodobitev in razvoj programov izobraževanja in usposabljanja v poklicnem in visokem izobraževanju

- posodabljanje in razvijanje programov,
- evalvacija.

c) Razvoj in širitev mreže IKT podprtih lokalnih/regionalnih svetovalnih centrov in centrov za poklicno svetovanje

- informiranje in svetovanje.

d) Širitev sistema zagotavljanja kakovosti

- svetovalna podpora v sistemu ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti po sistemu samoevalvacije (že razvit sistem).

e) Zmanjšanje izobrazbenega primanjkljaja odraslih ter izobraževanje in usposabljanje osipnikov

- izvedba usposabljanj, usmerjenih na odrasle z izobrazbenim primanjkljajem, osipnike in tiste, ki zapustijo šolanje brez pridobljene stopnje izobrazbe.

Ukrep 2.4. Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti

Za ukrep 2.4. je namenjenih prav tako 30 % vseh sredstev sklada, kar znaša 7 milijard tolarjev. Končni upravičenec je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Ukrep je namenjen povečanju prilagodljivosti zaposlenih in podjetij pogojem svetovnega trga in trga dela, ohranjanju delovnih mest, povečevanju produktivnosti in konkurenčnosti podjetij ter dvigu ravni kvalifikacij in usposobljenosti zaposlenih. Končni prejemniki so zaposlene osebe, delodajalci, potencialni podjetniki, vodstveni delavci itd.

Namen ukrepa je:

- zvišati raven usposobljenosti z namenom preprečevanja prehoda v brezposelnost (zaposleni v podjetjih iz sektorjev v prestrukturiranju – tekstilna in usnjarska industrija),

- izboljšati prilagodljivost zaposlenih in podjetij napredku v proizvodnih procesih (ICT, Raziskovanje in razvoj),
- spodbujati odpiranje novih delovnih mest.

Upravičene aktivnosti so:

- a) Usposabljanje zaposlenih, zlasti iz sektorjev v prestrukturiranju**
(sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih).
- b) Usposabljanje zaposlenih, zlasti iz sektorjev s hitro stopnjo rasti**
- c) Usposabljanje in podpora pri ustanavljanju podjetij**
 - sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetij (vključno s samozaposlovanjem; posebna pozornost bo dana promociji ženskega podjetništva).
- d) Spodbujanje lokalnih zaposlitvenih programov**
s ciljem pospeševanja ustvarjanja novih delovnih mest in spodbujanja lokalnih partnerstev.

V vseh omenjenih ukrepih in aktivnostih/programih bo Slovenija zagotavljala upoštevanje načela enakih možnosti žensk in moških, vidikov informacijske družbe in trajnostnega razvoja.

Od vseh držav pristopnic Evropski uniji je tretjina vseh sredstev strukturnih skladov v Sloveniji namenjena vlaganju v ljudi. Evropski socialni sklad prispeva v obdobju 2004–2006 18,3 milijarde tolarjev k skupno 24,4 milijarde tolarjev sredstev. Preostanek prispeva Slovenija, kar znaša 6,1 milijard tolarjev.

4.4. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Pred vstopom Sloveniji v Evropsko unijo smo koristili sredstva Evropske unije prek programa SAPARD za prestrukturiranje kmetijstva in gozdarstva. Po vstopu v Evropsko unijo, ki predstavlja za slovensko kmetijstvo poseben izziv za njegov razvoj, pa bomo koristili finančna sredstva usmerjevalnega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS je bil ustanovljen leta 1962 in predstavlja enega največjih strukturnih skladov Evropske unije. EKUJS financira ukrepe razvoja podeželja in pomoči kmetom, jamstveni del sklada pa predvsem v regijah z

razvojnimi zaostanki podpira tudi razvoj podeželja v okviru skupne kmetijske politike (SKP). EKUJS danes predstavlja orodje za financiranje skupne kmetijske politike ter vir financiranja izdatkov, povezanih s tem področjem. Sklad je sestavljen iz dveh delov: *usmerjevalnega* in *jamstvenega*.

Jamstveni oddelek sklada podpira okolju prijaznejše načine kmetovanja in spodbuja k trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji ter naravnimi viri. Namenjen je financiranju tržno-cenovne politike, ki prejema največji del sredstev iz evropske blagajne. Sklad krije predvsem stroške, povezane z izvajanjem tržnih redov, ima popolno odgovornost za uresničevanje cenovne politike ter usmerja in nadzira delovanje strukturnih in razvojnih programov v okviru kmetijstva, ki spremljajo tržno-cenovne podpore. Če se tržne cene spustijo pod raven intervencijskih cen, EKUJS in sorodne organizacije odkupijo izdelke in jih skladiščijo. S tem nudijo podporo kmetom in zagotavljajo stabilnejše prihodke. Poleg izdatkov za intervencije in skladiščenje EKUJS zagotavlja tudi finančno pomoč pri proizvodnji, predelavi in trženju kmetijskih proizvodov²¹. Ukrepi, ki jih bomo izvajali v Sloveniji v okviru tega dela sklada, so zapisani v dokumentu: Načrt razvoja podeželja 2004–2006.

Usmerjevalni oddelek sklada zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja. Namenjen je financiranje strukturnih in razvojnih programov v okviru kmetijstva, ki niso pokriti v okviru jamstvenega dela. Financira zlasti ukrepe za razvoj podeželja in pomoči kmetom v regijah z razvojnimi zaostanki. Usmerjevalni del sklada se je okrepil po letu 1988, ko je prišlo do večje reforme Strukturnih skladov. Ker je usmerjen na izboljšave v kmetijstvu, financira ukrepe za pospešitev prilagajanja kmetijskih struktur, promocijo kmetijskih proizvodov, izboljšanje obdelovalnih površin, spodbujanje naložb v turizem in obrt, razvoj poklicnega usposabljanja na področju kmetijstva in gozdarstva ter podobno. Programsko osnovo za črpanje sredstev (47.138.183 EUR do leta 2006) tega dela sklada predstavlja Enotni programski dokument 2004–2006 (EPD).

Ob ustanovitvi EKUJS-a je bilo določeno, da bo usmerjevalni del sklada uporabljal približno tretjino sredstev sklada. Danes je razmerje močno preraslo v prid jamstvenemu delu. Današnje razmerje med obema deloma sklada je približno 10 odstotkov sredstev za usmerjevalni del in 90 odstotkov za jamstveni del.

Evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad je usmerjen predvsem v naslednje naloge (Uredba Sveta (ES) 1260/1999):

- krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih proizvodov;

²¹ Povzeto po Strukturni skladi Evropske unije [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html].

- zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva, ter podpora razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce;
- zagotavljanje primernega življenjskega standarda kmetovalcev;
- pomoč pri razvoju družbene izdelave na kmetijskih področjih z namenom zaščite okolja in podeželja.

Osnovni pravni akti za EKUJS (usmerjevalni oddelek) so: Uredba Sveta (ES) št. 1257/1999 z dne 17. maja 1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) ter o spremembi in razveljavitvi določenih uredb; Uredba Komisije (ES) št. 2603/1999 z dne 9. decembra 1999 o določbah za prehod na podporo za razvoj podeželja iz Uredbe Sveta (ES) št. 1257/1999; Uredba Sveta (ES) št. 1783/2003 z dne 29. septembra, ki dopolnjuje Uredbo Sveta (ES) št. 1257/1999 z dne 17. maja 1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS); Uredba Komisije (ES) št. 817/2004 z dne 29. aprila 2004 o podrobnih pravilih za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1257/1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS); Priloga 1 Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, podpisane 25. marca 1957 v Rimu (1195E).

4.4.1. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad v Sloveniji – usmerjevalni del

Ker je območje celotne Slovenije v prvem obdobju po pristopu 2004–2006 uvrščeno v cilj 1, bo del ukrepov skupne kmetijske politike za razvoj podeželja sofinanciran iz EKUJS – usmerjevalnega dela. Ukrepi izražajo izrazitejši razvojni vidik. Niz ukrepov, ki jih bo Slovenija izvajala v tem obdobju je opredeljen v Enotnem programskem dokumentu, natančnejša navodila pa so opisana v Programskem dopolnilu Enotnega programskega dokumenta. V EPD-ju je kot 3. prednostna naloga opredeljeno »Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva«.

Poleg že splošnih ciljev sklada želi Slovenija z ukrepi, ki jih bo izvajala s pomočjo sklada EKUJS – Usmerjevalni oddelek v obdobju 2004–2006:

- povečati učinkovitost in konkurenčnost sektorja,
- se uspešno prilagoditi zahtevam skupnega trga EU,
- spodbujati dodatne vire dohodkov na podeželju,
- spodbujati varnost in kakovost živilskih izdelkov,
- ohranjati in trajnostno razvijati gozdove.

Ukrepi Usmerjevalnega oddelka EKUJS-a, ki jih bo izvajala Slovenija do leta 2006:

Ukrep 3.1. Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov (16.498.364 EUR)

Ukrep 3.2. Naložbe v kmetijska gospodarstva (14.141.456 EUR)

Ukrep 3.3. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri (9.427.638 EUR)

Ukrep 3.4. Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov (4.713.818 EUR)

Ukrep 3.5. Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov (2.356.910 EUR)

Pogoje za črpanje finančnih sredstev iz Usmerjevalnega oddelka sklada EKUJS za leto 2004 ureja Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o programih kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja podeželja za leti 2003 in 2004 za štiri ukrepe 3. prednostne naloge »Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva« EPD (razen za ukrep 3.4.). Za ukrep 3.4. Vlaganja v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov objava uredbe ni potrebna.

Ukrep 3.1. Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov

V okviru tega ukrepa, bodo podpore investicijam, prispevale k izboljšanju in racionalizaciji predelave kmetijskih proizvodov in tako prispevale k povečanju konkurenčnosti in dodani vrednosti teh proizvodov.

Upravičene aktivnosti v letu 2004:

- investicije v izgradnjo in obnovo nepremičnin;
- investicije v nakup novih strojev in opreme, vključno z računalniško programsko opremo.

Do podpore so upravičeni tudi splošni stroški kot so honorarji arhitektov in svetovalcev, stroški izdelave poslovnih načrtov in analiz trga, pridobivanje patentov in licenc, stroški postavitve obveznih orodij za označevanje projektov. Investicije morajo zadevati predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, primernih za človeško prehrano in prehrano živali, ki so opredeljeni v Seznamu kmetijskih proizvodov za ukrep 3.1. in jih opredeljuje tudi Aneks I k Pogodbi.

Končni prejemniki sredstev znotraj tega ukrepa so pravne in fizične osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje predelovalne dejavnosti v okviru naslednjih sektorjev: meso, mleko, žito in druge rastline, ki se uporabljajo v mlinski industriji, vino, sadje, zelenjava, krompir, rastlinsko olje, jajca, med in hrana za živali.

Ukrep 3.2. Naložbe v kmetijska gospodarstva

Osnovni namen tega ukrepa je povečati konkurenčnost in tržno usmerjenost kmetijskih gospodarstev, kar bo privedlo do povečanja njihovega prihodka. Pri tem se upoštevajo tudi higienski, zdravstveni in veterinarski standardi, standardi o dobrobiti živali ter varstvu okolja. Predmet podpore so sredstva za naložbe kmetijskih gospodarstev v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov, ki so primerni za prehrano ljudi in živali, vključno s proizvodnjo semenskega materiala, ki ga opredeljuje Aneks I Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, podpisane 25. marca 1957 v Rimu in spadajo v naslednje sektorje kmetijske pridelave: mleko, meso, jajca, med, poljščine, vino, sadje in zelenjava, hmelj, okrasne rastline in grmovnice, semena in ostali semenski material.

Sredstva so namenjena za naslednje vrste naložb:

- a) naložbe v hleve s pripadajočo notranjo opremo (oprema za krmljenje, molžo in izločke) za prirejo mleka, jajc in mesa,
- b) naložbe v skladišča za krmo s pripadajočo opremo za potrebe lastne prireje,
- c) naložbe v objekte, vključno s pripadajočo opremo za pridelavo, skladiščenje in pripravo kmetijskih proizvodov za trg,
- d) naložbe v novogradnjo ali adaptacijo gospodarskih poslopij in objektov, vključno s pripadajočo opremo za predelavo mleka in naložbe v ureditev pitne vode za potrebe predelave mleka na planinah, ki so v zasebni lasti,
- e) nakup kmetijske mehanizacije in opreme,
- f) nakup kmetijskih zemljišč,
- g) prvi nakup plemenske črede v živinoreji ter prvi nakup čebeljih matic in čebeljih družin,
- h) obnova trajnih nasadov,
- i) nakup in postavitve rastlinjakov, vključno s pripadajočo opremo,
- j) nakup in postavitve mrež proti toči,
- k) naložbe v namakalno infrastrukturo za namakalne sisteme, ki so v zasebni lasti,
- l) naložbe v objekte, vključno z vso pripadajočo opremo za neposredno prodajo nepredelanih proizvodov na kmetijah: skladiščni oz. hladilni prostor, prodajno razstavni prostor.

Prejemniki finančne podpore so kmetijska gospodarstva, fizične kot tudi pravne osebe ter pašne skupnosti po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča in imajo naslov oz. sedež v Republiki Sloveniji ter opravljajo kmetijsko dejavnost v skladu z načeli dobre kmetijske prakse.

Ukrep 3.3. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri

V okviru tega ukrepa bo finančna pomoč prispevala k razvoju dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah in s tem k izboljšanju učinkovitosti razporejanja dela na kmetijah. Na ta način se dodaja vrednost kmetijskim proizvodom na kmetijah in spodbuja ustvarjanje novih delovnih mest ter boljši dohodek.

V letu 2004 so se podpirale novogradnje ali obnove objektov za izvajanje dejavnosti, ureditev okolice in nakup opreme za izvajanje dejavnosti.

Podpora se bo namenila za naslednje namene:

- a) ureditev malih predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov, predelavo lesa, zelišč in gozdnih sadežev,
- b) ureditev turistične dejavnosti ter rekreacijskih površin za namene turistov na kmetiji,
- c) ureditev delavnic in razstavno prodajnih prostorov za opravljanje domače obrti,
- d) ureditev prodajaln kmetijskih pridelkov in proizvodov okoliških kmetij,
- e) ureditev objektov za pridobivanje energije iz biomase,
- f) ureditev objektov za namen skupne predelave ali prodaje.

Končni prejemniki podpore so kmetje, združenja kmetov in fizične ter pravne osebe, ki opravljajo dejavnost na kmetiji. Fizične ter pravne osebe, ki so registrirane v skladu s predpisom o gospodarskih družbah, niso upravičene pri naložbah v obnovo ali novogradnjo in opremo predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov.

Ukrep 3.4. Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov

V Sloveniji se ta ukrep izvaja z namenom ohraniti in izboljšati ekološko stabilnost gozdnih ekosistemov s trajnostnim in sonaravnim gospodarjenjem z gozdovi, povečanjem proizvodnje lesa in izboljšanjem kakovosti gozdnih lesnih proizvodov.

Predmet podpore v okviru tega ukrepa je sofinanciranje:

- a) obžetve, redčenja in odstranjevanje nezaželenih vrst z namenom nege mlajših razvojnih faz gozda,
- b) odstranitve drevja z namenom ohranitve habitatov ogroženih vrst.

Končni prejemniki so zasebni lastniki gozdov, njihova združenja in zakupniki zasebnih gozdov.

Ukrep 3.5. Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov

Slovenija želi z izvajanjem ukrepa spodbuditi pridelovalce in predelovalce posebnih kmetijskih pridelkov in živil k uspešni udeležbi na trgu ob sočasnem doseganju višjih cen posebnih kmetijskih proizvodov. Ukrep bo imel sočasno poseben vpliv na povečano konkurenčnost celotne prehranske verige. S poudarjanjem kakovosti bodo lahko majhni in srednji proizvajalci sodelovali na trgu z razvojnimi dejavnostmi, kjer cena ni več edino merilo za nakup. Tako bodo spodbujani k doseganju boljših učinkov s skupnim pojavljanjem na trgu skupine proizvajalcev. Prav tako bo ukrep prispeval k zadovoljevanju zahtev tistim potrošnikom, ki bodo želeli kmetijske pridelke in živila, ki so varna in specifična ter dajejo občutek zadovoljstva, ugodja in ustrezajo njihovim željam po zjamčeni kakovosti in pristnosti. Posebni pridelki in živila so izključno proizvodi, ki so vključeni v naslednje sheme kakovosti oz. sisteme zaščite:

Geografsko poimenovanje

- geografsko poreklo oz. označba porekla,
- geografska označba,

Certifikat posebnega značaja

- tradicionalni ugled oz. zjamčena tradicionalna posebnost.

Upravičene aktivnosti, ki se bodo podpirale na področju posebnih kmetijskih pridelkov in živil in so vsebinsko razdeljene po sklopih:

- a) priprava dokumentacije za registracijo in certificiranje,
- b) registracija in certificiranje,
- c) ustanavljanje novih skupin proizvajalcev, ki se vključujejo v sheme kakovosti oz. sisteme zaščit za geografska poimenovanja ali certifikate posebnega značaja,
- d) uvajanje programov zagotavljanja kakovosti kot SIST EN 45011, ki določa splošne kriterije za organe, ki delujejo na področju sistemov certificiranja posebnih proizvodov,
- e) predhodne študije v mejah ustanavljanja shem kakovosti, ki bodo pokazale povpraševanje po posebnih kmetijskih pridelkih in živilih ter bodo zagotovile potrebne informacije za potencialne vlagatelje.

Pravne in fizične osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v Republiki Sloveniji, ki so vključene v sisteme zaščit posebnih kmetijskih pridelkov in živil v skladu z zakonodajo Evropske unije so končni prejemniki sredstev. Pravne ali fizične osebe so lahko združenja, kmetijska gospodarstva, živilska industrija, skupine proizvajalcev itd.; skratka vsi proizvajalci in predelovalci, vključeni v sisteme zaščit posebnih kmetijskih pridelkov in živil.

Tabela 12: Porazdelitev evropskih finančnih strukturnih sredstev 3. prednostne naloge EPD po letih in po posameznih ukrepih

Ukrep	Finančna sredstva po letih v EUR			
	2004	2005	2006	SKUPAJ
Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proiz.	3.857.358	5.507.408	7.133.598	16.498.364
Naložbe v kmetijska gospodarstva	3.306.308	4.720.636	6.114.512	14.141.456
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri	2.204.204	3.147.092	4.076.342	9.427.638
Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov	1.102.102	1.573.546	2.038.170	4.713.818
Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proiz.	551.052	786.772	1.019.086	2.356.910
Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov	277.608	396.359	513.393	1.187.360
Ribogojstvo, predelava in trženje	277.607	396.360	513.393	1.187.360
SKUPAJ:	11.576.239	16.528.173	21.408.494	49.512.906

Vir: Priročnik za označevanje projektov in obveščanje javnosti za EKUJS – usmerjevalni sklad in FIUR, 2004, str. 14.

V tabeli 12 so razvrščena sredstva v EUR po ukrepih 3. prednostne naloge »Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva« in po letih programskega obdobja 2004–2006. Vidimo, da se skupna sredstva od leta 2004 pa do leta 2006 povečujejo iz leta v leto. Prav tako se sredstva povečujejo tudi po posameznih ukrepih. Skupaj znašajo sredstva po ukrepih za programsko obdobje 2004–2006 49.512.906 EUR.

4.4.2. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad v Sloveniji – jamstveni del

Politika razvoja podeželja je od samega začetka enotnega delovanja Skupnosti prevzela skrb za upravljanje podeželskih virov. Poskrbela je za ukrepe razvoja kmetijstva z elementi dohodkovne politike. Uveljavila sta se ukrepa plačil za kmetijsko pridelavo na območjih s težjimi razmerami in program zgodnjega upokojevanja kmetov. Po koncu urugvajskega kroga pogajanj v okviru GATT v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je prišlo do večjih sprememb zaradi zahtev velikih izvoznih kmetijskih proizvodov (Avstralija, ZDA) po zmanjšanju zaščite na kmetijskih trgih Skupnosti in ukrepov, ki povzročajo največje motnje v mednarodni trgovini. Skupnost se je odločila za uvedbo kmetijskih okoljskih ukrepov, dohodkovne politike, vpeljala je nov element plačevanja neproizvodnih storitev kmetijstva. S pristopom novih članic pa se je povečal tudi obseg ukrepov na področju politike razvoja podeželja.

Slovenija kot celota je uvrščena v cilj 1, za katerega velja, da se spremljevalne naloge skupne kmetijske politike in predhodni ukrepi za razvoj podeželja sofinancirajo iz jamstvenega dela EKUJS. V Načrtu razvoja podeželja 2004–2006 so opredeljeni ukrepi razvoja podeželja, ki jih namerava Slovenija izvajati v obdobju po pristopu, to je v obdobju 2004–2006.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je pristojno za načrtovanje in upravljanje ukrepov za razvoj podeželja. Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja je pooblaščenica za izvajanje teh ukrepov. Upravičenci se prostovoljno vključijo v izvajanje teh ukrepov na podlagi vloge na predpisanem obrazcu.

Slovenija bo v obdobju 2004–2006 izvajala štiri ukrepe razvoja podeželja, sofinancirane iz jamstvenega dela EKUJS (Wostner et al., 2005, str. 117–121):

A. Izravnalna plačila za območja s težjimi razmerami za kmetijstvo in območja z okoljskimi omejitvami

Območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko predelavo vključujejo gorska območja, območja z omejitvenimi dejavniki (slabša produktivnost, slabša kakovost tal, zaostajanje dohodkov za povprečjem, majhna gostota naseljenosti) in območja s posebnimi omejitvenimi dejavniki (ohranitev naravnih virov, okolja, turističnega potenciala območja, obalnih pasov). Kmetijska gospodarstva na teh območjih so deležna prejema izravnalnih plačil pod pogojem, da njihova proizvodnja ustreza pravilom dobre kmetijske prakse in da sprejmejo obveznost za nadaljevanje kmetijske dejavnosti vsaj pet let po prvem izplačilu. Če kmetovalec ne gospodari v skladu s predpisi v smernicah 96/22 in 96/223, mu preneha upravičenost izplačila za tekoče leto. V obdobju 2004–2006 znaša skupni obseg javnih sredstev, namenjenih za izravnalna plačila v okviru tega ukrepa, 152 milijonov evrov.

B. Kmetijski okoljski ukrepi

Namen teh ukrepov je ohraniti kulturno krajino, zaščititi naravne vire, tla in genetsko raznovrstnost. Ukrepi naj bi spodbujali tudi ekstenzivne pridelave in vzpostavljanje ekstenzivnih pašnikov, ohranitev okoljsko kmetijskih območij, ohranjanje zgodovinskih in krajinskih značilnosti kmetijskih površin ter pripomogli k okoljskemu načrtovanju. Kmetijski okoljski ukrepi so izraženi v različnih oblikah neposrednih plačil, katerih višina je določena na podlagi objektivnih meril za vsak okoljski ukrep posebej. Gre za razširitev in nadaljevanje ukrepa Slovenskega kmetijsko-okoljskega programa (SKOP), ki se v Sloveniji izvaja od leta 2001. V obdobju 2004–2006 je predvidenih 21 dejavnosti, ki bodo sofinancirane iz jamstvenega dela EKUJS. Obseg javnih sredstev znaša 108,5 milijonov evrov.

C. Zgodnje upokojevanje

Ukrep se izvaja z namenom povečati mobilnost proizvodnih virov v kmetijstvu in dodatno spodbujati generacijski prenos upravljanja na kmetijah. Pomembno je tudi zagotoviti socialno varnost starejšim kmetom, ki opuščajo kmetovanje. V obdobju 2004–2006 je za izvajanje ukrepa namenjenih 18,9 milijonov evrov.

D. Pomoč za prilagoditev kmetijske proizvodnje standardom Evropske unije

Namen ukrepa je, da se slovenska kmetijska gospodarstva prilagodijo in prevzamejo standarde Evropske unije na področjih higiene, ravnanja z živalmi, okolja in varnosti pri delu. Ker pa je to povezano s stroški, jih je mogoče pokriti iz podpor v okviru tega ukrepa. Skupni obseg javnih sredstev, namenjenih za izplačevanje izravnalnih plačil v okviru tega ukrepa, znaša v Sloveniji v obdobju 2004–2006 27,5 milijonov evrov. Upravičenec lahko letno prejme največ 10.000 evrov, omejeni so na obdobje petih let in vsako leto se znesek zmanjša za 20 odstotkov prvotnega plačila.

Standardi, ki so predmet podpore v okviru tega ukrepa, se nanašajo na:

- i. zaščito voda pred onesnaževanjem z nitrati v kmetijstvu (Uredba Sveta 91/676/EEC);
- ii. upravljanje rastlinskih zaščitnih sredstev na trgu (Uredba Sveta 91/414/EEC) in
- iii. spodbujanje izboljšav v povezavi z varnostjo in zdravjem pri delu (Uredba Sveta 89/391/EEC).

4.5. Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva

Začetki usklajenega delovanja na področju ribištva segajo v pozna 60. leta prejšnjega stoletja, ko je Skupnost postala pozorna na potrebo po zaščiti svojih ribolovnih virov, ki so bili zlasti v Atlantiku in Severnem morju ogroženi zaradi čezmernega izkoriščanja. Ta potreba je postala še jasneje izražena z uvedbo izključnih gospodarskih con, sprejeta v okviru konference Združenih narodov o pomorskem pravu leta 1976, ki je razširila pravice do izključne rabe ribolovnih virov z 12 na 200 milj obalnega pasu. Sledila so pogajanja in dogovor glede teh vprašanj, ki je hkrati tudi uradni začetek izvajanja skupne ribiške politike in je bil sklenjen leta 1983 s potrditvijo prvega Večletnega usmerjevalnega načrta o razvoju ribolovnih zmogljivosti (Wostner et al., 2005, str. 78).

Skupni tržni red na področju ribištva spremlja tudi skupna strukturna politika. Ker pa strukturni ukrepi niso mogli v celoti zajeti poglobljajočih se strukturnih neskladij, povečevalo se je gospodarsko zaostajanje in specifičnost upravljanja z ribolovnimi viri, je leta 1993 bil uveden nov strukturni sklad imenovan Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva – FIUR.

Obseg nalog FIUR:

- prestrukturiranje in obnova ribiškega ladjevja,
- posodobitev ribiškega ladjevja,
- razvoj ribogojstva,
- izboljšanje pogojev predelave in trženja proizvodov ribištva in ribogojstva,
- izboljšanje zmogljivosti v ribiških pristaniščih,
- večanje tržnega položaja na novih trgih,
- posebni ukrepi.

Če primerjamo FIUR z drugimi strukturnimi skladi ugotovimo, da ta upravlja z razmeroma majhnim obsegom sredstev. Obseg strukturnih podpor FIUR v obdobju 2000–2006 znaša približno 0,5 odstotka celotne porabe v okviru strukturnih skladov.

Osnovni pravni akti za FIUR so: Uredba Sveta (ES) št. 1263/1999 z dne 21. junija 1999 o finančnem instrumentu za usmerjanje ribištva; Uredba Sveta (ES) št. 2792/1999 z dne 17. decembra 1999 o določitvi podrobnih pravil in sporazumov glede strukturne pomoči Skupnosti v ribiškem sektorju; Uredba Sveta (ES) št. 2369/2002 z dne 20. decembra 2002 o spremembi Uredbe (ES) št. 2792/1999 o podrobnih pravilih in ureditvah v zvezi s strukturno pomočjo Skupnosti v ribiškem sektorju; Uredba Komisije (ES) št. 1595/2004 z dne 8. septembra 2004 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za državne pomoči malim in srednje velikim podjetjem za proizvodnjo, predelavo in trženje ribiških proizvodov in Smernice za pregled Državnih pomoči za ribištvo in ribogojstvo.

4.5.1. Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva v Sloveniji

Ukrepi, načela in obseg izvajanja podpor FIUR v Sloveniji so opisani v Enotnem programskem dokumentu za prvo obdobje (2004–2006) članstva v Evropski uniji. Natančnejša določila so opisana v Programskem dopolnilu Enotnega programskega dokumenta. Za načrtovanje in upravljanje strukturnih ukrepov je v Sloveniji pristojno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Za izvajanje strukturnih ukrepov pa je pooblaščen še Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja, na katero so v celoti prenesene pristojnosti v zvezi z obravnavanjem vlog, odobritvijo projektov, odobritvijo ter izvedbo plačil in je polno odgovorna za odobritev in nadzor nad izvajanjem projektov.

V Sloveniji se bosta v obdobju 2004–2006 izvajala dva ukrepa, za katera je do leta 2006 na voljo 2.374.720 EUR finančnih sredstev sklada FIUR in želimo doseči naslednje:

- izboljšati varnost in življenjske pogoje ribičev,

- izboljšati konkurenčnost in zagotoviti trajnostno rabo ribolovnih virov v Jadranskem morju,
- uvesti okolju prijazno tehnologijo za gojenje rib,
- povečati proizvodnjo s posodobitvijo obstoječih zmogljivosti,
- spodbujati večjo ponudbo in porabo rib,
- izboljšati trženje rib in ribiških izdelkov,
- uskladiti kvaliteto predelave rib s standardi Evropske unije.

Ukrepa sklada FIUR, ki ju bo Slovenija izvajala do leta 2006 sta:

Ukrep 3.6. Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov

Ukrep 3.7. Ribogojstvo, predelava in trženje

Ukrepa spadata v 3. prednostno nalogo EPD »Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva«.

Ukrep 3.6. Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov

Namen podpore v okviru ukrepa je izboljšati higieno na samih plovilih, delovne pogoje, varnost plovbe in dela ribičev, izboljšati skladiščne prostore, nakup bolj selektivnih ribolovnih orodij ter opreme za manipulacijo rib na plovilih.

Financirane aktivnosti so:

- a) posodobitev opreme na obstoječih ribolovnih plovilih, zlasti v bolj selektivne tehnike ribolova,
- b) izboljšanje delovnih pogojev za ribiče,
- c) prekvalifikacija ali usposabljanje ribičev.

Za ukrep posodobitev obstoječih ribolovnih plovil so končni prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost morskega ribolova, imajo ribolovno dovoljenje, plovilo, vpisano v evidenco ribiških plovil in imajo sedež oz. stalno prebivališče na območju Republike Slovenije. Prejemniki sredstev za ukrep mali priobalni ribolov so samostojni podjetniki in pravne osebe, ki kandidirajo v skupini najmanj treh ribičev in so povezani s pogodbo.

Ukrep 3.7. Ribogojstvo, predelava in trženje

S področja ribogojstva so finančne pomoči FIUR lahko deležni naslednji tipi projektov:

- modernizacija obstoječih obratov in gradnja novih,
- ureditev ali izboljšanje sistemov kroženja vode na obratu,

- posodabljanje oprem,
- naložbe v zagotavljanje higienskih standardov v skladu s predpisi Skupnosti,
- zmanjševanje obremenitve okolja.

Na področju predelave so financirane štiri kategorije podpor FIUR:

- izboljšanje kakovostnih in higienskih parametrov proizvodnje, zlasti v fazah predelave in pakiranja,
- prestrukturiranje in modernizacija podjetij na področju predelave proizvodov ribištva in ribogojstva,
- uvajanje tehnoloških inovacij in razvoj novih proizvodov,
- uvajanje tehnologij, ki omogočajo višjo dodano vrednost proizvodov.

Podpore FIUR so namenjene tudi spodbujanju izboljšav v trženju proizvodov ribištva in ribogojstva. V okviru tega projekta želi država podpreti dejavnosti, ki bi prispevale k višji kakovosti in dodani vrednosti ribjih izdelkov in omogočile učinkovitejše trženje na tem področju. Do podpor so financirane naslednje naložbene dejavnosti:

- gradnja ali izboljšava nepremičnin,
- nakup novih strojev in opreme, vključno z računalniško programsko opremo,
- prilagoditev proizvodnega procesa in proizvodov standardom EU na področjih kakovosti, higiene in zdravja.

Prejemniki sredstev za podukrep ribogojstva so samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost ribogojstva in imajo sedež oziroma stalno prebivališče na območju Republike Slovenije. Za podukrep predelave rib so prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost predelave in imajo sedež oziroma stalno prebivališče na območju Republike Slovenije.

4.6. Izvajanje politike uporabe sredstev strukturnih skladov v Sloveniji

Uredba o izvajanju postopkov pri porabi sredstev strukturne politike v Republiki Sloveniji²² natančno določa pravice, obveznosti in naloge institucij, ki so vključene v izvajanje strukturnih skladov.

Organ upravljanja je Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko oz. njena notranja organizacijska enota. Odgovoren je za upravljanje Enotnega

²² Uradni list RS, št. 30/04, 48/04, 87/04

programskega dokumenta Republike Slovenije za programsko obdobje 2004–2006 ter učinkovito in pravilno črpanje sredstev iz strukturnih skladov v okviru EPD.²³

Posredniško telo je odgovorno za izvedbo posamezne prednostne naloge EPD. V skladu z usmeritvami organa upravljanja vodi medresorsko usklajevanje za izbor projektov EPD ali programov na nivoju pristojne prednostne naloge, ki je predmet sofinanciranja s strani posameznega strukturnega sklada. Pri tem mora zagotavljati skladnost s horizontalnimi prednostnimi nalogami EU, merljivost učinkov in doseganje zastavljenih ciljev. Posredniška telesa za izvajanje strukturnih skladov so:

- Ministrstvo za gospodarstvo (MG)
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ)

Nosilec proračunske postavke je neposredni uporabnik državnega proračuna, ki ima v posebnem delu proračuna zagotovljena sredstva strukturne politike. Deluje v skladu z navodili Organa upravljanja, Plačilnega organa, Posredniškega telesa ter v skladu s sklenjenimi sporazumi in drugimi akti. V postopkih načrtovanja in porabe sredstev so odgovorni za izvajanje ukrepov ali aktivnosti ter kontrolo izvajanja postopkov. Nosilci proračunske postavke so:

- Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ)
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MŠZT)
- Ministrstvo za promet (MzP)
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ)
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)
- Ministrstvo za gospodarstvo (MG)
- Ministrstvo za kulturo (MK)
- SVLR za tehnično pomoč

Končni upravičenec je neposredni ali posredni proračunski uporabnik v skladu s predpisom ministra, pristojnega za finance, ki odobri državno pomoč ali izvede projekt. Končni upravičenec je dolžan spoštovati navodila Organa upravljanja, Plačilnega organa, Posredniškega telesa in Nosilca proračunske postavke ter sklenjene sporazume in druge akte. V prednostnih nalogah so končni upravičenci določeni v Programskem dopolnilu. Končni upravičenci so organi, ki odobrijo pomoč posameznim prejemnikom.

Končni prejemnik je prejemnik sredstev strukturnih skladov. Za posamezni ukrep so navedeni možni končni prejemniki sredstev oz. izvajalci projektov, ki se sofinancirajo iz strukturnih skladov.

²³ Strukturni skladi EU v Sloveniji, 2004, 4-5.

Nadzorni odbor nadzira izvajanje programa EPD. Nadzorni odbor zagotavlja učinkovitost in kvaliteto izvajanja pomoči. Njegovi člani so predstavniki Evropske komisije, predstavniki ministrstev vključenih v izvajanje EPD RS 2004–2006, socialnih in ekonomskih partnerjev, regionalnih partnerjev in nevladnih organizacij. Nadzorni odbor je med drugim odgovoren tudi za vse spremembe programa in programskega dopolnila. Člani Nadzornega odbora so redno obveščeni o napredku pri implementaciji strukturnih skladov in odobrijo Letno poročilo o izvajanju.

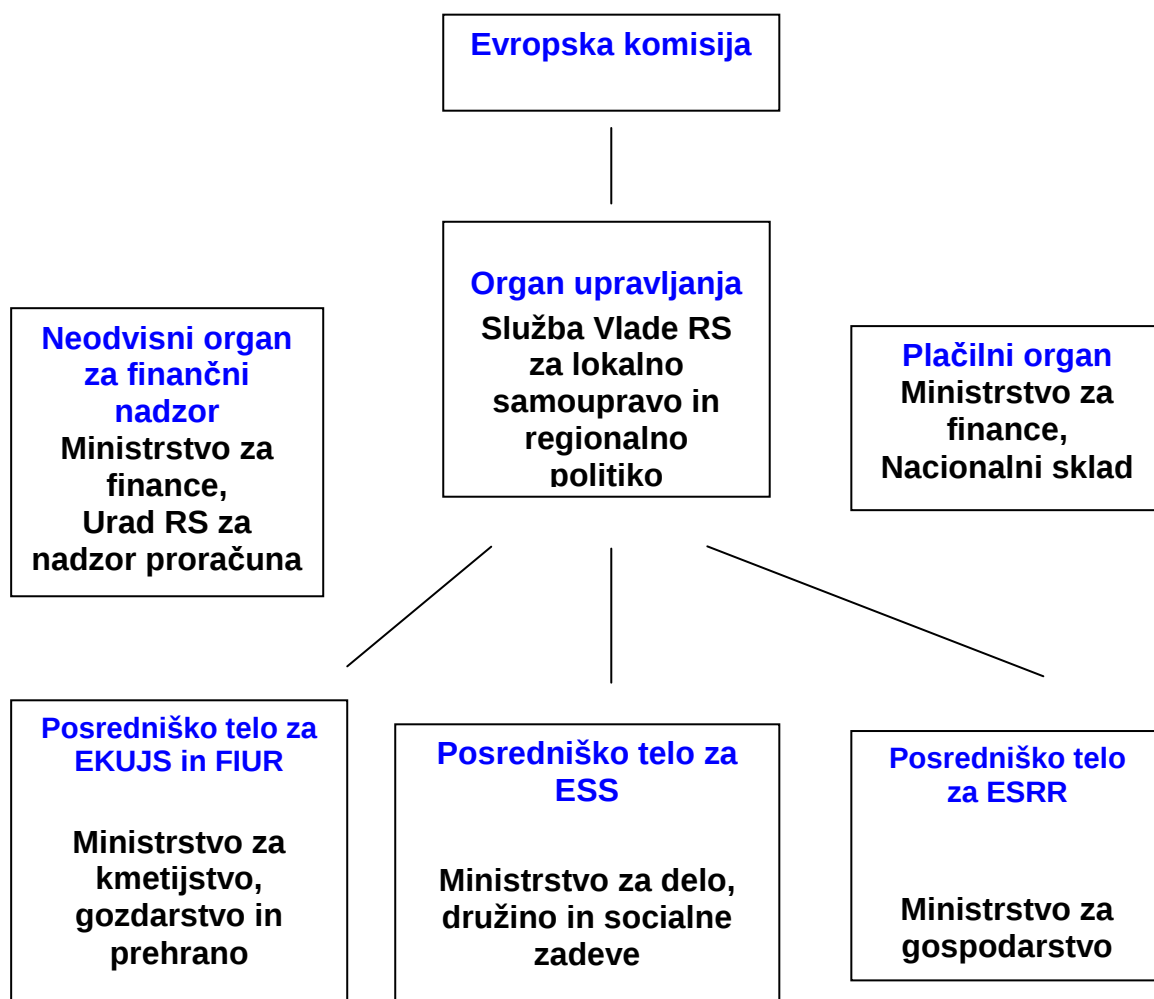
Organ upravljanja, Posredniško telo in Končni upravičenec morajo stremeti k skupnemu cilju, in sicer k izvajanju strukturnih skladov na najbolj učinkovit in pregleden način. Sredstva strukturnih skladov morajo biti porabljena v skladu s strateškimi cilji EPD, ustrezno zakonodajo in politiko Evropske unije. Znotraj omenjenega finančnega in pravnega okvira, Posredniška telesa in Končni upravičenci delujejo v okviru svoje odgovornosti. To vključuje pripravo razpisnih postopkov, določanje upravičenih izdatkov, vrednotenje projektnih predlogov, administrativno vodenje posameznih aktivnosti, kontrolne postopke, dokumentacijo in poročanje. Institucije, ki dodeljujejo naloge, morajo izvajati ustrezeni nadzor nad njihovim izvajanjem.

V okviru strukturnih skladov je potrebno upoštevati zakonodajo Evropske unije po načelu avtonomnosti prava Evropske unije, kar pomeni, da so pravila Evropske unije in njihova veljavnost neodvisna od pravnih redov držav članic Evropske unije, prenosa dela suverenosti na Evropsko unijo, evropsko pravo predstavlja nov pravni red mednarodnega prava. Na splošno ima zakonodaja Evropske unije prevladujočo moč nad nacionalno zakonodajo. V primerih, ko je nacionalna zakonodaja bolj omejujoča od zakonodaje Evropske unije, se uporablja nacionalna zakonodaja.

Za različne strukturne sklade so znotraj Evropske komisije pristojni različni generalni direktorati kot sledi:

Sklad	Odgovorni generalni direktorat znotraj Evropske komisije
ESRR	Generalni direktorat za regionalno politiko
ESS	Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti
EKUJS	Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja
FIUR	Generalni direktorat za ribištvo

Slika 3: Shematski prikaz institucij vključenih v izvajanje SS v Sloveniji:

Vir: Strukturni skladi EU v Sloveniji, 2004, str. 6.

5. ANALIZA UČINKOVITOSTI STRUKTURNIH INSTRUMENTOV ZA REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE

5.1. Pregled razpoložljivih in dobljenih sredstev strukturnih skladov v letu 2004

Do zaključka leta 2004 je bilo izbranih projektov v višini prek 30 % celotnih razpoložljivih sredstev v okviru Enotnega programskega dokumenta za obdobje 2004–2006. S pomočjo evropskih strukturnih skladov se je v letu 2004 začela izgradnja inovativne infrastrukture v centrih odličnosti, začeli so se izvajati investicijski projekti na področju turizma, graditi

poslovne cone, obnavljati gradovi, ki so kulturni spomeniki nacionalnega pomena, posodabljati letališče v Mariboru in graditi tri objekte športno-turistične infrastrukture.

V letu 2004 so bili podeljeni ugodni investicijski krediti, podjetja so bila vključena v sistem vavčerskega izobraževanja, brezposelne osebe so bile vključene v programe usposabljanja in izpopolnjevanja, invalidi in težje zaposljive osebe so bile vključene v programe vključevanja v delovno in širše socialno okolje. Nadalje je bilo skoraj 10.000 zaposlenih vključenih v programe usposabljanja in zaposlovanja, od tega ena tretjina v sektorjih prestrukturiranja in dve tretjini v sektorjih s hitro stopnjo rasti, 1100 pa se jih je samozaposlilo.

Izvajati so se pričeli projekti na področju posodobitve in razvoja izobraževalnih programov tako v srednjih šolah kot tudi na visokih šolah in na področju visokošolskih programov. V okviru izobraževanja izobraževalcev so bila oblikovana partnerstva med fakultetami in šolami kot tudi med izobraževanjem in delom. Spodbude pa so bile namenjene tudi neposrednim vključitvam v izobraževanje.

Na področju kmetijstva in ribištva so se pričeli izvajati projekti s področja izboljšanja predelave in trženja kmetijskih proizvodov, na kmetijah so začeli z investicijami, izvajati so se pričeli projekti dopolnilne dejavnosti na kmetijah, zaključilo se je preko 1700 malih investicij v gozdove, začele so se izvajati investicije v projekte za izboljšanje trženja kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v plovila in ribogojstvo.

Tabela 13: Prikaz v odstotkih dodeljenih strukturnih finančnih sredstev v letu 2004

PREDNOSTNA NALOGA	dodeljena sredstva v %
Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnost	
1. Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	64,30
2. Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	78,25
3. Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo	20,80
4. Gospodarska infrastruktura in javne storitve	42,70
Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje	
1. Razvoj in krepitev aktivnih politik dela	19,21
2. Pospeševanje socialnega vključevanja	11,11
3. Vseživljenjsko učenje	32,20
4. Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti	17,15
Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva	
1. Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov	22,38
2. Naložbe v kmetijska gospodarstva	23,07
3. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu	19,15
4. Investicije v gozdove, izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov	9,41
5. Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	6,42
6. Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov	5,11
7. Ribogojstvo, predelava in trženje	7,58

Vir: Levičar, 2005, str. 1-61.

5.1.1. Pridobljena sredstva 1. prednostne naloge: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti

Cilji, ukrepi in aktivnosti, ki jih obsega prva prednostna naloga, izhajajo predvsem iz DRP RS 2001–2006, Programa ukrepov za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2002–2006 ter Strategije slovenskega turizma 2002–2006. Temeljna cilja sta hitrejši gospodarski razvoj in višja raven zaposlenosti.

Za prvo prednostno nalogo je v triletnem obdobju namenjenih 42,1 milijarde SIT, od tega 31,2 milijardi SIT iz ESRR in 10,9 milijard SIT slovenske udeležbe.

Tabela 14: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 1. prednostne naloge

	Razpoložljiva sredstva 2004–2006* (v 000 SIT)	Dodeljena sredstva** (v 000 SIT)	Delež dodeljenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva (%)	Delež sredstev EU glede na dodeljena sredstva (%)	Število sofinanciranih projektov
Skupaj Ukrep 1.1.	8.313.410	5.343.244	64,3	75	12
Skupaj Ukrep 1.2.	8.313.410	6.527.452	78,25	75	19
Skupaj Ukrep 1.3.	6.235.057	1.297.400	20,8	75	3
Skupaj Ukrep 1.4.	17.401.576	7.437.004	42,7	83,7	30
SKUPAJ	40.263.453	20.605.100	51,51	77,18	64

* Razpoložljiva sredstva so prevzete obveznosti v skladu z EPD.

** Dodeljena sredstva so zneski, potrjeni na Programskem svetu.

Vir: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

Programski svet je na svojih sejah za Ukrep 1.1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti potrdil 12 projektov v skupni vrednosti 5.343.244.000 SIT, kar predstavlja 64,3 % dodeljenih sredstev od razpoložljivih 8.313.410.000 SIT. Ostala sredstva ostajajo na ukrepu nevezana. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih za 129.074.000 SIT zahtevkov za povračilo. Izvajajo se naslednji projekti: Okoljske tehnologije – izvajalec Inštitut Jožef Štefan; Biotehnologija s farmacijo – izvajalca: Medicinska fakulteta, Inštitut za biologijo; Informacijske in komunikacijske tehnologije – izvajalec Fakulteta za elektrotehniko; Sodobna tehnologija vodenja za povečevanje konkurenčnosti (Tehnološka mreža »Tehnologija vodenja procesov«) – izvajalec INEA, d.o.o.; Razvoj inovacijskega okolja za računalniško vodene električne pogonske sisteme, aktuatorje in senzorje – izvajalec TECES, Tehnološki center za električne stroje; Policentrični tehnološki center kot mednarodni inovacijski sistem slovenske avtomobilske industrije – izvajalci: Gospodarsko interesno združenje, ACS, SLOVENSKI AVTOMOBILSKI GROZD; Superkritični fluidi (SCF) – izvajalec Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo Maribor; NMR Center odličnosti za študij struktur in interakcij v biotehnologiji in farmaciji – izvajalec Kemijski inštitut; Razvoj inovacijskega okolja slovenske industrije za klimatizacijo, gretje in hlajenje – izvajalca mreža laboratorijev KGH – RTC Inštitut KGH, d.o.o., Grozd KGH; Nanoznanosti in nanotehnologije – izvajalec Inštitut

Jožef Štefan; Materiali za elektroniko naslednje generacije ter drugih prihajajočih tehnologij – izvajalec Inštitut Jožef Štefan in Razvoj infrastrukture za prenos inovacij v tekstilno industrijo Slovenije – izvajalec Zavod IRSPIN.

Za Ukrep 1.2. Spodbujanje razvoja turističnih destinacij je razpoložljivih sredstev v višini 8.313.410.000 SIT. Razpisan sta bila dva lota, in sicer lot 1 obsega projekte turistične infrastrukture in lot 2 projekte razvoja organizacijskih struktur. Izmed 60 projektov je bilo izbranih 19 projektov v skupni višini dodeljenih sredstev 6.527.452.000 SIT, kar predstavlja 78,25 % razpoložljivih sredstev. Od 19 projektov je 15 investicij s področja turistične infrastrukture in 4 projekti s področja razvoja organizacijskih oblik. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih za 363.675.000 SIT zahtevkov za povračilo. Izvajajo se naslednji projekti: Wellnes center – izvajalec Naravni park Terme 3000 Moravske Toplice, d.d.; Investicija v izgradnjo apartmajskega naselja – izvajalec Terme Lendava, d.d.; Izgradnja štirisedežnice Podkoren s sistemom umetnega zasneževanja v zgornjem sektorju – izvajalec RTC žičnice Kranjska Gora, d.d.; Apartmajsko naselje term Snovik – izvajalec Terme Snovik, d.o.o.; Izgradnja novega pokritega bazena – izvajalec Terme Lendava, d.d.; Vlaganje v hotel 5* – izvajalec Naravni park Terme 3000 Moravske Toplice, d.d.; Zdravilišče Šmarješke toplice – prizidek hotela z razširitvijo notranjih bazenov – izvajalec Krka Zdravilišča, d.o.o.; Hotel Zdravilišče 2* – izvajalec Terme Čatež, d.d.; Povečanje kapacitet zasneževalnega sistema Bolfenk – Areh – izvajalec Športni center Pohorje, d.o.o.; Športno-prireditvena dvorana Kranjska Gora – izvajalec Infraspport Kranjska Gora, d.o.o.; Izgradnja in ureditev hotela Miral – izvajalec Radenska Zdravilišče Radenci, d.o.o.; Izgradnja hotela Olimia 4* – izvajalec Terme Olimia, d.d.; Bungalovi Marina – izvajalec Marina Portorož, d.d.; rekonstrukcija hotela Lovec, delna rušitev objekta in nadomestna gradnja dela objekta ter zunanja ureditev pri hotelu Lovec na Bledu – izvajalec Hotel Slon, d.d.; Obnova grajskega kompleksa Mokrice – izvajalec Terme Čatež, d.d.; Management turistične destinacije Bohinj – izvajalec LTO Bohinj; Destinacija Portorož – razvoj organizacijskih struktur – izvajalec Turistično združenje Portorož; Zdraviliško-turistični center ob Savinji – izvajalec Agencija za razvoj turizma in podjetništva občine Laško in Management turistične destinacije Postojna – izvajalec Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem Postojna.

Ukrep 1.3. Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo ima na voljo 6.235.057.000 SIT razpoložljivih sredstev. Celotni ukrep se izvaja skozi programe in v letu 2004 so se izvajali trije izvedbeni programi podpore MSP:

1.3.1 subvencioniranje svetovalnih storitev za MSP v okviru vavčerskega svetovanja, za katerega je bilo leta 2004 dodeljenih 195.000.000 SIT. Ta program je izvajal Pospeševalni center za malo gospodarstvo. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih zahtevkov za povračilo v višini 45.918.000 SIT.

1.3.2 zagotavljanje jamstev za investicijske kredite MSP. Izvajala se je garancijska shema kot posebni garancijski sklad prek Slovenskega podjetniškega sklada. Slovenski podjetniški sklad, katerega je določilo Ministrstvo za gospodarstvo, kot izvajalca državne garancijske sheme za obdobje 2003–2006, je v letu 2004 prejel kot zagonski vložek v garancijski sklad skupno 250 milijonov SIT. Oblikoval se je garancijski sklad, ki omogoča pridobitev dolgoročnih investicijskih kreditov za mala in srednje velika podjetja, ki nimajo zadostnih jamstev za zavarovanje bančnega kredita za realizacijo zagona podjetja oz. razvojne investicije, pogoje izdajanja garancij, predviden garancijski portfelj. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih zahtevkov za povračilo v višini 187.500.000 SIT, kar pa se odraža v glavni pomanjkljivosti poznega začetka izvajanja programa, saj je bil garancijski sklad oblikovan šele v drugi polovici leta 2004.

1.3.3 zagotovitev podpor za investicijske projekte MSP (premije), ki jih je dodeljeval Slovenski podjetniški sklad, kot končni upravičenec malim in srednje velikim podjetjem. V letu 2004 je bilo na razpolago 140 milijonov SIT, zahtevki za povračilo pa še niso bili izstavljeni.

Skupno je bilo na Ukrepu 1.3. odobrenih 1.297.400.000 SIT, kar predstavlja 20,8 % razpoložljivih sredstev in od tega plačanih 301.488.000 SIT, kar predstavlja 4,8 % razpoložljivih oz. 23 % odobrenih sredstev. Do konca leta 2004 je bilo skupno izstavljenih zahtevkov za povračilo v višini 233.418.000 SIT.

Programski svet ESRR je v okviru Ukrepa 1.4. potrdil 30 projektov v vrednosti 7.437.004.000 SIT, kar predstavlja 42,7 % razpoložljivih sredstev. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih za 404.975.000 SIT zahtevkov za povračilo. Ukrep se izvaja prek 10 instrumentov petih sodelujočih ministrstev.

Instrument 1.4.1: Javni razpis: prenova, modernizacija ter izgradnja javne komunalne infrastrukture v okviru poslovnih con, ki ga je izvajala ARR za MG. Potrjenih je bilo 8 projektov v skupni vrednosti 2.574.704.000 SIT, kar predstavlja 43,17 % razpoložljivih sredstev. Realizirana izplačila prvih zahtevkov za plačilo iz proračuna RS za projekte v letu 2004 so bila v višini 338.105.000 SIT. Potrjeni so bili naslednji projekti: Severna industrijska cona Murska Sobota – izvajalec Občina Murska Sobota; Podjetniška cona Bistrica – izvajalec Občina Slovenska Bistrica; Podjetniška cona Pameče – izvajalec MO Slovenj Gradec; Komunalna ureditev obrtno-industrijske cone Trbovlje-Hrastnik, območje Podkraj – izvajalec Občina Hrastnik; Komunalna ureditev OIC Trbovlje-Hrastnik, nasipi – spodnji plato – izvajalec Občina Trbovlje; Izgradnja komunalno-infrastrukturnih objektov in naprav v gospodarski coni Todraž – 1. faza – izvajalec Občina Gorenja vas-Poljane; Industrijska cona Naklo – izvajalec Občina Naklo; Izgradnja skupne javne komunalne infrastrukture v skladu z ZN Adria – izvajalec MO Novo Mesto.

Instrument 1.4.2: Javni razpis za projekte razvoja raziskovalne infrastrukture centrov odličnosti, ki ga je v letu 2004 izvajalo Ministrstvo za šolstvo in šport. Potrjenih je bilo 6 projektov na seji PS v skupni vrednosti 1.570.777.000 SIT, kar predstavlja 85 % razpoložljivih sredstev. Realizirana izplačila prvih zahtevkov za plačilo iz proračuna RS za 5 projektov razvoja raziskovalne infrastrukture v letu 2004 so bila v višini 207.999.400 SIT. Potrjeni so bili naslednji projekti: Raziskovalna infrastruktura centra odličnosti »Informacijske in komunikacijske tehnologije«; Raziskovalna infrastruktura centra odličnosti »Superkritični fluidi«; Raziskovalna infrastruktura centra odličnosti »Okoljske tehnologije«; Razvoj raziskovalne infrastrukture centra odličnosti »Materiali za elektroniko naslednje generacije ter drugih prihajajočih tehnologij«; Raziskovalna infrastruktura za konkurenčnost slovenskega gospodarstva (RIKS); Raziskovalna infrastruktura centra odličnosti »Nanoznanosti in nanotehnologije«.

Instrument 1.4.3: Nacionalni raziskovalni in razvojni program, katerega nosilec je Ministrstvo za šolstvo in šport se še ne izvaja.

Instrument 1.4.4: Nacionalni program za kulturo, ki ga izvaja Ministrstvo za kulturo. Potrjenih je bilo za 1.118.704.000 SIT odobrenih sredstev, kar predstavlja 58,9 % razpoložljivih sredstev. Realizirana izplačila prvih zahtevkov za plačilo iz proračuna RS za projekte v letu 2004 so bila v višini 235.500.000 SIT. Do konca leta 2004 je MK izstavilo zahtevke za povračilo v višini 176.625.000 SIT, kar je celotna odobrena višina sredstev EU za leto 2004. Potrjeni so bili naslednji projekti: Kulturni spomenik grad Pišece; Kulturni spomenik grad Grad in Kulturni spomenik grad Ptuj.

Instrument 1.4.5: Javni razpis za projekte multimedijskih centrov, ki ga izvaja Ministrstvo za kulturo. Potrjenih je bilo skupaj 9 projektov v skupni vrednosti 63.746.000 SIT, kar predstavlja 27,7 % razpoložljivih sredstev. Do konca leta 2004 so bila vsa sredstva izplačana. Potrjeni so bili naslednji projekti: Multimedijski center Kulturno-umetniško društvo France Prešeren – Ljudmila; Multimedijski center Prlekija; Multimedijski center Zavod Kiberpipa; Multimedijski center Kulturno izobraževalno društvo Pina; Multimedijski center Zavod Lokalpatriot; Multimedijski center Mladinski center Krško; Multimedijski center Kibla; Multimedijski center Masovna – zavod neinstitucionalne kulture in Multimedijski center Zveza tolminskih mladinskih društev.

Instrument 1.4.6: Javni razpis – športno-turistična infrastruktura, katerega nosilec je MŠŠ, ki pa se v letu 2004 ni izvajal.

Instrument 1.4.7: Javno naročilo za projekte širokopasovnih povezav, ki ga izvaja Ministrstvo za informacijsko družbo. Izbor projektov še ni bil izveden.

Instrument 1.4.8: Program dela ARNES-a²⁴ od leta 2005 dalje na podlagi strategije razvoja širokopasovnih omrežij RS. Začetek izvajanja instrumenta je predviden v letu 2005.

Instrument 1.4.9: Program posodobitve objektov in opreme letališke infrastrukture, katerega nosilec je Ministrstvo za promet – Uprava RS za civilno letalstvo. Programski svet je potrdil projekt Posodobitev letališke infrastrukture na letališču Maribor, ki mu je namenjena celotna vsota razpoložljivih sredstev, torej 1 milijarda tolarjev. Realizirana izplačila prvih zahtevkov za plačilo iz proračuna RS za projekt v letu 2004 so bila v višini 464.301.000 SIT. Zahtevki za povračilo do 31.12. 2004 še niso bili izstavljeni.

Instrument 1.4.10: Letni program Ministrstvo za šolstvo in šport – športno-turistična infrastruktura. Programski svet je potrdil 3 predlagane programe v skupni vrednosti 1.463.073.000 SIT, kar predstavlja 61,85 % razpoložljivih sredstev. Realizirana izplačila prvih zahtevkov za plačilo iz proračuna RS za projekte v letu 2004 so bila v višini 304.400.000 SIT. Do konca leta 2004 je bilo izstavljenih zahtevkov za povračilo v višini 139.830.000 SIT. Potrjeni projekti so bili: Hotel Astoria, Športni center Planica in Kajakaški center Solkan.

Pomanjkljivosti zaradi manjšega črpanja sredstev so bila v okviru Ukrepa 1.2. zaradi nenatančno pripravljenih projektov. Pri Ukrepu 1.3. je bil pozen začetek izvajanja programa. Po pregledu zahtevkov za povračilo, prejetih v letu 2004, ugotavljamo, da jih je bilo posredovanih 16, od tega pet na MG, kot nosilca proračunske postavke, pet na MK, kot nosilca proračunske postavke, dva na MŠŠ, kot nosilca proračunske postavke in štirje na SVRP, kot nosilca proračunske postavke. Zahtevki, poslani na SVRP so bili pravočasno prejeti, vsi ostali so bili posredovani po preteku določenega roka. Prav tako pa so bili vsi zahtevki za povračilo nepopolni in nepravilni. Skupni znesek za povračilo iz naslova sredstev EU je znašal 1.006.177.853,81 SIT. Problem se je pojavljal pri kadrovskem potencialu.

5.1.2. Pridobljena sredstva 2. prednostne naloge: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje

Druga prednostna naloga je usmerjena k povečevanju števila delovnih mest, zmanjšanju brezposelnosti, spodbujanju socialnega vključevanja skupin s posebnimi potrebami ter sistematičnega povečevanja vključevanja v vse oblike vseživljenjskega učenja, kot najučinkovitejšega dolgoročnega instrumenta za zmanjševanje brezposelnosti, dviga izobrazbene ravni posameznika ter zagotavljanja ravnovesja med izobraževalno ponudbo in potrebami trga dela ter gospodarstva. Ta cilj izvaja Ministrstvo za delo, družino in socialne

²⁴ ARNES- Akademska in raziskovalna mreža Slovenije.

zadeve, kot posredniško telo in Zavod RS za zaposlovanje ter Ministrstvo za šolstvo in šport, kot končna upravičenca.

Tabela 15: Realizacija 2. prednostne naloge

2. prednostna naloga	Ciljna vrednost 2004–2006	Realizacija 2004
Delež udeležencev, ki je uspešno dokončal aktivnost	85 %	41 %*
Bruto število delovnih mest, ustvarjenih v FTE	1.500	1.319
Število udeležencev	42.400	19.529 (46 % celotnega obdobja)
- od tega žensk	21.200	7.134**
Število podprtih podjetij	220	1.262
Število projektov***	300	173

Opombe: * Podatek ni dokončen, ker je za vrsto programov obdobje upravičenih stroškov še leto 2005, torej programi še niso zaključeni.

** Podatek je brez števila vključenih žensk v ukrepu 2.3.

*** Projekt je vsak posamezen izbran projekt na javnem razpisu.

Vir: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporocilo_29_7_2005.zip].

V letu 2004 so bili dani vsi pogoji za začetek izvajanja ukrepov/instrumentov v okviru 2. prednostne naloge. Ukrepi so bili v skladu s Programskim dopolnilom in Izvedbeno strukturo posameznega ukrepa usmerjeni v preventivne ukrepe in ukrepe aktivacije težje zaposljivih oseb, oseb, ki jim grozi socialna izključenost in zaposlenih, ki želijo povečati svojo usposobljenost na delovnem mestu in prilagodljivost (Letno poročilo, 2004, str. 64).

Tabela 16: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 2. prednostne naloge

	Razpoložljiva sredstva (v 000 SIT)*	Dodeljena sredstva (v 000 SIT)**	Delež dod. sred. glede na razpoložljiva sredstva (%)	Delež sredstev EU glede na dod. sredstva (%)	Št. sofinanciranih projektov
Skupaj Ukrep 2.1.	7.012.451	1.346.821	19,21	75	4
Skupaj Ukrep 2.2.	2.337.489	259.731	11,11	75	3
Skupaj Ukrep 2.3.	7.012.245	2.265.910	32,2	75	17
Skupaj Ukrep 2.4.	7.012.453	1.202.620	17,15	75	4
SKUPAJ	23.374.638	5.075.082	19,92	75	28

Opombe:

* Razpoložljiva sredstva so prevzete obveznosti v skladu z EPD.

** Dodeljena sredstva so zneski, potrjeni na Programskem svetu.

Vir: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

V letu 2004 so se v ukrepu 2.1. izvajali 4 instrumenti²⁵: Programi institucionalnega usposabljanja, katerega odobrena vrednost je bila 400.058.000 SIT; Usposabljanje na delovnem mestu in integrirani programi usposabljanja, katerega odobrena vrednost je bila 479.704.000 SIT, Formalno izobraževanje, katerega odobrena vrednost je bila 317.059.000 SIT²⁶ in Nacionalne poklicne kvalifikacije, katerega odobrena vrednost je bila 150.000.000 SIT²⁷ za leto 2004. Posamezen instrument v sklopu ukrepa predstavlja projekt. Prva dva projekta/programa sta potekala letno, druga dva potekata za čas šolskega leta. V letu 2004 je bilo odobrenih sredstev v višini 1.346.821.000 SIT.²⁸

V Ukrepu 2.2. so se izvajali trije instrumenti²⁹ (projekti): Pot do vključenosti, katerega odobrena vrednost je bila 28.327.000 SIT³⁰; Programi delovne vključenosti invalidov, katerega odobrena vrednost je bila 211.404.000 SIT in Spodbujanje prehajanja osebnega dopolnilnega dela v redne oblike zaposlovanja, katerega odobrena vrednost je bila 20.000.000 SIT za leto 2004. Prvi instrument poteka za čas šolskega leta, drugi je potekal letno, tretji instrument pa se je v letu 2004 testiral in razvijal, glede na rezultate testiranja pa se je

²⁵ Zaradi narave instrumentov ESS, so ti agregacija z vidika »posameznika« - operacije, zato instrument predstavlja raven projekta. Vključena oseba ali »izvedeni projekt« pa je iz tega vidika raven podprojekta oz. operacije.

²⁶ Za šolsko leto 2004/2005 je znesek odobrenih sredstev 1.375.099.000 SIT

²⁷ Za šolsko leto 2004/2005 je znesek odobrenih sredstev 411.043.000 SIT

²⁸ Za vse štiri programe so bila odobrena sredstva v višini 2.666.904.000 SIT.

²⁹ Zaradi narave instrumentov ESS so ti agregacija z vidika »posameznika« - operacije, zato instrument predstavlja raven projekta. Vključena oseba ali »izvedbeni projekt« pa je iz tega vidika raven podprojekta oz. operacije.

³⁰ Za šolsko leto 2004/2005 je znesek odobrenih sredstev 104.435.000 SIT.

izkazalo, da program iz različnih razlogov ni uresničljiv, zato se v letu 2004 ni izvajal. V letu 2004 je bilo odobrenih sredstev v višini 259.731.000 SIT³¹. Instrumenti ne vsebujejo državne pomoči.

Aktivnosti Ukrepa 2.3. Vseživljenjsko učenje s ciljno naravnanimi projekti izobraževanja in usposabljanja so nadgrajevale aktivnosti, ki jih je Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport izvajalo v okviru ESRR, ukrep 1.4. (Športna turistična infrastruktura, IKT infrastruktura v podporo delovanju lokalnih/regionalnih centrov vseživljenjskega učenja). Po delitvi ministrstev jeseni 2004 izvaja ta ukrep Ministrstvo za šolstvo in šport z izjemo podaktivnosti Prenova visokošolskih programov, s katero upravlja MVTZ na osnovi sporazuma med MVTZ in MŠŠ. Instrumenti ne vsebujejo državne pomoči.

V sklopu Ukrepa 2.4. so se izvajali štirje instrumenti (projekti)³²: kot program Sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetništva, katerega odobrena vrednost je bila 565.128.000 SIT; javni razpis Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, kjer sta se izvajala dva sklopa, in sicer za podjetja iz sektorjev v preoblikovanju je bilo odobrenih 170.549.000 SIT in za podjetja v perspektivnih sektorjih s hitro stopnjo rasti 167.492.000 SIT in javni razpis Lokalni zaposlitveni programi, katerega odobrena vrednost je bila 299.451.000 SIT. Ukrep 2.4. v celoti predstavlja državno pomoč, zato so se podaktivnosti izvajale v skladu s sprejeto shemo državnih pomoči za področje zaposlovanja in področje usposabljanja.

Razlike glede brezposelnosti med slovenskimi regijami so sorazmerno velike, zato so cilji na področju razvoja človeških virov in zaposlovanja usmerjeni v krepitev sodelovanja na regionalni in lokalni ravni pri zmanjševanju brezposelnosti, spodbujanju zaposlovanja, izboljšanju delovanja trga dela in spodbujanju razvoja lokalnih gospodarstev.

Razlogi za manjši obseg črpanja sredstev so bili prepozno objavljeni razpisi, prepozno sklenjene pogodbe zaradi nedorečenosti postopkov porabe sredstev, stroga administrativna pravila poslovanja s sredstvi strukturnih skladov, odstopi od pogodb, zapora možnosti porabe sredstev pred koncem proračunskega leta 2004 ter dejstvo, da se je sistem vzpostavljajal na novo, kar je dodatno oviralo uresničevanje pogodbenih obveznosti izvajalcev.

Po pregledu zahtevkov za povračilo, prejetih v letu 2004 ugotavljamo, da so bili posredovani štirje zahtevki. Od tega dva na MDDSZ, kot nosilca proračunske postavke in dva na MŠŠ, kot nosilca proračunske postavke. Vsi zahtevki so bili posredovani po preteku določenega roka in prav tako so bili vsi nepopolni in nepravilni. Skupni znesek za povračilo iz naslova sredstev EU je znašal 53.872.539,68 SIT. Tudi tu se je pojavljal problem pri kadrovskem potencialu.

³¹ Za vse tri programe so bila odobrena sredstva v višini 335.839.000 SIT.

³² Zaradi narave instrumentov ESS so ti agregacija z vidika »posameznika« - operacije, zato instrument predstavlja raven projekta. Vključena oseba ali »izvedbeni projekt« pa je iz tega vidika raven podprojekta oz. operacije.

5.1.3. *Pridobljena sredstva 3. prednostne naloge: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva*

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je skupaj z Agencijo za kmetijske trge in razvoj podeželja v okviru 3. prednostne naloge EPD objavilo sedem razpisov v skupni vrednosti 2.540.417.826 SIT. Odobrenih sredstev je bilo v višini 2.296.818.000 SIT.

Tabela 17: Razpoložljiva in dodeljena sredstva 3. prednostne naloge

	Razpoložljiva sredstva (v 000 SIT)*	Dodeljena sredstva (v 000 SIT)**	Delež dodeljenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva (%)	Delež sredstev EU glede na dodeljena sredstva (%)	Število sofinanciranih projektov
Skupaj Ukrep 3.1.	3.979.544	890.820	22,38	50	10
Skupaj Ukrep 3.2.	3.411.038	787.048	23,07	50	1
Skupaj Ukrep 3.3.	2.274.026	435.612	19,15	50	1
Skupaj Ukrep 3.4.	1.137.010	110.392	9,41	50	1
Skupaj Ukrep 3.5.	568.504	36.550	6,42	50	1
Skupaj Ukrep 3.6.	286.400	14.661	5,11	75	1
Skupaj Ukrep 3.7.	286.400	21.735	7,58	75	1
SKUPAJ	11.942.922	2.296.818	13,30	57,14	16

Opombe:

* Razpoložljiva sredstva so prevzete obveznosti v skladu z EPD.

** Dodeljena sredstva so zneski, ki jih odobri predstojnik končnega upravičenca po zaključku instrumenta in s katerimi so lahko seznanjeni člani Programskega sveta.

Vir: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

V okviru Ukrepa 3.1. je MKGP, AKTRP objavil v letu 2004 razpis v skupni vrednosti 921.522.826 SIT, katerega končni prejemniki so bile pravne in fizične osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v RS, ki so registrirane za živilsko predelovalno dejavnost. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 890.819.622 SIT.

V okviru Ukrepa 3.2. je MKGP, AKTRP za leto 2004 razpisalo sredstva v višini 789.880.000 SIT. Končni prejemniki so kmetijska gospodarstva, ki opravljajo kmetijske dejavnosti v RS v skladu z načeli dobre kmetijske prakse. Skupna vrednost odobrenih sredstev je znašala 787.048.879 SIT.

Z javnim razpisom KMGP, AKTRP je bilo v okviru Ukrepa 3.3. razpisanih 526.584.000 SIT. Končni prejemniki so bili: kmetije, združenja kmetov in gospodarske družbe, registrirane za opravljanje dopolnilnih in dodatnih dejavnosti. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 435.611.832 SIT.

V okviru Ukrepa 3.4. so bila razpisana sredstva v višini 113.699.000 SIT s strani MKGP, AKTRP za leto 2004. Končni prejemniki so bili zasebni lastniki gozdov, njihova združenja in zakupniki zasebnih gozdov. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 110.391.543 SIT.

MKGP, AKTRP sta za Ukrep 3.5. razpisala za leto 2004 sredstva v višini 131.398.000 SIT. Končni upravičenci razpisa so bile fizične in pravne osebe s prebivališčem ali sedežem v RS, ki so vključene v sisteme zaščite posebnih kakovostnih kmetijskih pridelkov in živil v skladu z zakonodajo EU. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 36.550.377 SIT.

V okviru Ukrepa 3.6. je MKGP, AKTRP razpisalo za leto 2004 sredstva v višini 28.667.000 SIT. Končni prejemniki so bile zasebne ali pravne osebe s prebivališčem ali sedežem v RS in registrirane za dejavnost morskega ribolova. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 14.660.962 SIT.

Za Ukrep 3.7. je MKGP, AKTRP razpisalo za leto 2004 sredstva v višini 28.667.000 SIT. Končni prejemniki so bila ribogojna podjetja, ki so fizične ali pravne osebe s prebivališčem ali sedežem v RS. Skupna vrednost odobrenih sredstev je bila 21.734.198 SIT.

Razlogi za manjši obseg črpanja denarja obsegajo različna področja, in sicer administrativno zapletene postopke, zahtevne vloge in zelo obširne razpisne dokumentacije, zahtevno vsebinsko poznavanje področja, prispetje nepopolnih vlog, dolge postopke pridobivanja vseh potrebnih soglasij, neustrezne vloge zaradi neprimerne časa objave razpisa, pozna objava razpisov in do izpada plačil je prišlo tudi zaradi odločitve vlagateljev, da bodo sredstva črpali šele leta 2005 in 2006.

5.1.4. Pridobljena sredstva 4. prednostne naloge: Tehnična pomoč

V letu 2004 so projekte tehnične pomoči – komponenta ESRR predložili v potrditev organu upravljanja vsi končni upravičenci za sredstva tehnične pomoči. Ta jih je potrdil vsem končnim upravičencem. Odobrene pravice za prevzem obveznosti ukrepa za obdobje 2004–2006 znašajo 1.132.421.316 SIT. S projekti je bilo vezanih 36,7 % teh sredstev.

Aktivnosti tehnične pomoči v okviru ESS so se začela izvajati v letu 2005, kajti v letu 2004 so na posredniškem telesu za ESS in obeh končnih upravičencih za 2. prednostno nalogo potekali Twinning projekti še v okviru sredstev predpristopne pomoči (program Phare).

5.2. Analiza doseženih rezultatov po posameznih regijah

Stopnja razvitosti regij v Sloveniji je različna. Čim manjša je regija, tem večje razlike se kažejo. Dejstvo je, da medregionalne razlike obstajajo in so manjše kot v nekaterih državah članicah EU. K temu je pripomogla tudi regionalna politika Slovenije, ki upošteva različne stopnje razvitosti regij pri dodeljevanju regionalnih spodbud. Območja so razdeljena po stopnji prednosti. Višja stopnja prednosti je določena na osnovi indeksa razvojne ogroženosti³³ in seznamov skupin statističnih regij. V skladu z 19. členom Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. RS, št. 66/99, 83/03) so prednostne regije tiste, ki po vrednosti bruto domačega proizvoda na prebivalca ali stopnje brezposelnosti za več kot 20 odstotkov negativno odstopajo od državnega povprečja. Te regije so naslednje: po višini BDP/prebivalca je to pomurska regija, po stopnji brezposelnosti so to Pomurska, Podravska in Zasavska regija. Za končni seznam prednostnih regij se upoštevajo 19. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in indeks razvojne ogroženosti, Uredba o pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 110/04) ter Navodila o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj. Tako se v seznam A uvrščajo Pomurska, Podravska, Spodnjeposavska in Zasavska regija. V seznam B so uvrščene Savinjska, Jugovzhodna, Notranjsko-kraška in Koroška regija. V seznamu C sta Gorenjska in Goriška regija. V seznamu D pa sta Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija (Pečar, 2001, str. 68–71).

Uresničevanje uravnovešenega regionalnega razvoja predstavlja v okviru EPD enega od osrednjih ciljev. Vendar pa podatki kažejo, da se ta cilj ne uresničuje, kajti potrebno je upoštevati, da Slovenija nastopa kot »ena regija« in se na razpise lahko prijavijo prijavitelji iz

³³ Indeks razvojne ogroženosti in liste A, B, C in D so sestavni del Strategije regionalnega razvoja Slovenije. Metodologije za njihov izračun so oblikovali strokovnjaki iz Urada za makroekonomske analize in razvoj, Agencije RS za regionalni razvoj in Ministrstva za gospodarstvo, Področje za regionalni razvoj.

vse Slovenije – vseh regij. Določene regije imajo boljši kadrovski potencial, več pripravljenih projektov in boljše možnosti sofinanciranja. Pregled po posameznih ukrepih kaže, da se cilj notranje kohezije ne uresničuje v primeru prve in tretje prednostne naloge, medtem ko se v primeru tretje prednostne naloge uresničuje. Zaradi strukture že dodeljenih sredstev je problem nedoseganja cilja relativno največji pri prvi prednostni nalogi, ki po teži predstavlja kar 52 odstotkov vseh dodeljenih pravic prevzema obveznosti določenih v EPD. Pri doseganju cilja notranje kohezije so potrebni korektivni ukrepi.

Tabela 18: Obseg dodeljenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije in nacionalne udeležbe po skupinah regij za vse tri prednostne naloge, vključno z neopredeljeno

	SKUPAJ	REGIJE A	REGIJE B	REGIJE C	REGIJE D	REGIJE A + B	REGIJE C + D	Neopredeljeno
Sredstva dodeljena s strani EU (v 000 SIT)	21.541.023	7.225.279	3.722.006	5.347.625	9.354.948	9.354.948	9.069.631	3.116.444
Sredstva slovenske udeležbe (v 000 SIT)	8.694.410	2.782.990	1.035.855	1.396.804	2.038.343	3.818.845	3.435.148	1.440.417
Skupaj	30.235.433	10.008.270	3.165.524	5.118.810	7.385.968	13.173.793	12.504.779	4.556.861

Opomba: Neopredeljeno – sredstva ukrepa 1.3., 2.3. in delno 2.4., ki jih ni mogoče razdeliti po regijah.

Sredstva dodeljena s strani EU – vključuje namenska sredstva strukturnih skladov dodeljenih s strani EU.

Sredstva slovenske udeležbe – sredstva, ki jih mora Slovenija zagotoviti, da lahko črpa sredstva strukturnih skladov (sredstva proračuna RS ter upravičeni del lokalne udeležbe).

Pri sredstvih ukrepa 2.4. so upoštevana angažirana sredstva. Sredstva ukrepa 3.4. so prikazana glede na lokacijo vlagatelja.

Vir podatkov: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

Tabela 19: Struktura dodeljenih sredstev strukturnih skladov Evropske unije in nacionalne udeležbe po skupinah regij za vse tri prednostne naloge, vključno z neopredeljeno

	SKUPAJ	REGIJE A	REGIJE B	REGIJE C	REGIJE D	REGIJE A + B	REGIJE C + D	Neopre- deljeno
Sredstva, dodeljena s strani EU (v %)	100,0	33,5	9,9	17,3	24,8	43,4	42,1	14,5
Sredstva slovenske udeležbe (v %)	100,0	32,0	11,9	16,1	23,4	43,9	39,5	16,6
Skupaj	100,0	33,1	10,5	16,9	24,4	43,6	41,4	15,1

Opomba: Neopredeljeno – sredstva ukrepa 1.3., 2.3. in delno 2.4., ki jih ni mogoče razdeliti po regijah.

Sredstva dodeljena s strani EU – vključuje namenska sredstva strukturnih skladov dodeljenih s strani EU.

Sredstva slovenske udeležbe – sredstva, ki jih mora Slovenija zagotoviti, da lahko črpa sredstva strukturnih skladov (sredstva proračuna RS ter upravičeni del lokalne udeležbe).

Pri sredstvih ukrepa 2.4. so upoštevana angažirana sredstva. Sredstva ukrepa 3.4. so prikazana glede na lokacijo vlagatelja.

Vir podatkov: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

Tabela 20: Obseg dodeljenih sredstev na prebivalca po skupinah regij za 1., 2. in 3. prednostno nalogo

NA PREBIVALCA V SIT				
	Št. prebivalcev	Sredstva dodeljena strani EU	Sredstva slovenske udeležbe	Skupaj
Regije A	557.842	12.952	4.989	17.941
Regije B	520.709	4.090	1.989	6.079
Regije C	317.807	11.712	4.395	16.107
Regije D	600.646	8.903	3.394	12.297
Regije A in B	1.078.551	8.674	3.541	12.214
Regije C in D	918.453	9.875	3.740	13.615
Skupaj regije	1.997.004	9.226	3.632	12.859

Vir podatkov: Letno poročilo 2004 o izvajanju EPD [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporočilo_29_7_2005.zip].

Z namenom zagotovitve regionalnega kriterija pri izboru projektov je bilo pripravljeno Navodilo za upoštevanje regionalnega kriterija pri izvajanju EPD 2004–2006, v katerem je med drugim določeno, da posredniška telesa v predlogu izvedbene strukture ukrepov določijo tudi način zagotavljanja regionalnega kriterija. Do sedaj razpoložljivi podatki (Letno poročilo, 2005, str. 118), ki so jih posredovala posredniška telesa, kažejo, da se cilj ne uresničuje. Če od vseh sredstev odštejemo 15 % sredstev, ki jim ni bilo mogoče določiti regionalne lokacije, je bilo v regijah A in B, ki najbolj zaostajajo v razvoju, v letu 2004 s sklepi programskih svetov dodeljenih 51 % sredstev EU. V regijah C in D, ki so ekonomsko močnejše, je bilo porabljenih 49 % sredstev, dodeljenih s strani EU. Preračunano na prebivalca je razvojna pomoč EU v manj razvitih regijah znašala 8.674 SIT na prebivalca, v bolj razvitih pa 9.875 SIT na prebivalca. Najnižje so bile spodbude v regijah B (Savinjski, Koroški, Dolenjski in Notranjsko-kraški), ki jim je bilo v povprečju dodeljenih le 4.090 SIT na prebivalca. Glede na zastavljene cilje in strategije regionalnega razvoja Slovenije, da naj bi se slovenske regije z najnižjim dohodkom na prebivalca in seveda najmanj razvite regije razvijale in dosegale enako gospodarsko rast in povprečje z ostalimi razvitimi regijami Slovenije, ugotovimo, da sredstva strukturnih skladov Evropske unije niso pripomogla k uresničevanju tega cilja. Regije A in B, so dosegle na prebivalca 12.214 tolarjev, medtem ko so regije C in D (najbolj razvite) dosegle 13.615 tolarjev na prebivalca. Med dodeljenimi sredstvi v regijah A in B ter regijah C in D ni velike razlike. Razvite regije bile so deležne enake strukturne pomoči kot manj razvite regije. Ugotavljamo, da se zastavljeni cilji regionalnega razvoja in doseganja enakega gospodarskega in socialnega razvoja v letu 2004 niso uresničili. Razvite regije Slovenije se še vedno razvijajo hitreje kot nerazvite regije, kar je razvidno iz zgornjih tabel.

5.3. Problemi in absorpcijska sposobnost

Slovenija je z letom 2004 začela črpati pridobljena sredstva iz strukturnih skladov za programsko obdobje 2004–2006. Po ocenah evropskih ekspertov, ki trdijo, da nobena nova članica EU ne bo izkoristila vseh pridobljenih sredstev, naj bi Slovenija porabila le 47 odstotkov vseh sredstev. Razpisi za strukturne sklade so zahtevni in kot pravi Ilić, direktor ITEO Svetovanje, se mnoga podjetja zaletijo v razpise, ne da bi se predhodno primerno pripravila za projekte. Dodaja, da je ključnega pomena to, da je potrebno imeti dobre projekte. Po dosedanjih izkušnjah so prišli do koristnih ugotovitev o napakah, ki jih podjetja delajo pri prijavi na razpise (Ilić, 2004, str. 1–2):

1. Nekakovostno pripravljene projekti

Gre predvsem za nerazumevanje osnov pridobivanja denarja iz strukturnih skladov. Pred prijavo samega projekta se je potrebno vprašati, ali gremo v projekt tudi brez denarja iz

strukturnih skladov. Če je odgovor pritrđen in podjetja verjamejo vanj, je takšen projekt zrel za razpis. Podjetjem, ki se prijavijo na razpis le zaradi denarja, taki projekti ne bodo nikdar uspeli. Projekti morajo imeti jasne in merljive cilje, časovni načrt ter seveda finančne vire za njihovo uresničitev, kar pa lahko zagotovijo le resni projekti.

2. Pomanjkljiva obvezna dokumentacija

Pri pripravi projektov se pogosto določene zadeve spregledajo. Pri dokumentaciji sta kritična zlasti dva dokumenta, ki ne smeta biti pomanjkljiva. Eden je veljavno gradbeno dovoljenje, ki kaže na resnost projekta. Rok za pridobitev tega dokumenta pa se lahko razlikuje, kajti neke se dobi sorazmerno hitro, drugod pa ga je potrebno čakati mesece. Velja še opomniti, da investicija potrebuje gradbeno dovoljenje, njena izvedba pa se ne sme pričeti pred oddajo prijave. Zaradi pričetka gradbenih del pred prijavo so nekateri projekti izpadli iz kroga potencialnih prijaviteljev. Potrebno je upoštevati razpisne pogoje. Drug tak dokument je investicijski program, ki pa je mnogokrat pomanjkljiv in vsebinsko neusklajen. Potrebno se je zavedati, da je investicijski program ključni dokument za pripravo kakovostnega projekta.

3. Obvladovanje projektnega vodenja

Vodenje je pogost problem v projektu, v katerem sodeluje več partnerjev. Projekt mora biti sistematično voden, da se doseže zastavljeni cilj. Oseba, ki vodi projekt, mora vzbujati zaupanje pri vseh partnerjih. Ključnega pomena je premagovanje osebnih interesov v korist iskanja podobnih interesov in partnerskega sodelovanja. Obvladovanje projektnega vodenja je pomembno zaradi združevanja več manjših partnerjev in krepitev sodelovanja. Vendar pa zaradi številčnosti nastanejo težave pri organizaciji, kajti osredotočenje na izpolnjevanje in iskanje obrazcev do oddaje prijav pogosto zasenči organizacijo in izvajanje projektov. Evropa pa rada podpira velike in celostne multiorganizacijske projekte, ki bi z multiplikativnimi učinki spodbudili razvoj manjših podjetniških idej.

Organ upravljanja je v letu 2004 izvedel analizo na področju kadrovske pokritosti in potreb po usposabljanju zaposlenih v institucijah, vključenih v izvajanje aktivnosti na področju strukturnih skladov. Ugotovitve, ki izhajajo iz te analize so naslednje: na Uradu RS za nadzor proračuna in na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve bo potrebno kadrovsko okrepiti službe, ki se bodo ukvarjale z izvajanjem EPD in bo tako povečana administrativna usposobljenost. Tudi funkcija izvajanja kontrol namenskosti in upravičenosti izdatkov, sofinanciranih s strani proračuna EU je pri vseh nosilcih proračunskih postavk slabo zastopana in predstavlja ozko grlo pri pripravi zahtevkov za povračilo s strani ministrstev in tveganje za počasno izstavljanje zahtevkov za plačilo Evropski komisiji. Nujno je, da ministrstva, vključena v izvajanje strukturnih skladov, izvedejo že sprejete zaposlitvene načrte, okrepijo ključne funkcije predvsem na področju kontrol in pri tem maksimizirajo

možnosti, ki jih omogoča tehnična pomoč Enotnega programskega dokumenta (Letno poročilo, 2005, str. 10).

V zadnjih nekaj mesecih se pojavljajo vse pogostejša vprašanja o absorpcijski sposobnosti Republike Slovenije, glede črpanja sredstev strukturnih skladov. Slovenija mora najprej sama zagotoviti sredstva za financiranje projektov in šele nato so ji lahko sredstva iz bruseljske blagajne povrnjena pod nadzorom. Žal pa se tu pojavljajo določene težave, ki so prisotne pri vseh novih članicah EU, kajti stopnja črpanja se giblje od nič do dva odstotka. Med novimi članicami EU je najbolj uspešna Estonija s približno petodstotno stopnjo črpanja evropskih sredstev. Tako je bila narejena analiza absorpcijske sposobnosti Slovenije, ki je prikazana v spodnji tabeli. Izvor težav absorpcijske sposobnosti ne moremo opredeliti, kajti opravljanje imamo s širokim naborom dejavnikov. V tabeli je prikazana trenutna ocena absorpcijske sposobnosti in prav tako srednjeročni trend absorpcijske sposobnosti Slovenije.

Tabela 21: Ocena zdajšnje in trendne³⁴ srednjeročne absorpcijske sposobnosti Slovenije

	Zdajšnja (2005–2006)	Trendna srednjeročna (od 2007)
REALNA ABSORPCIJSKA SPOSOBNOST		
Obstoj realnih potreb po naložbah	Dobra	Dobra
Razpoložljivost produkcijskih faktorjev	Srednja	Slaba
FINANČNA ABSORPCIJSKA SPOSOBNOST		
Sofinanciranje – prejemniki	Srednja	Srednja
Sofinanciranje – država	Srednja	Slaba
PROGRAMSKA/PROJEKTNA/ABSORPCIJSKA SPOSOBNOST		
Ustreznost strategij in programskih osnov	Dobra	Srednja
Ustreznost izvedbenih instrumentov	Srednja	Srednja
Pripravljenost projektne dokumentacije	Slaba	Slaba
ADMINISTRATIVNA ABSORPCIJSKA SPOSOBNOST		
Zmogljivost prijaviteljev za pripravo in izvedbo	Srednja	Srednja
Zmogljivost državne administracije	Slaba	Slaba

Vir: Mrak, Wostner, 2005, str. 7.

Realna absorpcijska sposobnost ima dva vidika. Prvi vidik se nanaša na realne potrebe države, drugi vidik pa na razpoložljivost produkcijskih faktorjev za identifikacijo, organizacijo in

³⁴ Ocena trendne srednjeročne absorpcijske sposobnosti temelji na predpostavki trendnega scenarija oziroma na predpostavki, da v državi ne bomo izvedli resnih izboljšav posameznih vidikov absorpcijske sposobnosti.

izvedbo projektov in programov. Pri obeh vidikih pa niso potrebna le finančna sredstva, temveč morajo biti na voljo tudi kadri, ustrezen institucionalni okvir in prostorski pogoji.

Glede realnih potreb se Slovenije ukvarja z velikimi in zahtevnimi investicijskimi projekti, ki se bodo nadaljevali še v naslednji finančni perspektivi do leta 2013. Slovenija ne bo mogla doseči svojih ambicioznih ciljev, če ne bo spremembe ekonomske politike spremljal tudi povečan obseg investicij. Večji problem se pojavlja pri razpoložljivih produkcijskih faktorjih, zlasti pri zagotavljanju ustreznih usposobljenih človeških virov in pri pridobivanju prostora. V finančni perspektivi do leta 2006 ti dve omejitvi še ne bosta tako očitni. Po letu 2006 pa lahko postane resna ovira, ko bodo na razpolago večja razpoložljiva sredstva (Finance, 2005, str. 7).

Finančna absorpcijska sposobnost. Sofinanciranje projektov mora biti zagotovljeno iz dveh virov: od prejemnika sredstev in iz evropskih sredstev, pri katerih moramo dodati tudi javni sektor, praviloma državni proračun. Pri tem se prejemniki sredstev ukvarjajo z likvidnostnimi težavami za tisti del stroškov, ki se kasneje povrne z evropskim in javnim sofinanciranjem. Nekaterim večjim in srednjim podjetjem zagotavljanje likvidnostnih sredstev ne predstavlja pomembnejše težave, je pa lahko resna težava za nekatera srednja predvsem pa majhna podjetja in obrtnike. Tudi občine se srečujejo s podobnimi težavami.

Država pa se ubada s precejšnjimi težavami s finančno absorpcijo. Čeprav država ni imela večjih težav z zagotavljanjem prostora za sredstva tekoče finančne perspektive niti srednjeročno niti v letnih proračunih 2004 in 2005 in čeprav je srednjeročno iz strukturnih skladov predvidena še večja dinamika črpanja, pa se ugotavlja, da je bil lansko leto 35-odstotni zaostanek izplačil in da se pojavljajo nekatere težave pri zagotavljanju virov financiranja. Nastajanje zaostankov je povezano tudi z izvajanjem proračuna, ki bi moral dajati prednost evropskim projektom, predvsem pa nagrajevati programe in instrumente, ki se uspešno uresničujejo. Posebno skrb zbuja srednjeročna finančna absorpcijska sposobnost države, kajti v proračunu je potrebno povečati prostor za kohezijske programe v letih 2006–2009 kar dvainpolkrat, kar pomeni nujnost prestrukturiranja proračuna (Finance, 2005, str. 7).

Programska/projektna absorpcijska sposobnost. Država mora določiti prednostne naloge po posameznih področjih, kar izrazi v strateških in izvedbenih programih na nacionalni ravni ter na ravni EU. Pripraviti mora ustrezne in pregledne izvedbene instrumente ter zagotoviti, da se za izbrane projekte pripravi ustrezna projektna dokumentacija. Pri določanju prednostnih programskih nalog ni večjih težav, saj se pojavijo pri konkretnih izvedbenih instrumentih, zahtevani prijavi in drugi dokumentaciji, še posebno pa glede obveščenosti možnih prijaviteljev o možnostih financiranja. Velike težave se pojavljajo s kakovostjo in pravočasno pripravo projektne dokumentacije, kar je posledica slabega načrtovanja oziroma neusposobljenosti za izvedbo naročil pri zunanjih izvajalcih. V naslednji finančni perspektivi je potrebno temu posvetiti večjo pozornost, za kar je potrebno pravočasno pripraviti državni

razvojni program z opredelitvijo konkretnih investicijskih prednostnih nalog s potrebnimi kadrovskimi, institucionalnimi in finančnimi pogoji (Finance, 2005, str. 7).

Administrativna absorpcijska sposobnost je zdaj vsekakor glavna slabost za črpanje kohezijskih sredstev, pri tem pa je treba ločiti med pripravljenostjo prijaviteljev in državne administracije. Prijavitelji so se dobro izkazali in to ne glede na obseg birokracije. Glavna težava je povezana z administrativno usposobljenostjo državne uprave. Treba bo graditi na kadrih, jih po potrebi okrepiti, predvsem pa vzpostaviti kulturo sodelovanja med posamezniki in med institucijami. Potrebno bo zagotoviti operativno reševanje problemov (Finance, 2005, str. 7).

5.4. Vidiki regionalnega razvoja v prihodnosti

Za Slovenijo je bila narejena okvirna simulacija (IER, 2003) vpliva dodeljenih sredstev skladov EU in kaže šibke narodnogospodarske učinke, kar glede na višino odmerjenih sredstev tudi ni presenetljivo. Tako naj bi se po nekaterih ocenah rast BDP, kot posledica vstopa Slovenije v EU, povišala za 0,5 do 1,05 odstotne točke, od tega le za sedem odstotkov zaradi sredstev strukturnih skladov. Skladi EU naj bi tudi omogočili odprtje približno štiri tisoč neto delovnih mest. Seveda pa ne gre zanemariti dolgoročnih (ponudbenih) učinkov sredstev skladov, ki se kažejo predvsem v večji konkurenčnosti podjetij, višji stopnji izobraženosti delovne sile in v možnosti uporabe zgrajene infrastrukture (na primer transportne in okoljske) (Finance, 2004, str. 8).

Aristovnik in Kešeljević ugotavljata, da sredstva strukturnih skladov EU kratkoročno zagotovo ne bodo imela pomembnega vpliva na gospodarsko rast Slovenije. Skupna kohezijska sredstva EU, skupaj s sredstvi sofinanciranja, pomenijo namreč le dobra dva odstotka vseh predvidenih naložb v Sloveniji. Kljub temu so izkušnje kohezijskih držav EU pokazale, da so lahko sredstva EU pomemben dolgoročni dejavnik gospodarskega razvoja. Zato mora Slovenija v celoti izkoristiti dodeljena sredstva v tako imenovanem prehodnem obdobju od 2004 do 2006 in se dobro pripraviti na polnopravno vključitev v celotno programsko obdobje od 2007 do 2013.

Poročilo o razvoju je poročalo o zmanjšanju regionalnih razlik, ki naj bi, kot eno od področij s pozitivnimi trendi prepoznalo skladen regionalni razvoj. Ugotavljamo, da dosega največje vrednosti osrednjeslovenska regija, razlike v BDP na prebivalca pa so se v obdobju od leta 1999 do leta 2002 po regijah nekoliko povečale in to po sprejetju zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Iz tega izhaja, da razvite regije v Sloveniji rastejo hitreje od manj razvitih. Strukturna sredstva so bila odobrena tistim prijaviteljem projektov, ki so finančno okrepljeni in lahko zagotavljajo lastna sredstva za financiranja projekta. Prav tako so

bila sredstva dodeljena že razvitim in dobro situiranim podjetjem, ki so finančno sposobna izvesti projekte, kar ne bo imelo vpliva na večji regionalni razvoj ob koncu programskega obdobja 2004–2006. Problemi, ki se pojavljajo pri črpanju sredstev po mnenju Levičarja, so nezadostno komuniciranje med ministrstvi in končnimi upravičenci strukturnih sredstev, posebej pomembno pa je nezadostno komuniciranje med ministrstvi in Brusljem, kar bo potrebno v prihodnje pri zagotavljanju sredstev iz strukturnih skladov izboljšati.

Poglavitni izzivi in nevarnosti do leta 2006 so vsekakor povezani s sposobnostjo pravočasne in kakovostne porabe razpoložljivih sredstev, ki jih bodo tudi uspešno povrnili iz Bruslja (BV, 2004, str. 105–107). Razprava o uspešnosti črpanja pa ima pravzaprav dve dimenziji. Prvič, ali bodo sredstva sploh porabljena oz. izčrpana in drugič, ali bo dinamika črpanja sredstev dovolj hitra z njenega razvojnega, predvsem pa javno in plačilnobilančnega stališča. Neposredna primerjava s Slovenijo, ob upoštevanju razlike v trajanju programskega obdobja, kaže, da znaša primerljiva predvidena višina črpanja za Slovenijo 9,4 oz. 19,5 %. Vrednosti sta nekoliko pod povprečjem uspešnosti držav članic, kar potrjuje trditve Komisije. Evropska komisija označuje obdobje 2004–2006 pogosto kot nekakšno uvajalno obdobje držav novih članic v kohezijsko politiko EU. Če si Slovenije resnično želi doseči svoj strateški cilj, to je zmanjšanje razvojnih razlik za povprečjem EU, potem si lagodnost v spodbujanju razvoja še toliko težje privoščijo, saj je v sodobnem svetu vsako izgubljeno leto vredno vedno več. Ne glede na napoved, da do leta 2006 ne moremo pričakovati vidnejših makroekonomskih rezultatov, bi si morali prizadevati, da se s temi sredstvi vzpostavijo čim boljši pogoji na ponudbeni strani, ki pa se bodo v hitrejši rasti produktivnosti pokazali na srednji in dolgi rok.

Kljub nekaterim pozitivnim premikom regionalnega razvoja, ne moremo mimo dejstva, da je pomemben del trendov negativnih, kar pomeni, da cilja skladnega regionalnega razvoja še nismo v celoti uresničili (Finance, 2005, str. 9). Dodaten izziv bo pomenilo prestrukturiranje delovnointenzivnih panog, ki so izrazito neenakomerno regionalno porazdeljene. Pomembno vlogo glede regionalnih trendov bodo še naprej igrale naraščajoče relativne cene in stroški v osrednjih območjih, saj je to verjetno ena močnejših spodbud za razvoj manj razvitih in obrobni regij. Še veliko naporov bo potrebnih na področju dviga izobraženosti prebivalstva. Cilj trajnostnega razvoja Slovenije bo treba uresničiti tako, da bomo zmanjševali razlike med regijami, hkrati pa čim bolj pospeševali narodnogospodarsko rast.

V letu 2004 se je Slovenija soočila s številnimi problemi glede učinkovitega črpanja sredstev strukturnih skladov Evropske unije. Po besedah ministra za lokalno samoupravo in regionalni razvoj je bila Slovenija leta 2004 najmanj uspešna država izmed novih držav članic Evropske unije pri črpanju sredstev strukturnih skladov Evropske unije. Ministrstvo si je močno prizadevalo izboljšati učinkovitost črpanja sredstev, kar se je konec leta 2005 tudi uresničilo. V letu 2005 so se izrazito intenzivirale aktivnosti pri izvajanju Enotnega programskega dokumenta, ki se odražajo pri izboljšanjem črpanju. Slovenija je v tem letu postala ena najuspešnejših držav pri črpanju sredstev strukturnih skladov Evropske unije, kar so nedavno

potrdili tudi predstavniki Evropske komisije. Evropska komisija je ocenila absorpcijo sredstev strukturnih skladov v letu 2005 kot pozitivno. Po dosedanjih podatkih naj bi bilo do konca leta 2006 porabljenih več kot 99 odstotkov razpoložljivih sredstev strukturnih skladov Evropske unije.

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko je v letu 2005 uvedla spremljanje stanja črpanja na področju strukturnih skladov na petih točkah, in sicer:

- glede na razpisana sredstva,
- glede na dodeljena sredstva na razpisih in po letnih delovnih načrtih,
- glede na podpisane pogodbe z upravičenci,
- glede na izplačana sredstva iz proračuna Republike Slovenije in
- glede na posredovane zahteve za povračilo na plačilni organ, ki predstavljajo osnovo za povračilo sredstev iz Evropske unije

Ta monitoring je pomembno prispeval k identifikaciji problemov in s tem na uvedbo ukrepov za izboljšanje črpanja sredstev strukturnih skladov v naši državi.

Konec leta 2005 so bila razpisana sredstva strukturnih skladov v višini 86 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev, skupaj vrednih 67,5 milijarde tolarjev, dodeljena pa so bila sredstva v višini 80 odstotkov. Medtem ko je bilo črpanje v smislu posredovanja zahtevkov na Evropsko komisijo še konec leta 2004 nično, je bilo konec lanskega leta komisiji posredovanih 20 odstotkov zahtevkov oziroma za 11,8 milijarde tolarjev. Medtem, ko je bilo konec leta 2004 podpisanih le 11 odstotkov pogodb, se je ta številka konec lanskega leta povzpela na 58 odstotkov. Opazno so se povečala tudi izplačana sredstva: leta 2004 jih je bilo le za sedem odstotkov, lani pa že za trideset odstotkov. Iz vsote 59 milijonov evrov za leto 2005 je Slovenija največ denarja prejela iz sklada za regionalni razvoj, in sicer 29,86 milijona evrov, sledi evropski socialni sklad z 10,1 milijona evrov, iz sklada za kmetijsko strukturno reformo je bilo prejetih 1,62 milijona evrov ter iz finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva 0,11 milijona evrov. Iz kohezijskega sklada je Slovenija prejela 17,69 milijona evrov.

Da bo Slovenija v prihodnje še pospešila črpanje evropskih sredstev in dodelila še preostalih štirinajst odstotkov razpisanih sredstev, so bili s strani vlade sprejeti finančni ukrepi za optimizacijo črpanja strukturnih skladov s prerazporeditvami in dodelitvami dodatnih pravic porabe. Črpanje sredstev strukturnih skladov Evropske unije lahko poteka do leta 2008 po pravilu $n + 2$, medtem ko je položaj na področju črpanja kohezijskih skladov specifičen, saj gre za projekten pristop. Za skladen regionalni razvoj je del sredstev iz osnove tehnične pomoči namenjen tudi za pripravo dokumentacije t.i. tretje razvojne osi in s tem bo Slovenija pripravljena pričakati prihodnjo finančno perspektivo povezave za obdobje 2007–2013. Slovenija je v prihodnji finančni perspektivi obravnavana kot ena kohezijska regija. Pogajanja so bila končana leta 2005, pri čemer so kot izhodišče služili podatki o povprečni evropski

razvitosti za obdobje 2000–2002, ko Slovenija še ni presegla 75 odstotkov evropskega povprečja razvitosti.

6. SKLEP

Regionalna politika v Sloveniji je izrednega pomena, saj je usmerjena k spodbujanju skladnejšega in enakomernega razvoja, k zmanjševanju razlik med posameznimi regijami ter krepitvi socialne in ekonomske kohezije. Njeni začetki segajo v sedemdeseta leta, ko so bili postavljeni temelji regionalne politike. Po Uredbi o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (SKTE) je Slovenija razdeljena na enajst ravni. V Evropi ima Slovenija trenutno status ene same regije, ker še ne presega 75 % povprečja EU glede razvitosti.

Evropska unija izvaja različne instrumente, da bi zmanjšala regionalne razlike med državami članicami, za kar porabi 35 % proračunskih sredstev. Za izvajanje kohezijske politike skrbijo naslednji instrumenti: Kohezijski sklad, Strukturni skladi, Evropska investicijska banka in drugi finančni instrumenti.

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004 dobila pravico polnopravne vključitve v sistem strukturne oz. kohezijske politike. S tem ima pravico do črpanja sredstev iz strukturnih skladov EU. Leta 2002 si je izpogajala skoraj 460 milijonov evrov za izpolnitev strukturnih ciljev. Sosednja Madžarska si je izpogajala 3.207 milijonov evrov in jih med vsemi novimi članicami Evropske unije tudi najbolje izkorišča. Strukturni skladi imajo natančno določene cilje, ki so temelj za razdelitev sredstev evropskega proračuna za namene strukturnih skladov v obdobju 2004–2006. V obdobju 2004–2006 spada Slovenija v cilj 1, ki zajema območja, katerih BDP na prebivalca je pod 75 % povprečja EU. Območja cilja 1 dobijo pomoč za izgradnjo infrastrukture, zaposlovanje in razvoj gospodarskega sektorja.

Strukturni skladi financirajo večletne programe, ki predstavljajo razvojno strategijo regije in temeljijo na načelih koncentracije, programiranja, partnerstva, dodatnosti, subsidiarnosti in učinkovitosti vrednotenja učinkov. Osnovni instrumenti izvajanja regionalne politike so štirje strukturni skladi: Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad (ESS), Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS) in Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva (FIUR).

Sredstva Evropskega sklada za regionalno politiko so namenjena predvsem sofinanciranju produktivnih investicij, investicij v infrastrukturo ter zdravstvo in izobraževanje. S sofinanciranjem projektov bodo doseženi naslednji cilji: dvig konkurenčnosti, zvišanje inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in proizvodov, povečanje fleksibilnosti in bolj učinkovita organizacija podjetij ter razvoj podjetništva. Evropski socialni

sklad spodbuja razvoj aktivnih politik zaposlovanja, enake možnosti za vse, ki vstopajo na trg dela, izboljšanje usposabljanja, izobraževanja in svetovanja, kot del politike vseživljenjskega učenja, usposabljanje prilagodljive delovne sile in ukrepe za izboljšanje dostopa žensk do trga dela. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad financira ukrepe razvoja podeželja in pomoči kmetom. Finančni instrument za usmerjanje razvoja ribištva spremlja skupni tržni red na področju ribištva.

Za črpanje sredstev evropskih strukturnih skladov je Slovenija skladno z zakonodajo EU pripravila enotni programski dokument (EPD) oz. Single Programming Document, ki ga je odobrila Komisija. V njem so zajete strategije in prednostne naloge za delovanje skladov. EPD vsebinsko izhaja iz državnega razvojnega programa, ki pa je izvedbeni dokument Strategije gospodarskega razvoja Slovenije. V EPD so zajeta štiri prednostna področja, na katera je usmerjena pomoč EU, in sicer so to prednostna naloga št. 1: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti; prednostna naloga št. 2: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje; prednostna naloga št. 3: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva ter prednostna naloga št. 4: Tehnična pomoč.

Delovanje strukturnih skladov v Sloveniji določa Uredba o izvajanju postopkov pri porabi sredstev strukturne politike v RS. Določene so pravice, obveznosti in naloge institucij, vključenih v izvajanje strukturnih skladov. Organ upravljanja je Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Posredniška telesa za izvajanje strukturnih skladov so Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Nosilci proračunske postavke, ki so neposredni uporabniki državnega proračuna so: Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za kulturo in Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj za tehnično pomoč. Končni upravičenec je posredni ali neposredni proračunski uporabnik. Končni prejemnik je prejemnik sredstev strukturnih skladov. Nadzorni odbor nadzira izvajanje programa EPD.

V letu 2004 Slovenija ni črpala sredstev strukturnih skladov Evropske unije v zadovoljivem obsegu. Do konca leta 2004 je bilo izbranih projektov v višini prek 30 % celotnih razpoložljivih sredstev v okviru EPD za obdobje 2004–2006. S pomočjo strukturnih sredstev so se začeli izvajati investicijski projekti na področju turizma, graditi poslovne cone, obnavljati gradovi, posodabljati letališče v Mariboru itd. V programe usposabljanja je bilo vključenih skoraj 10.000 oseb, 1100 se jih je samozaposlilo. Na področju kmetijstva so se začeli izvajati projekti na področju izboljšanja predelave in trženja kmetijskih proizvodov, investicije na kmetijah, projekti dopolnilne dejavnosti itd.

Strukturna sredstva v odstotkih v letu 2004 so bila dodeljena po prednostnih nalogah in ukrepih takole: prednostna naloga Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti za Ukrep spodbujanje razvoja inovacijskega okolja 64,3 % sredstev; za Ukrep spodbujanje razvoja turističnih destinacij 78,25 % sredstev; za Ukrep izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo 20,8 % sredstev in za Ukrep gospodarska infrastruktura in javne storitve 42,7 % sredstev. Prednostna naloga Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje za Ukrep razvoj in krepitev aktivnih politik dela 19,21 % sredstev; za Ukrep pospeševanje socialnega vključevanja 11,11 % sredstev; za Ukrep vseživljenjsko učenje 32,2 % sredstev in za Ukrep spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti 17,15 % sredstev. Prednostna naloga Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva za Ukrep izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov 22,38 % sredstev; za Ukrep naložbe v kmetijska gospodarstva 23,07 % sredstev; za Ukrep diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu 19,15 % sredstev; za Ukrep investicije v gozdove, izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov 9,41 % sredstev; za Ukrep trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov 6,42 % sredstev; za Ukrep posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov 5,11 % sredstev in za Ukrep ribogojstvo, predelava in trženja 7,58 % sredstev.

Pri črpanju sredstev so bili leta 2004 prisotni določeni problemi, kajti sredstva se niso črpala v zadostnem obsegu. Največji problem so predstavljali nekakovostno pripravljeni projekti, pri katerih je šlo predvsem za nerazumevanje osnov pridobivanja sredstev iz strukturnih skladov. Temu problemu je sledila pomanjkljiva obvezna dokumentacija, za katero so prijavitelji projekta prepozno zaprosili; šlo je predvsem za gradbena dovoljenja, ki kažejo resnost projekta in investicijske programe. Nadalje se je problem pojavljal pri neobvladovanju projektnega vodenja, kajti vodje projektov bi morali vzbujati zaupanje pri vseh projektnih partnerjih. Razlogi za manjši obseg črpanja sredstev so bili tudi prepozno objavljeni razpisi, prepozno sklenjene pogodbe zaradi nedorečenosti postopkov porabe sredstev, stroga administrativna pravila poslovanja s sredstvi strukturnih skladov, odstopi od pogodb, zapora možnosti porabe sredstev pred koncem proračunskega leta 2004 zaradi dejstva, da se je sistem vzpostavljajal na novo, kar je dodatno oviralo uresničevanje pogodbenih obveznosti izvajalcev, zahtevne vloge in zelo obširna razpisna dokumentacija, zahtevno vsebinsko poznavanje področja, prispetje nepopolnih vlog, dolgi postopki pridobivanja vseh potrebnih soglasij in neustrezne vloge zaradi neprimerne časa objave razpisa. Do izpada plačil pa je prišlo zaradi odločitve vlagateljev, da bodo sredstva črpali šele leta 2005 in 2006.

V letu 2004 so se pojavila vprašanja absorpcijske sposobnosti Slovenije glede črpanja sredstev strukturnih skladov. Realna absorpcijska sposobnost glede realnih potreb je bila dobra, kajti Slovenija se ukvarja z velikimi in zahtevnimi projekti, ki se bodo izvajali še v naslednjem programskem obdobju, manjkali pa so razpoložljivi produkcijski faktorji. Glede likvidnostnih finančnih sredstev je bila finančna absorpcijska sposobnost Slovenije srednja. Veliko prejemnikov sredstev strukturnih skladov se je ukvarjalo z likvidnostnimi težavami, zlasti za tisti del stroškov, ki so se povrnili z evropskim in javnim financiranjem. Ustreznost

strategij in programskih osnov je bila dobra, problemi so se pojavljali pri pripravi projektne dokumentacije. Kar se tiče administrativne absorpcijske sposobnosti je bila državna administracija slaba, zmogljivost prijaviteljev za pripravo in izvedbo je napredovala. V prihodnje bo potrebno graditi na kadrih in jih okrepiti. Prav tako pa bo po mnenju Levičarja za nadaljnje uspešno črpanje evropskih strukturnih sredstev potrebno izboljšati komunikacijo med ministrstvi, upravičenci in Brusljem.

Po ocenah Evropske komisije je bilo črpanje sredstev strukturnih skladov Evropske unije v letu 2005 pozitivno. Slovenija je po podatkih postala najuspešnejša država izmed novih držav članic pri črpanju sredstev strukturnih skladov Evropske unije. Medtem ko je bilo posredovanje zahtevkov na Evropsko komisijo še konec leta 2004 nično, se je leta 2005 občutno povečalo. Konec leta 2005 so bila razpisana sredstva v višini 86 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev, skupaj vrednih 67,5 milijarde tolarjev, dodeljena pa so bila sredstva v višini 80 odstotkov. Do pozitivnih rezultatov črpanja sredstev strukturnih skladov je prišlo s pomočjo uvedbe spremljanja stanja črpanja na področju strukturnih skladov, ki ga je uvedla Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, kar je občutno pripomoglo k identifikaciji problemov in izboljšanju črpanja sredstev strukturnih skladov Evropske unije.

Poglavitni izzivi in nevarnosti do leta 2006 so vsekakor povezani s sposobnostjo pravočasne in kakovostne porabe razpoložljivih sredstev. Pri tem bo potrebno izboljšati predvsem kakovost pripravljenih projektov, poiskati in zagotoviti odličen kader za vodenje projektov in odpraviti pomanjkljivosti pri pridobivanju potrebne projektne dokumentacije. Aristovnik in Kešeljević ugotavljata, da sredstva skladov EU kratkoročno gotovo ne bodo imela pomembnega vpliva na gospodarsko rast Slovenije in s tem na skladen regionalni razvoj. V obdobju 2004–2006 še zagotovo ne bodo vidni večji rezultati regionalnega razvoja in pospešena gospodarska rast kot posledica črpanja sredstev evropskih strukturnih skladov. Sredstva strukturnih skladov in kohezijska sredstva so lahko pomemben dolgoročni dejavnik gospodarskega razvoja, zato mora Slovenija v celoti izkoristiti dodeljena sredstva v tako imenovanem prehodnem obdobju od 2004 do 2006 in se dobro pripraviti na polnopravno vključitev v celotno programsko obdobje 2007–2013. Cilj trajnostnega razvoja Slovenije bo treba uresničevati tako, da se bodo zmanjševale razlike med regijami, hkrati pa se bo pospeševala narodnogospodarska rast.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analiza in razvoj, 2000, 71 str.
2. Aristovnik Aleksander, Kešeljević Aleksandar: Bodo sredstva Evropske unije pospešila gospodarsko rast Slovenije? Finance, Ljubljana, 30.07.2004, 147. str. 8.
3. Burkeljca Milojka, Zaletel Breda: Priročnik za izdelavo analize stroškov in koristi investicijskih projektov (Strukturni skladi – ESRR, kohezijski sklad in ISPA). Ljubljana: Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004, 136 str.
4. Bilić Elvisa: Evropski sklad za regionalni razvoj. Ljubljana: Projektna enota za Evropski sklad za regionalni razvoj, 2004, 18 str.
5. Bilić Elvisa, Londrant Martina: Evropski sklad za regionalni razvoj. Ljubljana: Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004, 2 str.
6. Evropski socialni sklad v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Seminar za novinarje, 2004, 16 str.
7. Filej Nataša: Statistična analiza razvitosti slovenskih občin z izbranimi kazalci. Diplomsko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor, 2004, 82 str.
8. Hazl Vanja et al.: Priročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, oktober 2000, 104 str.
9. Ilič Miroslav: Najpomembnejše izkušnje po odpiranju prijav za razpise strukturnih skladov. [<http://www.pcmg.si/index.php?id=2058>], 14.09.2005.
10. Jerina Andreja: Slovenski model upravljanja strukturnih skladov EU. [<http://www.evropa.gov.si/za-novinarja/seminarji/strukturni-sklad-eu/>], 02.08.2005.
11. Kenney Saša: Strukturni skladi – vir nepovratnih sredstev iz Evropske unije. Finance, Ljubljana, 2003, 210, str. 17.
12. Kobal Jurij: Evropski strukturni skladi, Poslovni vodnik po evropskih sredstvih, OIKOS, Svetovanje za razvoj. [<http://www.gzs.si/ASPDatoteka.asp?ID=10466>].

13. Kokolj Grošelj Janja: 3. prednostna naloga »Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva«. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za strukturno politiko podeželja, 2004, 9 str.
14. Kostevc Črt, Wostner Peter: Dobre novice glede regionalnih razlik. Finance, Ljubljana, 2004, 72, str. 9.
15. Kukar Stanka: Regionalna politika v Evropski uniji in Slovenija. Ib revija, Ljubljana, 1997, 9–10–11, str. 57–67.
16. Levičar Robert: Priročnik Možnosti pridobivanja sredstev strukturnih skladov EU. Ljubljana: Agencija za razvojne iniciative, 2005, 61 str.
17. Levičar Robert: Evropska strukturna politika in DRP RS 2001–2006. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, marec 2005, 34 str.
18. Mrak Mojmir: Kohezijska politika Evropske unije. Ljubljana: samozaložba, 2004, 160 str.
19. Mrak Mojmir et al.: Projektno financiranje – alternativna oblika financiranja infrastrukturnih objektov. Ljubljana: Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2005, 130 str.
20. Mrak Mojmir, Wostner Peter: Absorpcijska sposobnost Republike Slovenije za črpanje sredstev EU. Ljubljana. IB revija, 3/2005, 39, str. 4–21.
21. Mrak Mojmir, Wostner Peter: Za desetimi gorami in desetimi vodami so sredstva kohezijske politike EU. Ljubljana, Finance, 17. maj 2005, 93, str. 7.
22. Mešl Mateja: Programsko dopnilo za Evropski sklad za regionalno politiko. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, december 2003, 14 str.
23. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2. Prednostna naloga »Znanji, razvoj človeških virov in zaposlovanje« Enotnega programskega dokumenta RS 2004–2006 in Programskega dopnila. Ljubljana: Uvodni sestanek nadzornega odbora, 2003, 11 str.
24. Murn Ana, Žakelj Luka: Poročilo o razvoju 2005. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005, 172 str.

25. Načrt priprave Državnega razvojnega programa 2007–2013. Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj. [<http://www.sigov.si/svrl/5novo/1n-232.html>], 14.09.2005.
26. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2001, 74 str.
27. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analiza in razvoj, 2002, 76 str.
28. Pečar Janja: Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005, 199 str.
29. Podpeskar Marjeta: Strukturna politika EU in usposobljenost lokalnih skupnosti za koriščenje sredstev strukturnih skladov. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2004. 79 str.
30. Predlog podrobnejših kazalnikov za spremljanje izvajanja programskega dopolnila RS 2004–2006. Vlada Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [http://www.gov.si/svrp/3str/pdf/epd/priloga_1_kazalniki_no_epd_skladi_7_6_2005.zip], 02.08.2005.
31. Predlog zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Služba vlade Republike Slovenije za lokalne samoupravo in regionalni razvoj. [<http://www.sigov.si/svrl/5novo/1n-231.html>], 14.09.2005.
32. Predstavitev – Enotni programski dokument 2004–2006. Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalni politiko, [<http://www.gov.si/svrp/3str/1s-3-1.html>], 14.09.2005.
33. Priročnik za označevanje projektov in obveščanje javnosti za EKUJS – usmerjevalni sklad in FIUR. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2004, 26 str.
34. Programsko dopolnilo EPD Republike Slovenije za programsko obdobje 2004–2006. Vlada Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [http://www.gov.si/svrp/3str/pdf/epd/programsko_dopolnilo.pot_no_epd_7_5_2005.zip], 02.08.2005.

35. Regionalna politika. Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [<http://www.gov.si/svrp/4reg/1r-4.html>], 02.08.2005.
36. Regionalna politika – ključ do prihodnosti EU? [<http://www.elections2004.eu.int/sl/809.html>], 02.08.2005.
37. Ribičič Ciril et al.: Regionalizem v Sloveniji. Zbornik Zbirka pravo in politika. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, 1998, str. 51–94.
38. Rojec Matija: Enotni programski dokument za začetnike 2004–2006. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004. 62 str.
39. Slovenija v Evropski uniji, Strategija gospodarskega razvoja Slovenije. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. [<http://www.sigov.si/zmar/projekti/sgrs/pdf-b/sgrs-besedilo.pdf>], 02.08.2005.
40. Strategies for Regional Development within the European Union: A Practical Approach. [http://www.gov.si/svrp/5novo/pdf/3/mind_consult_slovenia_structural_founds.zip], 02.08.2005.
41. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj. Ljubljana. (<http://www.gov.si/arr/2regije/1r-2.html>), 02.08.2005.
42. Strukturni skladi EU v Sloveniji. Vodič za izvajanje strukturnih skladov v Sloveniji v programskem obdobju 2004–2006. Ljubljana: Organ upravljanja EPD, junij 2005, 36 str.
43. Strukturni skladi in regionalna politika Evropske unije. [http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm], 02.08.2005.
44. Štancar Marko: Financiranje občinskih projektov s pomočjo strukturnih skladov Evropske unije. Specialistično delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005, 87 str.
45. Vendramin Mojca: Pomladansko poročilo 2005. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2005, 160 str.
46. Vercruysee Jean-Pierre: NGOs and Structural funds, AEIDL (European Association for Information on Local Development), 2005, 27 str.

47. Zalaznik M. Alenka: Pridobivanje sredstev EU – kaj in kako? Vsekakor resno. Finance, Ljubljana, 06.11.2003, 214, str. 9.
48. Wostner Peter: Sredstva EU za strukturne namene in Slovenija. Ljubljana, Bančni vestnik, (53)2004, 5, str. 101–107.
49. Wostner Peter: Enotni programski dokument 2004–2006. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004, 236 str.
50. Wostner Peter et al.: Kako do denarja EU. Ljubljana: GV Založba, 2005. 288 str.

VIRI

1. Bilten Banke Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, december 2005, 14, št. 12, 144 str.
2. Bruselj treh regij ne bi sprejel.
[http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,72093&src=rp], 07.08.2005.
3. Budapest Business Journal, EU structural funds finance projects worth Ft 840 bln in 2005. [http://www.bbj.hu/?module=displaystory&story_id=254758&format=html], 15.01.2006.
4. Council Regulation EC 1260/1999, Laying down general provisions on the Structural Funds, 1999.
5. Dve regiji še najbolj realni? [http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2058367], 07.08.2005.
6. Levičar Robert: Priročnik Možnosti pridobivanja sredstev strukturnih skladov EU. Ljubljana: Agencija za razvojne iniciative, 2005, 61 str.
7. Letno poročilo 2004 o izvajanju Enotnega programskega dokumenta Republike Slovenije za programsko obdobje 2004–2006. Strukturni skladi EU v Sloveniji. [http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-51.letnoporocilo_29_7_2005.zip], 02.08.2005.
8. Minister, dr. Ivan Žagar, na novinarski konferenci, 8.12.2005, predstavil delo službe v letu dni.
[http://www.svlsrcp.gov.si/index.php?id=563&tx_ttnews%5Btt_news%5D=287&tx_ttnews%5BbackPid%5D=558&cHash=4c839a4570], 15.02.2006.
9. Minister za dve regiji. [http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,733698src=csa], 07.08.2005.
10. Minister Wants Slovenia to Draw all Available EU Funds.
[<http://www.uvi.si/eng/slovenia/publications/slovenia-news/2988/3004/>], 15.02.2006.
11. Nevladne organizacije in strukturni skladi, European Association for Information on Local Development (AEIDL), januar 2005.

12. Nevladne organizacije in strukturni skladi, European Association for Information on Local Development (AEIDL), januar 2005.
13. Novinarska konferenca o črpanju sredstev strukturnih skladov EU v letu 2005.
[http://www.svlsrcp.gov.si/index.php?id=563&tx_ttnews%5Btt_news%5D=483&tx_ttnews%5BbackPid%5D=558&cHash=79d348258f], 15.02.2006.
14. Pogodba o ustanovitvi Evropske unije.
[http://www.univie.ac.at/RI/home/eur/20041101/SL_ECTreaty20041101.pdf], 15.01.2006.
15. Prva statistična objava, Statistični urad RS, december 2005, št. 276, str. 1-2.
16. Regionalna politika. [http://www.gov.si/svrp/4reg/pdf/regionalna_politika.zip], 02.08.2005.
17. Slovenija na dve regiji, Gorenjci prijetno presenečeni, v Mariboru zadovoljni.
[http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,98089], 09.11.2005.
18. Slovenia Receives EUR 59m in Cohesion Funds in 2005 (adds).
[<http://www.uvi.si/eng/slovenia/publications/slovenia-news/2843/2850/>], 15.02.2006.
19. Slovenija s premikom naprej pri črpanju evropskih sredstev.
[<http://www.ljnovice.com/default.asp?podrocje=4&menu=4&novica=36537>], 15.02.2006.
20. Sloveniji lani nakazanih 59 milijonov evrov kohezijskih sredstev.
[<http://www.mtaj.si/default.asp?podrocje=26&menu=5&novica=36719>], 15.02.2006.
21. Solidarnostna politika. [http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm], 15.01.2006.
22. Strategija razvoja Slovenije. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. [<http://www.gov.si/zmar/projekti/srs/srs.php>], 30.09.2005.
23. Strukturni skladi Evropske unije. [http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/finančna_pomoč/strukturni_skladi_eu.html], 02.08.2005.
24. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/99, 56/03).